

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**Kriminalistické metody identifikačního zkoumání
osob v kontextu trestního práva**

Anna Kaderová

PLZEŇ

2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

MAGISTERSKÝ STUDIJNÍ PROGRAM
OBOR PRÁVO

Vedoucí diplomové práce
plk. JUDr. František VAVERA, Ph.D.

DIPLOMOVÁ PRÁCE
„Kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob
v kontextu trestního práva“

Anna Kaderová

PLZEŇ

2012

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala plk. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za jeho odborné rady, připomínky a náměty k mé diplomové práci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob v kontextu trestního práva“ zpracovala samostatně. Použitou literaturu a veškeré podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 28. března 2012

.....
Anna Kaderová

Obsah

Úvod	3
1 Kriminalistická identifikace ve vztahu k trestnímu právu	6
1.1 Pojem kriminalistická identifikace.....	6
1.2 Základní principy kriminalistické identifikace v podmínkách trestního práva	8
1.2.1 Objekty kriminalistické identifikace	8
1.2.2 Princip individuálnosti objektů.....	11
1.2.3 Princip relativní stálosti objektů.....	13
1.2.4 Schopnost objektů projevovat své individuální vlastnosti navenek	14
1.2.5 Kriminalistická identifikace a trestní právo.....	15
2 Kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob	17
2.1 Daktyloskopie	17
2.1.1 Pojem daktyloskopie	17
2.1.2 Základní zásady identifikace osob podle obrazců papilárních linií, základní daktyloskopické zákony.....	19
2.1.3 Daktyloskopické stopy	21
2.1.4 Vyhledávání, zajišťování daktyloskopických stop a taktické zásady postupu na místě činu	24
2.1.5 Daktyloskopování osob	26
2.1.6 Komparace daktyloskopických stop.....	28
2.1.7 Daktyloskopické sbírky	29
2.1.8 Judikatura	31
2.2 Portrétní identifikace.....	31
2.2.1 Pojem portrétní identifikace	31
2.2.2 Popis osoby.....	33
2.2.3 Popisování osob.....	34
2.2.4 Fotografie, fotografování.....	35
2.2.5 Sestavení portrétu	36
2.2.6 Identifikace osob podle fotografií.....	38
2.3 Identifikace osob podle ručního písma.....	39
2.3.1 Grafická stránka písemného projevu – rukopis	40
2.3.2 Jazyková stránka písemného projevu	47
2.4 Kriminalistická biologie.....	49
2.4.1 Krev	50
2.4.2 Sliny, pot a ejakulát	51
2.4.3 Vlasy a chlupy	52
2.4.4 Genetická expertiza	52

2.5	Kriminalistická audioexpertiza	53
2.5.1	Zajišťování stop a rinoskopické zkoumání	54
2.5.2	Polygraf	57
2.6	Odorologie	58
2.6.1	Judikatura	61
2.7	Trasologie.....	62
2.7.1	Stopy obuvi.....	63
2.7.2	Stopy bosé nohy	65
2.7.3	Stopy lidské lokomoce.....	66
2.7.4	Stopy zubů	68
2.7.5	Stopy ostatních částí lidského těla.....	69
2.7.6	Forenzní biomechanika.....	70
2.8	Rekognice.....	71
2.8.1	Pravidla přípravy rekognice.....	72
2.8.2	Pravidla vykonávání rekognice	72
2.8.3	Zvláštnosti projevující se při provádění rekognice.....	73
2.8.4	Dokumentování a hodnocení rekognice	75
2.8.5	Judikatura	76
2.9	Výslech a konfrontace.....	76
2.9.1	Výslech.....	76
2.9.2	Konfrontace	80
3	Využití kriminalistických metod identifikace osob v trestním řízení.....	82
3.1	Některé zvláštní způsoby dokazování	82
3.2	Zásada nemo tenetur se ipsum accusare.....	83
3.3	§ 114 TrŘ.....	85
3.4	Přímé a nepřímé důkazy.....	87
3.5	Zákon o policii	88
	Závěr	90
	Seznam použité literatury.....	93
	Cizojazyčné resumé.....	98

Úvod

Kriminalistika řeší své úlohy použitím určitých nástrojů, stejně jako každá jiná věda. V tomto případě se jedná o metody poznání. Metodou se rozumí systém přesně postavených a vzájemně propojených úkonů, postupů a operací, které si kladou za cíl dopadení pachatele.

Ve své práci představuji a popisuji základní a nejpoužívanější metody dnešní doby, které jsou velmi důležité pro zjištění určité skutečnosti. Touto skutečností může být např. trestný čin, identifikace neznámých osob nebo jen dokázání přítomnosti osoby na kriminalisticky relevantním místě.

Bez těchto metod by bylo jen velmi těžké vyřešit většinu trestných činů. Většina těchto metod kriminalistické identifikace slouží jen jako nepřímý důkaz, který je zapotřebí doplnit o důkaz přímý nebo o několik důkazů nepřímých, které společně musí tvořit jeden celek a vzájemně si neodporovat. Podle mého názoru jsou tyto metody natolik spolehlivé, že by je trestní právo mělo považovat za důkazy hlavní, ale jen v těch případech, kdy je možné dospět k individuální identifikaci.

V rámci své diplomové práce se soustředím na několik základních cílů a otázek, které se následně pokusím čtenáři objasnit:

- Představit hlavní kriminalistické metody a systematicky je popsat – objasnit čtenáři základní pojmy týkající se tohoto tématu.
- Poukázat na uplatnění kriminalistických metod v trestním právu – vybrat důležitou judikaturu, aby čtenář lépe pochopil jednotlivé kriminalistické metody a jejich význam v praxi.

Pro zjištění mých stanovených cílů, které chci tvorbou této práce dosáhnout, mi posloužila především odborná literatura, kterou uvádím v kapitole nazvané „Literatura“, její analýza a komparace. Dále jsem využila judikaturu ústavního soudu, nejvyššího soudu a obecných soudů, tak abych teoretický výklad doplnila o praktické ukázky. K doplnění tohoto tématu mi posloužily také články v odborných časopisech a internetové stránky. Po shromáždění literatury jsem ji analyzovala, následně provedla syntézu do podoby diplomové práce. Tedy jsem použila metody humanitní.

Diplomová práce se skládá ze tří částí. První část se nazývá „Kriminalistická identifikace ve vztahu k trestnímu právu“. V této kapitole objasňuji pojmy: kriminalistická identifikace, uvádím základní principy kriminalistické identifikace a souvislost kriminalistiky a trestního práva. Jedná se o úvodní kapitoly, které uvozují celou práci a definované pojmy se prolínají celou prací.

Druhou částí jsou kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob, zejména se zaměřuji na metodiky kriminalistické techniky. Čtenáři objasňuji několik základních metod jako je daktyloskopie, portrétní identifikace, identifikace osob podle ručního písma, kriminalistická biologie, kriminalistická audioexpertiza, odorologie, trasologie, rekognice, výslech a konfrontace. Výslech a konfrontace však nepatří mezi kriminalistické identifikační metody, ale jsou pro tyto metody velice důležité, protože bez výslechu by nebylo možné provést např. rekognici či portrétní identifikaci. Proto jsem výslech a konfrontaci ke kriminalistickým metodám identifikace osob zařadila.

V poslední části se zaměřuji především na § 104 z.č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), dále jen TrŘ, zásadu nemo tenetur, tedy zásadu, že nikdo nesmí být nucen usvědčovat sám sebe. Tato zásada je jeden z velkých problémů, který se zdá být překážkou § 114 TrŘ. Tato zásada nám v podstatě říká, že nikdo nemůže být nucen jakýmkoliv způsobem poskytovat důkazy, které by přispěly k jeho usvědčení. O § 114 TrŘ se v této části také zmiňuji. Tento paragraf je velmi důležitý, jelikož díky němu můžeme kriminalistické metody v trestním řízení užívat. Zároveň nám stanovuje kdy a za jakých podmínek je toto možné. A nakonec pojednávám o vybraných ustanoveních zákona o policii, které souvisí s tématem mé diplomové práce.

Na každou z těchto metod je napsáno mnoho knih a odborných článků. Já bych ale chtěla, každou tuto metodu jen v krátkosti představit. Chtěla bych dosáhnout především toho, že má práce bude sloužit jako jakási systematická příručka. Zároveň bych chtěla upozornit na současný stav kriminalistiky a trestního práva z hlediska uvedených metod kriminalistické identifikace osob.

Téma mé diplomové práce jsem si vybrala, protože při mé praxi na Okresním státním zastupitelství v Lounech jsem se v některých případech setkala s kriminalistickými metodami identifikace osob. Velice mě překvapilo, že zdaleka nejsou využívány tak

často, jak bych předpokládala. Proto bych chtěla poukázat na nedostatek spolupráce kriminalistických metod a samotného trestního práva.

1 Kriminalistická identifikace ve vztahu k trestnímu právu

1.1 Pojem kriminalistická identifikace

Pojem identifikace nebo také identita je odvozen od latinského slova „idem“.

„Termínem identita (totožnost) objektu se v kriminalistice označuje především jeho individuálnost, jeho odlišnost od všech ostatních podobných objektů, neopakovatelnost komplexu jeho vlastností a identifikačních znaků.“¹

Identifikace není užívána jen v kriminalistice, nýbrž je důležitou součástí i jiných vědních oborů, jako jsou například botanika, zoologie, geologie, chemie, matematika atd. Taková identifikace se od kriminalistické identifikace liší především podstatou ztotožňování a formami realizace, a především svým cílem. V těchto vědních oborech je cílem určení rodu, druhu objektu, s čímž by si samozřejmě kriminalistika nevystačila, jelikož u té je důležité zjištění totožnosti konkrétního, individuálně určeného objektu.

„Kriminalistická identifikace je speciální kriminalistickou teorií, jejíž základ spočívá ve ztotožnění konkrétního objektu pomocí metody srovnávací, užívanou pro stopu materiální i paměťovou, přičemž vlastní identifikační proces se uskutečňuje porovnáním souhrnu identifikačních znaků, resp. vlastností nejméně dvou objektů, a to:

1. zhodnocením dvou časově odlišných stavů téhož objektu, např. mechanoskopickým zkoumáním vlastností pracovní plochy čelisti kleští na trubky, odražených ve stopě na povrchu potrubí (prvý objekt) a vlastností téže části podezřelého nástroje, odražené v pokusné stopě (druhý objekt),
2. zhodnocením vlastností částí rozděleného pevného celku, např. identita loveckého nože s rozlomenou čepelí pomocí složení a analýzy vlastností zajištěných částí čepele,
3. zhodnocením dostatečného souboru individuálních znaků v jediném objektu, např. metalografickým vyvoláním mechanicky odstraněného výrobního čísla na hlavní pistole.“²

---

¹ ŠIMOŤEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 48.

² RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 44.

Důležitou součástí procesu kriminalistické identifikace je i poznávací činnost subjektů identifikace, tedy vyšetřovatele a znalce a jejich reálné úkony. „Hlavní poslání teorie kriminalistické identifikace spočívá v objasnění způsobu, jak zkoumat konkrétní objekty, aby byla objasněna jejich spojitost s vyšetřovanou událostí. Tento systém umožňuje vědecky určovat totožnost materiálních objektů podle jejich odrazů a využít takto zásadních výsledků pro účely trestního řízení.“³

„Kriminalistická identifikace pro potřeby dokazování v trestním řízení zahrnuje tyto etapy:

1. odhalení zdroje informace ohledáním objektu,
2. určení výchozího souhrnu prověřovaných objektů, např. několik pistolí zajištěných u obviněných osob,
3. určení počtu prověřovaných objektů z výchozího souhrnu prověřovaných objektů, např. ponechání dvou pistolí k identifikačnímu zkoumání,
4. vlastní srovnávací identifikační zkoumání,
5. zjištění hledaného objektu, výsledek identifikačního zkoumání.“⁴

„Formy kriminalistické identifikace jsou dvě:

- a) znalecká identifikace, kterou provádí znalec⁵ pomocí vědeckotechnických metod, prostředků a postupů vypracovaných příslušným vědním odvětvím (kriminalistikou), v současné době navíc metodou akreditovanou (podle EN ČSN ISO/IEC 17 025),
- b) tzv. laická identifikace, tj. znovupoznání osoby nebo věci svědkem (poškozenou osobou nebo jiným očitým svědkem) při rekognici.“⁶

Znalecká identifikace je dokumentována a její výsledky jsou zachyceny základními dvěma formami, které jsou stanovené trestním řádem, a to znaleckým posudkem nebo odborným vyjádřením. V praxi se ale ještě uplatňují další formy dokumentů, známé jako zpráva nebo oznámení.

---

³ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 59.

⁴ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 47 - 48.

⁵ Znalec je osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, kterou tento orgán přibírá za tím účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí objasnila skutečnost důležitou pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje. Pojednává o něm zejména § 105 - § 111, § 210 - § 215 TrŘ.

⁶ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 145.

Kriminalistická identifikace může být zakončena různými výsledky, které mohou být obecné či formální. Co se týče obecného výsledku, tak můžeme dosáhnout tzv. dovršené identifikace, což je úplné ztotožnění objektu nebo vyloučení jeho totožnosti, dále nedovršená identifikace, kdy se zjistí pouze skupinová příslušnost objektu, a v poslední řadě se může pouze konstatovat, že byla nalezena důležitá informace, nebo naopak, že se nepodařilo ze stopy vyčíst žádnou nebo dostatečnou informaci, to by znamenalo, že stopa byla z dalšího zkoumání vyřazena. V tomto případě se jedná o obecný výsledek kriminalistické identifikace.

Druhý typ výsledku je výsledek formální, kde je možností více. Buď dospějeme k individuální identifikaci, přičemž zde jde o ztotožnění (potvrzení) či vyloučení totožnosti konkrétní věci nebo osoby, dále se může dospět k určení skupinové příslušnosti, kde se osoba nebo věc zařadí do určité skupiny. Třetí možností je definování a zařazení látek pevných, kapalných a plyných ke svému základnímu druhu, a v neposlední řadě se zjišťují různé poznatky, jako je stav nebo posláni zkoumaného objektu, zjišťuje se mechanismus vzniku události a mechanismus vzniku stop, a další.

1.2 Základní principy kriminalistické identifikace v podmínkách trestního práva

„Podstata a reálná možnost kriminalistické identifikace je založená na uznání základních zákonitostí, které jsou dostatečně teoreticky odůvodněné, kriminalistickou praxí prověřené a všeobecně uznávané.“⁷

1.2.1 Objekty kriminalistické identifikace

Každý předmět se ke kriminalistické identifikaci nehodí. Konkrétním objektem mohou být pouze ty objekty, které jsou prostorově určeny, jsou jednotlivé a souhrn jejich specifických vlastností je neopakovatelný, a proto umožňuje jejich individuální ztotožnění. V tomto případě jde o osoby, zvířata a věci.

Ostatní objekty, mezi které můžeme zahrnout například písek nebo vodu, vlastní prostorové ohraničení nemají. Nevykazují tedy vlastnosti specifické, ale pouze

---

⁷ ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 48.

obecné. Není tomu ale vždy. Stále častěji se vyskytují případy, kdy bylo možné na základě hlubšího poznání vnitřní struktury látek, dospět až k jejich individuálnímu ztotožnění, např. u mikročástic zeminy, úlomky laku aj.⁸

„Objekty materiálního světa, které jsou geometricky určené, při vzájemném působení odrážejí vlastnosti jednoho objektu (odráženého) na druhý objekt (odrážející), tj. jsou nositeli stopy, a to díky přenosu svých vlastností, které dělíme na:

- vlastnosti obecné, tj. vlastnostmi vznikající nutně ve shodných podmínkách v určité skupině objektů, a to tak, že je jejich opakovatelnost zřejmá u všech jednotlivých objektů dané skupiny,
- vlastnosti specifické, tj. vlastnosti vznikající v průběhu vzniku a existence objektu, jako nahodilá odlišnost od jeho obecných vlastností.“⁹

V procesu vzájemného působení objektů vzniká materializovaný odraz, který nazýváme znak. Tento odráží či obsahuje určitou vlastnost objektu, a tak dochází k uchování informace o tomto objektu k možnému budoucímu využití. Identifikační znaky jsou tedy odražené specifické a obecné vlastnosti, které obsahuje stopa trestného činu a srovnávací materiál. Také mohou být obsaženy v části mechanicky rozděleného celku. Pak jsou využívány ke kriminalistické identifikaci.

Souhrn neopakovatelných vlastností, tedy stejnorodých identifikačních vlastností, náležící pouze určitému objektu, je nazýván identifikačním polem. Např. vnější stavba papilárních linií je jednou řadou identifikačních polí člověka, a právě toto jediné pole postačí k identifikaci člověka.

V přípravném trestním řízení se pracuje s několika dalšími pojmy, jako jsou pojmy hledaný objekt nebo prověřovaný objekt, přičemž hledaný objekt je takový, který mohl danou kriminalistickou stopu vytvořit odrazem svých vlastností nebo zanechal část ze svého celku, a prověřovaný objekt je objekt, který danou stopu mohl vytvořit, a proto je zkoumán.

„Zatímco v praktickém kriminalistickém identifikačním procesu jsou zkoumány konkrétní materiální objekty, v teoretickém rozpracování kriminalistických

---

⁸ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 45.

⁹ tamtéž, s. 46.

identifikačních metod a postupů nahrazujeme tyto objekty pojmy idealizovanými (abstraktními), a to objekty:

- ztotožňovanými, objekty důvodně vytvářejícími stopu trestného činu, příp. jiný odraz svých vlastností, anebo tvořících před rozdělením původně pevný monolitický celek, a proto jsou podrobovány některé z forem kriminalistické identifikace,
- ztotožňujícími, objekty odrážejícími vlastnosti odráženého objektu nebo obsahující vlastnosti původního pevného monolitního celku, a proto mohou sloužit zprostředkování ke ztotožnění odráženého objektu nebo rozděleného původně pevného monolitického celku, tj. stopy trestného činu a srovnávací materiály.¹⁰

Nositeli informací o ztotožňovaném objektu jsou srovnávací materiály. Tyto informace vytvořil ztotožňovaný objekt odrazem svých vlastností. Nazýváme je ztotožňujícími objekty známého původu, jelikož jsou známy původce a okolnosti vzniku. Nesouvisejí s událostí trestného činu, ale jsou využívány v průběhu jeho vyšetřování. Srovnávací celky dělíme na:

- Uměle vytvořené, kdy je srovnávací materiál vyhotoven cíleně identifikačním účelům, např. předem pořízená daktyloskopická karta s otisky prstů osoby, u které se předpokládá, že bude opakovat trestnou činnost.
- Přirozené (spontánní), tyto srovnávací materiály vznikají náhodně, tedy bez jakékoli souvislosti s vyšetřováním události, např. ukázky ručního písma z předložených ručně psaných životopisů.¹¹

Měli bychom si dát pozor na zaměňování pojmu „totožnosti“ s pojmem „shodnosti“. Tyto dva pojmy se totiž v praxi často slučují. „Identifikující znaky určitého předmětu jsou odvozeny z identifikovaného objektu (z něho samého). Proto se mylně tvrdí, že otisk prstu na nástroji, jímž byl spáchán trestný čin, je totožný s otiskem prstu, pořízeným jako materiál srovnávací. Ve skutečnosti to není týž otisk, a proto nelze hovořit o totožnosti, nýbrž jsou to dva otisky prstu, vytvořené v různé době a za různých poměrů. Charakteristické markanty, shodující se v těchto otiscích svědčí věrohodně o tom, že pocházejí od téhož identifikovaného objektu - prstu určité osoby.“¹²

---

¹⁰ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 49 – 50.

¹¹ Tamtéž, str. 50.

¹² NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 150.

1.2.2 Princip individualnosti objektů

Každý objekt s relativně stálými prostorovými hranicemi je neopakovatelný, a tudíž individuální. „Variabilita objektů živé i neživé přírody je tak vysoká, že je vyloučeno, aby dva objekty byly absolutně shodné.“¹³

Pokud bychom pozorovali povrch objektu blíže, zjistili bychom, že má řadu nerovností, jako jsou rýhy, prohlubeniny či vyvýšeniny s různou intenzitou, tvarem, sklonem, výškou apod. Tyto nerovnosti jsou zcela nahodilé a nenašli bychom zde žádný řád, pravidla či zákonitosti, podle kterých vznikaly. Proto je prakticky nemožné je napodobit. Tím je tedy dán nenapodobitelný a individuální souhrn typických a specifických znaků, které jsou vlastní jen jednomu, konkrétnímu objektu.

V procesu lze dosáhnout identifikace individuální nebo skupinové. Jak již z těchto pojmů vyplývá, individuální identifikace se používá k identifikaci individuálně určitého objektu a pomocí skupinové identifikace dosáhneme určení do jaké třídy, rodu či druhu lze daný objekt zahrnout.

Není možné identifikovat předmět na základě oddělených jen specifických nebo jen typických znaků. Při identifikaci je nevyhnutelné použití souhrnu všech znaků, které na sebe vzájemně navazují a korespondují spolu. „Aby bylo možné nalézt a určit individuální souhrn znaků ve vnější stavbě objektu, je nevyhnutelné znát především procesy, kterými se řídí vytváření jeho vnější stavby v průběhu přirozeného vzniku a vývoje, zpracování materiálů a výroby určitých objektů, jejich používání, opravy apod. Nedostatečné znalosti z této oblasti mohou vést k tomu, že za individuální bude pokládán souhrn znaků, jenž je vlastní řadě objektů.“¹⁴

Jak jsem již zmínila, znaky kriminalistické identifikace se dělí do dvou skupin a to na znaky typické a specifické. Specifické vlastnosti jsou takové vlastnosti, které vyčleňují objekt ze skupiny podobných objektů. V kriminalistice se tyto vlastnosti nazývají identifikační znaky neboli markanty. Tyto znaky jsou vysoce specifické pro každý konkrétní objekt, jelikož jde o takové vlastnosti ve stopě, které jsou nahodilé, zřídka se vyskytují a mají potřebnou identifikační hodnotu. Tyto markanty jsou tedy spjaty s procesem vzniku objektů a s podmínkami jejich existence. U lidí a věcí nalezneme celý

---

¹³ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 60.

¹⁴ Tamtéž, s. 60.

souhrn specifických vlastností, který dělá daný objekt jedinečný a tudíž neopakovatelný, v důsledku toho můžeme dosáhnout individuální identifikace.

Není však možné vždy individuální identifikace dosáhnout. Příčin je celá řada a můžeme je rozdělit na objektivní a subjektivní. Pod objektivní příčinou si lze představit např. nedostatečnou technickou kvalitu kriminalistické stopy a do skupiny subjektivních příčin pak řadíme např. nevhodné zajištění stopy před odesláním ke zkoumání.

„V této souvislosti je třeba uvést, že existují objekty, které vytvářejí kriminalistické stopy nezpůsobivé k individuální identifikaci. V těchto případech nelze ani za optimálních podmínek individuální identifikaci objektu provést. Typickými objekty tohoto charakteru jsou některé nástroje, např. pily, pilníky, škrabáky, rydla, řezače skla a další. Společnými znaky stop vytvořených těmito objekty je buďto skutečnost, že mají velké množství funkčních částí, které vytvářejí jednotlivé kriminalistické stopy vzápětí ničené dalšími funkčními částmi, nebo jejich stopy neobsahují dostatek individuálních identifikačních znaků. V těchto případech je možné pouze určení skupinové příslušnosti (např. zjištění šířky a tvaru pilníku, druhu pily podle šířky řezu apod.).“¹⁵

I přes všechny tyto výhody individuální identifikace je nutné ocenit význam skupinové identifikace. Jde totiž v mnoha případech o první krok ke zjištění individuální totožnosti.

Skupinová identifikace také dovoluje v určitých případech vyloučit účastenství určité osoby nebo věci ve vyšetřovaném případě. Skupinová identifikace vylučuje ty nebo ony verze, zužuje okruh pátrání a přibližuje vyšetřovatele k identifikaci individuální, tedy blíže k pachateli nebo k předmětu, kterým byl určitý trestný čin spáchán.

„Identifikaci individuální a skupinové, je blízká, téměř shodná identifikace rodová a identifikace druhová. Každý rodový pojem je svým rozsahem širší než druhový, ale svým obsahem zahrnuje menší počet charakteristických a specifických znaků než pojem druhový. Proto je i rodová identifikace svým rozsahem širší než druhová, ale zahrnuje svým obsahem menší počet znaků.“¹⁶

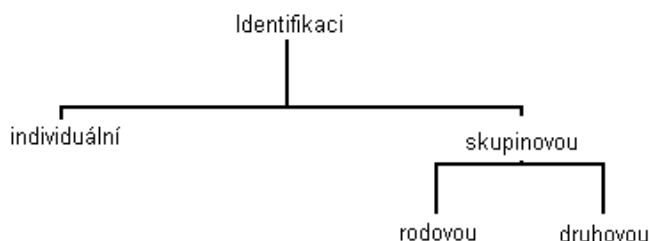
¹⁵ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 20.

¹⁶ MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 63.

Abych shrnula tuto problematiku, zkráceně lze říci, že pokud se podaří jednoznačně identifikovat objekt, který kriminalistickou stopu vytvořil, hovoří se o individuální (dovršené) identifikaci objektu. Pokud se podaří pouze omezit okruh objektů, který mohl kriminalistickou stopu vytvořit a nelze tak identifikovat konkrétní objekt. Hovoří se o určení skupinové příslušnosti (nedovršené identifikaci).¹⁷

V kriminalistice rozeznáváme:

1.2.3 Princip relativní stálosti objektů

Základní dělení objektů, se kterým se setkáme ve většině učebnic, a které je velice důležité pro tento princip, je dělení na objekty proměnlivé a relativně neproměnlivé (stálé).

1. Mezi relativně neproměnlivé lze zahrnout ty objekty, které si po poměrně dlouhou dobu zachovávají v celkem nezměněné podobě své nejpodstatnější znaky, které pak umožňují zjištění jejich totožnosti. K těmto objektům patří především papírní linie na prstech, dlaních a chodidlech.
2. Proměnlivé jsou naopak ty objekty, které podléhají časovým změnám, a ty potom zabraňují zjištění totožnosti, jsou to např. vysušení, zavátí, rozmočení, opotřebenosti povrchu apod. Příkladem tohoto objektu může být sekera užitá při spáchání trestného činu, která zachovala charakteristické znaky svého ostří, která byla uložena v nevhodném prostředí a následkem toho zkorodovala a nelze již tedy tento objekt identifikovat, jelikož původní znaky se porušily, protože se ostří částečně nebo úplně změnilo.¹⁸

¹⁷ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 20.

¹⁸ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 151.

Proto, aby mohla být provedena kriminalistická identifikace, musí jít o objekt relativně neměnný, jehož vlastnosti se po určitou dobu výrazně nezmění. „Jinak by nebylo možné porovnávat odražené vlastnosti v kriminalistické stopě s vlastnostmi, které se odrazí při tvorbě pokusné stopy.“¹⁹

„Je samozřejmé, že totožnost v kriminalistické identifikaci nelze považovat za něco neměnného, jednou pro vždy daného a strnulého, protože v různých poměrech jsou tyto objekty vystaveny v různém stupni změnám. Je známo, že stopy trestného činu stejně jako předměty, které zanechaly tyto stopy, ztrácejí podle času místa a jiných podmínek některé své původní znaky do té míry, že se v mnoha případech stávají nevhodnými pro identifikační účely. Proto budou kriminalistovy závěry o totožnosti nebo rozdílnosti jisté jen tehdy, budou-li známy všechny okolnosti, které mají vliv na proměnlivost objektů, stupeň jejich proměnlivosti a konkrétní přeměny, vyvolané těmito změnami.“²⁰

Objekty kriminalistické identifikace podléhají změnám. Proměnlivá jsou zobrazení vzniklá v souvislosti s vyšetřovanou událostí a proměnlivý je i objekt, který zobrazení vyvolal. Na objekty kriminalistické identifikace působí různé vlivy povětrnostní fyzikální chemické změny vzniklé používáním objektů, popř. úmyslným zásahem pachatele apod. Ale aby šlo o relativně stálé objekty, aby bylo možné daný objekt identifikovat, musí splňovat určité podmínky:

1. Nesmí podléhat rychlým a podstatným změnám.
2. Musí být schopny správné interpretace v závislosti na daném stupni lidského poznání.

Z principu relativní stálosti objektů vyplývá, že čím stálější vlastnosti objektů jsou, tím rychlejší a snadnější identifikace bude.

1.2.4 Schopnost objektů projevat své individuální vlastnosti navenek

Již výše jsem hovořila o obecných a specifických vlastnostech objektů. Při identifikaci není důležité tyto vlastnosti pouze mít, ale především schopnost tyto vlastnosti projevat na venek. „Tyto objekty se buď svými vnějšími vlastnostmi na jiných odrážejí, nebo na nich zanechávají své části či částice, které obsahují informaci o jejich vnitřních a vnějších

---

¹⁹ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 18.

²⁰ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 62.

vlastnostech.“²¹ Odražené a zanechané vlastnosti ve stopách nazýváme individuální znaky objektů.

„Proces zobrazení uvedených znaků ve stopách je podmíněný v každém konkrétním případě vzájemným působením odraženého objektu s okolním prostředím (stopový kontakt), ve kterém probíhá uvedený odraz. Tento vzájemný vztah určuje formu také úplnosti odrazu objektu. Proto fakt zjištění totožnosti je v podstatě také faktem zjištění vzájemného působení dvou systémů, tj. odraženého a odraz přijímajícího. Z toho vyplývá, že nevyhnutelnou podmínkou úspěšné identifikace je poznání podmínek odrazu vlastností objektů, způsobu přenosu jejich znaků v navzájem se odrážejících systémech.“²²

„Údaje, fakta o trestném činu, získané během procesu vyšetřování, jsou fakta o příčinách, čerpaná z výsledků, z čehož pak vyplývá, že fakta a okolnosti o události trestného činu poznáváme jen zprostředkovaně, prostřednictvím zanechaných stop a jiných důkazů, informací. Z tohoto hlediska mají stopy (odrazy, změny) v procesu odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti zcela mimořádné postavení a místo, neboť slouží jako prostředek rekonstrukce, resp. modelování události, která se odehrála v minulosti, a dále k zjišťování činnosti při účasti osob na místě činu, mechanismu průběhu události atd., tj. k zjištění a dokázání objektivní pravdy.“²³

1.2.5 Kriminologická identifikace a trestní právo

Jako první, kdo poukázal na to, že kriminalistika vychází z nauky trestního práva, byl prof. Hans Gross, který je považován za „otce kriminalistiky“. Hans Gross se stal doktorem práv v roce 1870, a potom téměř 30 let pracoval v soudních službách, jako vyšetřující soudce, později jako státní zástupce a předseda senátu v Grazu. „Snažil se o skloubení trestního práva a přírodních věd. V roce 1893 vydal svou nejslavnější knihu, nazývanou „biblí kriminalistiky“, Handbuch für Untersuchungsrichter (Příručka pro vyšetřující soudce). Používal pojmu „pomocné vědy trestního práva“ a do těchto pomocných věd řadil také kriminální psychologii. Místo kriminální psychologie (tehdy používaného pojmu) v systému věd v jeho době ještě nebylo známo a sama kriminální psychologie neměla osamostatněné postavení v širokém systému věd. Vedle kriminální psychologie, podle Grosse, stály tzv. sesterské disciplíny jako kriminální antropologie,

²¹ MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 87.

²² ŠIMOVICEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 41.

²³ PORADA, V. Teorie kriminologických stop a identifikace. Praha: Academia, 1987, s. 16.

kriminalistika a kriminální sociologie. Tyto disciplíny jsou již tak propracované, že si zaslouží samostatnou pozornost. V systému věd má ale vše tak neurčité hranice, že žádná disciplína nemůže stát sama o sobě. Tímto se disciplíny dohromady vyvíjejí a výše jmenované čtyři sesterské disciplíny vytvořily pevný svazek, který pomáhá nauce trestního práva v boji s kriminalitou. Tímto Gross vytvořil pomocné vědy trestního práva. Tyto pomocné vědy mají své postavení ve službě trestnímu právu. Pomocné vědy trestního práva pomáhají svými teoretickými i praktickými poznatky s bojem s kriminalitou. Do pomocných věd trestního práva Gross přiřadil i kriminologii, která byla zastřešující vědou pro všechny sesterské disciplíny, tedy i pro kriminalistiku.²⁴

Kriminalistika je celkem mladá věda, která ale za tuto krátkou dobu ukázala své přednosti, a především kriminalistická identifikace nám představuje řadu propracovaných metod. Kriminalistika slouží k uplatnění funkce trestního práva, a tím i oprávněným zájmům občanů, organizací a celé společnosti, k vytvoření společenského vědomí, že ani jeden trestný čin nezůstane neodhalen a pachatel spravedlivě nepotrestán.²⁵

Aby některá z metod kriminalistické identifikace mohla být použita jako důkaz, je zapotřebí nejdříve tyto metody podložit. K tomu slouží předešlé principy, které jsou odůvodněné, prověřené a uznávané.

---

²⁴ VAVERA, F. Dějiny forenzní psychologie v českých zemích. In *Policista*, 2005, č. 8.

²⁵ STRAUS, J. Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky. In *Kriminalistika*, 2008, č. 2.

2 Kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob

Existuje celá řada kriminalistických metod, které jsou využívány k identifikaci osob, věcí a zvířat. Nelze je však striktně rozdělit do kategorií, ve které by každá měla identifikovat pouze jednu tuto skupinu, protože v řadě případů lze použít jednu metodu na všechny okruhy objektů.

Identifikačními metodami se získávají podklady pro kriminalistickou evidenci osob. Zde jsou archivovány informace, které mohou být důležité pro potřeby budoucích identifikací. Naplňování těchto evidencí je samozřejmě regulováno zákonem a interními akty řízení policejního prezidenta, resp. ředitele Kriminalistického ústavu Praha. Již do poloviny 90. let minulého století se v policejní praxi začala využívat výpočetní, komunikační a další organizační technika. Od této chvíle již nemusely být evidence provozovány manuálně. Všechny informace se začaly ukládat do paměti počítačů, čímž se zefektivnila práce kriminalistů.

2.1 Daktyloskopie

2.1.1 Pojem daktyloskopie

„Název daktyloskopie je odvozen z řeckých slov daktylos – prst a skopein – viděti. Obecně se charakterizuje jako nauka o obrazcích papilárních linií na vnitřní straně článků prstů rukou, dlaní a na prstech nohou a chodidlech.“²⁶ Daktyloskopie je také známa jako dermatoglyfika. Jde o nauku o kožních lištách (papilárních liniích). Tato nauka je nejvíce využívána v lékařství, ve forenzní antropologii a zejména v kriminalistice k identifikaci osob.

Papilární linie jsou známy již od dob starých lidských kultur. Nejčastěji je v literatuře poukazováno na staré čínské kultury, jelikož to byly ony, kdo užívaly papilární linie k tomu, aby dokázaly pravost listin vydávaných panovníkem, který je opatřoval svým otiskem prstů.

Jan Evangelista Purkyně²⁷ byl pak první, kdo vyhodnotil základní obrazce papilárních linií. Ve svém spise „Commentatio de examine physiologico organi visus et systematitit

---

²⁶ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. Kriminalistická daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 48.

²⁷ O životě, díle a přínosu Jana Evangelisty Purkyně pojednávají podrobně ve svém díle „Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika“ prof. PhDr. Jiří Strauss, DrSc., a JUDr. František Vavera, Ph.D.

cutanei” z roku 1823, rozeznává 9 vzorů, které se potom staly základem pro klasifikaci papilárních linií z hlediska daktyloskopické identifikace osob.

Do kriminalistické praxe byla jako metoda pro identifikaci člověka zavedena v 90. letech 19. století a velmi rychle se rozšířila po světě. Jde totiž o jednu ze základních kriminalisticko-technických identifikačních metod, která je nejspolehlivějším, nejužívanějším a dosud nepřekonaným prostředkem k individuální identifikaci osob. Je totiž možné ji použít jak pro identifikaci pachatele trestného činu, neznámé osoby nebo mrtvoly, tak i pro vyloučení podezřelých z účasti na konkrétním trestném činu či tzv. domácích osob. Domácí osoby jsou takové osoby, které mají vztah ke kriminalisticky relevantní události, tudíž se na tomto místě pohybovaly a zanechaly zde stopy. Jde o uživatele bytu, pracovníky nějakého podniku apod. Pomocí daktyloskopie je také možné v určitých případech dokázat pouhou přítomnost podezřelého na místě trestného činu, což také mnohdy stačí, aby byl usvědčen. „K tomu účelu jsou vedeny systematické a přehledné registrace otisků prstů osob, které se staly svým jednáním předmětem zájmu bezpečnostních pracovníků.“²⁸

„Odůvodnění, proč při daktyloskopické identifikaci se používá pouze konečků prstů, je zcela jednoduché a snadno vysvětlitelné. Poslední článek (nehtový) prstu u člověka se liší svým obrazcem papilárních linií nápadně od obrazce na ostatních člancích téhož prstu. Poslední článek vykazuje pestré obrazce ať jednoduché či složené, a na ostatních člancích prstu se nachází jen velmi primitivní obrazce, které vykazují nepatrný počet charakteristických znaků.“²⁹ Takto dokonalé papilární linie nalezneme pouze u lidí. Jedná se o nejrozmanitější linie, které se vyskytují na prstech, dlaních a chodidlech.

„Význam daktyloskopie spočívá zejména v tom, že umožňuje identifikovat konkrétní osobu, která vytvořila zkoumanou stopu související s událostí trestného činu nebo jiné kriminalisticky relevantní události.“³⁰

---

²⁸ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 167.

²⁹ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 65.

³⁰ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. Kriminalistická daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 49.

2.1.2 Základní zásady identifikace osob podle obrazců papilárních linií, základní daktyloskopické zákony

„Vědecký základ daktyloskopické identifikace spočívá na prakticky vyzkoušených a vědecky zdůvodněných poznacích, kterým také říkáme fyziologické zákony. Tyto zákony, jejichž historicky dochovaným autorem je známý Francis Galton, jsou celkem tři a každý z nich má pro spolehlivost a jednoznačnost daktyloskopické identifikace nesmírný význam.“³¹

- 1) První zákon poukazuje na skutečnost, že na světě neexistují dva lidé, kteří by měli naprosto shodné obrazce papilárních linií. Tento zákon se opírá o matematické statistické metody, z jejichž výpočtů vyplývá, že pravděpodobnost³², že by dva lidé měli shodné obrazce papilárních linií, je tak malá, že je pro kriminalistickou praxi zanedbatelná. Tato individualita papilárních linií je dána především tím, že tyto linie obsahují velké množství identifikačních znaků (tzv. markantů³³). Papilární linie, které mohou mít různé tvary, jako jsou oblouky, smyčky či víry, jsou tvořeny souvislými reliéfními nerovnostmi pokožky o výšce 0,1 až 0,4 mm a šířce 0,2 až 0,7 mm.³⁴
- 2) Druhým zákonem je skutečnost, že se obrazce papilárních linií po dobu života člověka relativně nemění. „Mikroskopickým pozorováním růstu a vývoje lidské kůže bylo spolehlivě prokázáno, že do IV. embryonálního měsíce je lidská pokožka hladká a teprve v tomto čase se začínají vytvářet na spodní ploše pokožky malé prohlubeniny. Tato změna na kůži nenastává najednou po celé hmatové ploše prstu, dlaně nebo chodidla, ale počíná od špičky prstu a postupuje ke dlani. Zdálo by se logické, že kružnicové tvary a spirály se vyvíjejí stejnoměrně od středu k obvodu nebo naopak, ale je dokázáno, že vyrůstají stejnoměrně na celé ploše prstu, dlaně nebo chodidla najednou. Nejpřesvědčivějším důkazem o neměnitelnosti papilárních linií je pokus, který byl učiněn porovnáváním otisků jedné osoby ve dvacetiletém odstupu. Bylo zjištěno, že obrazce papilárních linií zůstaly nezměněné, jen ve vyšším stáří byly obrazce poněkud narušeny vráskami, avšak obrazec zůstal stejným a

³¹ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 158.

³² Tuto pravděpodobnost spočítal Balthazard v roce 1911, který tuto pravděpodobnost určil na $1:10^{60}$. Budeme-li brát v úvahu 20 markantů na jednom prstu, i když jich může být i více, pak podle Galtona lze nalézt 64 miliard variant obrazců.

³³ tj. charakteristické motivy papilárních linií

³⁴ MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 98.

klasifikovatelným se všemi individuálními markanty a charakteristikami.³⁵ Mozoly ani jizvy pak žádný vliv na změnu papilárních linií nemají. Jedná se pouze o dočasné změny, které neznemožňují identifikaci osoby. Dokonce i po smrti můžeme takto identifikovat osobu, a to až do úplného rozpadu kůže hnilobným procesem. V minulosti se nepředpokládalo, že by existovaly jakékoliv patologické vlivy, které by mohly změnit papilární obrazce. Později se však prokázalo, že existují dvě nemoci, které mají na papilární linie vliv. Jedná se o lepru (malomocenství) a také o zvláštní mozkomíšní nemoc. V současné době jsou tyto nemoci spíše ojedinělé a osoby, které jimi trpí, jsou izolovány a pod stálým lékařským dohledem, tudíž se ani nemohou trestné činnosti dopustit. Není tedy důvod nějakým způsobem vyvracet tuto zákonitost.

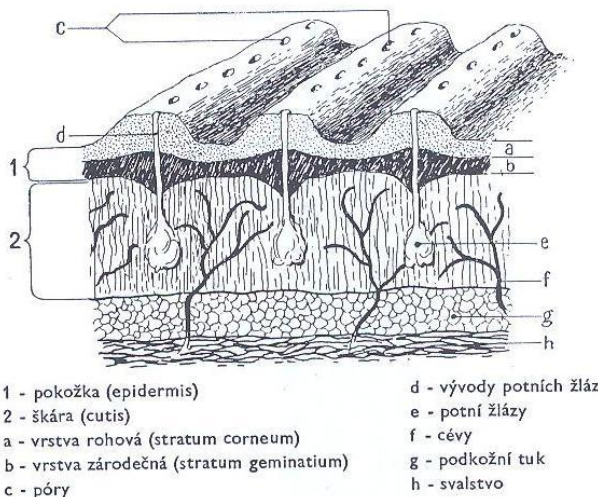
- 3) „Papilární linie jsou neodstranitelné, pokud není odstraněna nebo zničena zárodečná vrstva kůže. Při běžném mechanickém poškození papilárních linií se poškozené obrazce papilárních linií vždy postupně obnoví v původním vzhladu. Názor, že spálením, sedřením nebo seříznutím povrchové vrstvy kůže lze papilární linie trvale odstranit je nesprávný. Tvar papilárních linií je vytvářen již ve vrstvě zárodečné, jejíž vyvýšeniny a prolákliny jsou přesně překryty vrstvou rohovou. Je-li při úrazu nebo jiném poškození narušena jen rohová vrstva pokožky, papilární linie opět dorostou v nezměněné podobě. Pouze v případě porušení zárodečné vrstvy pokožky nedojde k obnově původní kresby papilárních linií. V těchto místech porušení se vytvářejí různé jizvy. Vytvořením jizev dojde ke vzniku nového souboru charakteristických znaků platných pro konkrétní otisk.“³⁶

---

³⁵ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 66.

³⁶ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. Kriminalistická daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 54 - 55.

Zdroj: NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 165.

„Z obrázku je patrné, že pokožka, tj. vrstva rohová společně s vrstvou zárodečnou, není prostoupena cévkami, ale procházejí jí vývody potních žláz, které ústí na povrch pokožky jako tzv. póry. Vidíme také, že tvar papilárních linií je vytvořen již ve vrstvě zárodečné, jejichž vyvýšeniny a prolákliny jsou přesně sledovány vrstvou rohovou. Z toho vyplývá, že je-li při úrazu, poranění, nebo i úmyslném mechanickém poškození, narušena pouze rohová vrstva pokožky, nemůže dojít k odstranění papilárních linií, neboť ty opět dorůstají v nezměněné podobě. Teprve byla-li operativním zákrokem odstraněna i vrstva zárodečná, papilární linie se neobnoví. Tento zákrok by však byl na první pohled velmi dobře patrný a nakonec by se jeho stopy staly samy identifikačním prostředkem.“³⁷

2.1.3 Daktyloskopické stopy

„Daktyloskopické stopy vznikají v okamžiku bezprostředního působení dvou objektů materiálního světa. Jedním z těchto objektů je člověk a tím druhým je jiný předmět, který je schopen přijmout a po určitou dobu uchovat odraz papilárních linií.“³⁸ Aby se jednalo o daktyloskopické stopy, je důležité, aby člověk působil na druhý předmět částí lidského těla, pokrytou papilárními liniemi.

Problém může vyvstat v případě, že se bude jednat o předmět, který není schopen dostatečně přijmout obrazce papilárních linií, se kterým přišel do bezprostředního kontaktu, jako jsou např. textilie, papír, hrubé předměty apod. Naopak vhodnější

³⁷ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 165.

³⁸ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 173.

předměty pro přijetí daktyloskopických stop jsou předměty s hladkým povrchem, jak je tomu např. u skla, keramiky, leštěného dřeva apod.

„Většina daktyloskopických stop vzniká přenosem potu z pokožky s vytvořenými papilárními liniemi na předmět, kterého se tato pokožka dotkla. Pot je přítomen na povrchu lidského těla trvale, jeho množství však výrazně kolísá podle vnější teploty, fyzické námahy člověka, vlivu chorob apod. Pot obsahuje podle různých autorů 97-99,5% vody, zbytek tvoří různé soli (zejména chlorid sodný - kuchyňská sůl), tuky, degradační produkty bílkovin a další látky. Po vzniku daktyloskopické stopy se voda z přeneseného potu odpaří a na povrchu předmětu zbudou pouze netěkavé podíly. Uvedený mechanismus vzniku daktyloskopických stop odpovídá dotyku čisté pokožky pokryté papilárními liniemi s nějakým předmětem.“³⁹

Přímo na místě činu není možné posoudit informační hodnotu daktyloskopické stopy. Jen expert by mohl na místě rozhodnout, že daná stopa je nepoužitelná, jelikož by např. neobsahovala dostatečné množství individuálních identifikačních znaků. Ale i takové stopy mohou mít kriminalistický význam, např. jako stopy biologické či pachové. Z toho důvodu je třeba zajistit všechny zjištěné stopy a předat je ke zkoumání.

Daktyloskopické stopy, podobně jako i jiné stopy metod kriminalistické identifikace, lze rozdělit do dvou skupin a to na stopy latentní a stopy viditelné.

2.1.3.1 Latentní stopy

Latentní, neboli skryté či neviditelné stopy vznikají po přímém kontaktu části lidského těla pokryté papilárními liniemi s hladkým povrchem předmětu. Tento kontakt umožní uvolnění a následné ulpění potu na tomto povrchu. Nakonec se přebytečná voda odpaří, a tak vznikne pouhým okem neviditelná nebo obtížně viditelná stopa. Proto je možné je v mnoha případech pouze předpokládat a je potřebné pohybovat se po místě činu tak, aby se neohrozilo jejich poškození nebo úplné zničení. Vyšetřovatel by měl takticky zvážit, jakých předmětů se pachatel mohl nebo musel dotýkat, a tudíž se na nich nachází daktyloskopické stopy.

---

³⁹ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 24.

Právě proto, že se jedná o neviditelnou nebo jen stěží viditelnou stopu, je nutné ji zviditelnit a následně fixovat. To se děje pomocí různých postupů a prostředků:

- nasvícením zdrojem šikmého osvětlení. Šikmo dopadající paprsky světla zvýrazní odraz daktyloskopické stopy kontrastním způsobem, a tak je možné stopu fotograficky zadokumentovat,

- poprášením klasickými daktyloskopickými prášky⁴⁰. Ty se mechanicky či sprejem nanosou na plochu s pravděpodobným výskytem latentní daktyloskopické stopy. Prášek uchycený na obrazci papilárních linií, vytvořený odparkem potu, umožní trvalé zviditelnění daktyloskopické stopy.

- působením fyzikálně-chemických a chemických reagensů. Tekutý prostředek po krátkodobém působení zviditelní obraz latentní daktyloskopické stopy. Zbarvení zviditelněné stopy se pak mění podle toho, na jakém povrchu se daktyloskopická stopa nachází a jakou látkou byla zviditelněna.⁴¹

2.1.3.2 Viditelné stopy

Druhou skupinou daktyloskopických stop jsou viditelné stopy, tedy stopy, které lze vidět při běžném osvětlení. Tyto stopy vznikají stejným způsobem jako stopy latentní, rozdílem je, že část těla, která daktyloskopickou stopu vytvořila, byla znečištěná (krví, prachem, psacími prostředky, apod.), takže jde o přenos těchto nečistot na povrch předmětu. Viditelná daktyloskopická stopa může také vzniknout přímým kontaktem čistého prstu se znečištěným povrchem předmětu, např. pokud je daný předmět zaprášen.

Viditelné stopy lze dále dělit na stopy plošné (objemové) a plastické. Tyto stopy se od sebe navzájem odlišují intenzitou kontaktu s povrchem předmětu a důležitá je zde také tuhost předmětu. Plošné stopy jsou např. stopy krvavé, barevné, kde byl prst zašpiněn barvou, prašné, které vznikají kontaktem zaprášeného prstu s čistým povrchem podložky, nebo naopak stopy v prachu, kdy se dostal čistý prst do kontaktu se zaprášeným povrchem. Plastické stopy mohou vzniknout např. v dětské modelovací hmotě nebo v nezatuhlém sklenářském tmelu.⁴²

---

⁴⁰ V praxi se využívají různé druhy prášků. Nejpoužívanější jsou mletý hliník (Argentorát), bronzové, železné a grafitové prášky ve velmi jemném mletém provedení.

⁴¹ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 61-62.

⁴² tamtéž, s. 62-63.

2.1.4 Vyhledávání, zajišťování daktyloskopických stop a taktické zásady postupu na místě činu

„Vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop je prováděno s cílem zajištění všech stop, které vznikly v příčinné souvislosti s vyšetřovanou událostí. Z tohoto důvodu provádíme ohledání nejen předmětů, s kterými pachatel manipuloval, nebo kterých se prokazatelně musel dotknout, ale i předmětů, kterých se mohl dotknout zcela náhodně.“⁴³

„Daktyloskopické stopy představují relativně malé objekty a jejich výskyt na místě činu nelze předem vylučovat. Daktyloskopické stopy se mohou vyskytovat na těchto místech a věcech:

1. na předmětech tvořících prostředí, v němž došlo k trestnému činu (např. na zařízení domu, bytu, skladu apod.), na jednotlivých částech budov (dveře, okna, stěny apod.), na jednotlivých věcech napadené osoby apod.,
2. na nástrojích, prostředcích a zbraních použitých k provedení trestného činu, např. páčidlech, kleštích, pakličích, na dopravních prostředcích, na písemnostech apod.,
3. na odcizených předmětech, např. na odcizeném zboží ze skladu, z obchodu apod., na věcech odcizených osobám apod.,
4. na těle osoby, která se stala předmětem útoku (zatím není do praxe zavedena spolehlivá metoda k jejich zajištění a tudíž i využití),
5. na osobních věcech pachatele mohou být daktyloskopické stopy poškozeného.“⁴⁴

Na všech těchto věcech však nemusíme vždy najít pouze daktyloskopické stopy pachatele či spolupachatele, ale mohou se zde vyskytnout i daktyloskopické stopy poškozeného, jeho rodinných příslušníků, ale také dalších osob, které mohli s danou věcí manipulovat. V tomto případě může jít o návštěvy, spolupracovníky, zákazníky, ale také např. o výrobce aj. Je proto nutné, všechny osoby, které byli přítomné před a po činu zjistit, zabezpečit jejich daktyloskopování a jejich stopy z dalšího vyšetřování vyloučit, jelikož se jedná o osoby, jejichž přítomnost nesouvisí s událostí trestného činu.

Existují zásady, které by se měly z hlediska daktyloskopické identifikace dodržovat při ohledání místa činu. Mezi nejdůležitější patří to, že nelze předem určit, zda daktyloskopická stopa, zajištěná na místě činu, souvisí s událostí trestného činu. Proto musí být všem stopám věnována stejná pozornost. Důležité je, aby pracovníci, kteří

⁴³ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. Kriminální daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 130.

⁴⁴ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminální I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 176.

provádějí ohledání na místě činu, byli organizovaní a opatrní, aby nedošlo byt' i k neúmyslnému zničení daktyloskopických stop, nebo dokonce ke vzniku stop nových. Ne vždy je přítomen specialista – daktyloskop. Proto je výrazně vhodnější vyvolávat jen ty daktyloskopické stopy, které se nachází na objektech, které nelze odebrat a odeslat k ohledání přímo znalci.

Co se týče stop latentních, musí být použito takových vyvolávacích metod, aby jejich použití nevyklučovalo možnosti jiných metod vyvolání, nebo jiných metod kriminalistického zkoumání. Viditelné se musí nejprve zadokumentovat fotograficky, a teprve poté se přistupuje k jejich sejmutí na folii nebo odlévání.

1. „Pro fotografické zajištění daktyloskopické stopy se volí vždy několik vzájemně odlišných podmínek (různé doby expozice, různé velikosti clon objektivu, různé barevné filtry apod.) tak, aby bylo zajištěno, že alespoň jedna z fotografií bude dostatečně technicky kvalitní. Výhoda spočívá v tom, že stopa se nepoškodí; fotografovat však nelze stopy na zakřivených plochách a hlubší plastické stopy.
2. Daktyloskopické folie jsou tvořeny pružnou vrstvou želatiny nanesenou na vhodné podložce. Vrstva želatiny je kryta odnímatelnou průhlednou folií. Používají se k zajišťování daktyloskopických stop zviditelněných pomocí daktyloskopických prášků. Princip zajištění spočívá v přenesení daktyloskopického prášku ze zviditelněné daktyloskopické stopy na želatinovou vrstvu daktyloskopické folie. Pomocí daktyloskopických folií se zajišťují především stopy na rovných plochách nebo plochách mírně zakřivených. Nevýhodou je možnost poškození stopy při chybné manipulaci s folií.
3. K odlévání daktyloskopických stop se využívá buďto sádra nebo nověji silikonová kaučuková hmota Lukoprén. Odlévají se především plastické daktyloskopické stopy, případně i stopy na značně zakřivených plochách.“⁴⁵

Všechny zajištěné daktyloskopické stopy musí být jednotlivě očíslovány, zadokumentovány fotograficky nebo nákresem, popsány a zaprotokolovány. To je důležité z hlediska využití všech informací, které jsou v těchto stopách obsaženy.

---

⁴⁵ MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 100.

2.1.5 Daktyloskopování osob

Daktyloskopování osob znamená snímání otisků prstů za účelem zjištění jejich totožnosti. Hovoříme o daktyloskopování živých osob, ale i mrtvol. To, zda budou osoby daktyloskopovány rozhoduje policejní orgán.

„Otisky prstů se snímají:

1. osobám podezřelým či obviněným z úmyslných trestných činů, včetně těch, které nejsou trestně odpovědní pro nedostatek věku nebo nepřičetnost, odsouzeným a osobám, kterým byla nařízena ochranná léčba, pokud policejní orgán nerozhodne s ohledem na charakter a provedení trestného činu jinak,
2. osobám nalezeným, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a které nemají právní způsobilost v plném rozsahu,
3. osobám, které odmítly nebo nemohou prokázat svoji totožnost,
4. tzv. domácím osobám,
5. cizincům, pokud tak stanoví právní předpisy.⁴⁶

Musí být tedy daktyloskopovány všechny osoby, které byly přítomny před a po spáchání trestného činu na místě činu. Tyto osoby se nazývají „domácí“ osoby. Domácí osobou se rozumí osoba, jejíž otisky prstů nalezené na místě činu s největší pravděpodobností nesouvisejí s objasňovanou událostí, a proto je nutné je z vyšetřování vyloučit. Taková osoba se daktyloskopuje pouze na čistý papír, na který se nemusí uvádět ani její osobní data, lze uvést pouze přezdívku, kterou si osoba sama zvolí. To se pak musí poznamenat v protokolu o ohledání místa činu. Po skončení kriminalistické expertizy může být tento papír domácí osobě vrácen. Toto se tak děje především kvůli psychologickému účinku, neboť osoba se pak dá lépe přesvědčit, že její daktyloskopické otisky nebudou zaneseny do žádného systému. Na to je ale samozřejmě zapotřebí osobu také přímo upozornit.

„Ke snímání otisků prstů a dlaní se většinou používá daktyloskopická čern, podložka pro nanesení černě, váleček (anebo také speciální pásy s nanesenou daktyloskopickou černí), dále držák daktyloskopických karet a samozřejmě karty MV č. skl. 500, resp. 501. Daktyloskopická karta MV č. skl. 501 se, po vyplnění údajů o osobě a jejím popisu, vytiskne z informačního systému FODAGEN. Na této kartě jsou již předtištěné osobní údaje a důvod daktyloskopování. Daktyloskopická karta MV č. skl. 500 se používá pro

---

⁴⁶ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 161-162.

účely služby cizinecké policie, dříve i pro pohraniční policii. Do této karty se veškeré údaje vypisují psacím strojem, pokud není daktyloskopování provedeno pomocí automatického skeneru. Tyto osoby se prozatím do systému FODAGEN nezavádějí.⁴⁷

Otisky prstů se nemohou snímat z příliš suchých, zapocených, mastných, zaprášených nebo jinak znečistěných rukou. Daktyloskopická čerň se na takovém povrchu uchycuje nestejně a otisky jsou následně rozmazané, nečitelné a tedy pro daktyloskopii málo upotřebitelné.

„Při daktyloskopování osob s prsty neohebnými nebo zchromlými nanáší se daktyloskopická čerň přímo na prsty. Kde není možno použít válečku, nanáší se daktyloskopická čerň pomocí roztírací destičky. K vlastnímu otiskování prstů se používá tzv. daktyloskopická lžice, do níž je vložen útržek papíru, který se palcem vlastní ruky přidržuje a lžice se pak otočí kolem bříška neohebného nebo zchromlého prstu tak, aby se vytvořil potřebný otisk. Papír s otiskem prstu sestříhneme do příslušných rozměrů a nalepíme do patřičné rubriky daktyloskopické karty.“⁴⁸

Pokud jde o snímání otisků prstů a dlaní mrtvolám, tak to se obvykle provádí na pitevně. Postup daktyloskopování v této situaci závisí na stavu pokožky. Ta může být soudržná, hnilobná, nebo může jít o maceraci. Pokud je pokožka svrašťelá, potom se vstříkne fyziologický roztok pod kůži. Vpich se samozřejmě musí vést mimo daktyloskopovanou oblast, proto se obvykle tento vpich provádí do druhého článku prstu.

Pokud by ani přes to nebylo možné mrtvole odebrat klasickou metodou otisky, pokožka třetího článku prstu se odpreparuje, což na požádání provádí soudní lékař. Tato odpreparovaná část pokožky se okamžitě zasílá do kriminalistické laboratoře v dobře označených zkumavkách či lahvičkách.

---

⁴⁷ tamtéž, s. 161-162.

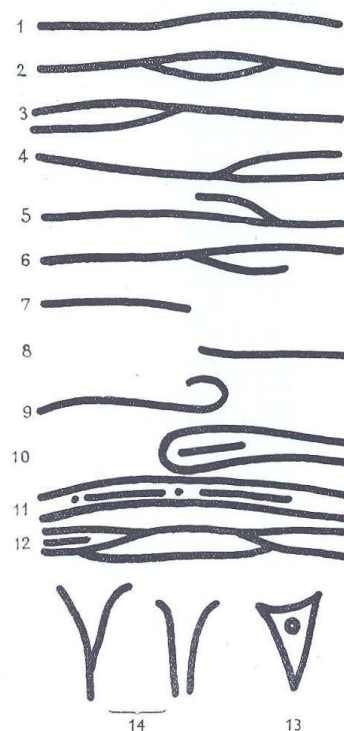
⁴⁸ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 67.

2.1.6 Komparace daktyloskopických stop

Při komparaci daktyloskopických stop jde o zkoumání shodnosti či rozdílnosti dvou otisků prstů osoby, jejíž totožnost se má zjistit. Při tom se určuje a zjišťuje shodnost markantů a individuálních znaků.

Takovými markanty jsou především:

1. Průběžné papilární linie
2. Oka
3. Vidlice
4. Protividlice
5. Hák
6. Protihák
7. Končící papilární linie
8. Začínající papilární linie
9. Nedokončená smyčka
10. Vložená papilární linie
11. Čerchovaná papilární linie
12. Ostrov a spojení vidlice
13. Delta uzavřená
14. Delta otevřená a polootevřená⁴⁹

„Pro identifikaci otisků prstů nestačí však pouze tvar těchto markantů, ale hlavně jejich vzájemná poloha a poměrná velikost, která je určována individuálními body.“⁵⁰

Kriminalistickou expertizou se vyhodnocuje shoda dvou objektů, a to daktyloskopických otisků a daktyloskopických stop. Daktyloskopické otisky jsou otisky prstů zpravidla na daktyloskopické kartě, a daktyloskopické stopy jsou zajišťovány na místě činu.

Objekt zkoumání musí mít dostatečný počet charakteristických znaků ke zkoumání, aby bylo možné provést daktyloskopickou expertizu. Proto se vyhodnocuje vhodnost objektů ke zkoumání:

- „daktyloskopické otisky - musí zachycovat co největší plochu otiskované části papilárního terénu posledního článku prstu, dlaně nebo chodidla s celistvou kresbou papilárních linií a jednoznačně čitelnými charakteristickými znaky,

⁴⁹ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 91.

⁵⁰ tamtéž, s. 90.

- daktyloskopické stopy - musí zachycovat sledovatelnou kresbu papilárních linií s jednoznačně čitelnými charakteristickými znaky, přičemž v praxi Policie ČR
  - daktyloskopické stopy vykazující 10 a více charakteristických znaků jsou považovány za upotřebitelné stopy a jsou vhodné k individuální identifikaci (ztotožnění),
  - daktyloskopické stopy vykazující 7 až 9 charakteristických znaků se považují za částečně upotřebitelné stopy a v kriminalistické praxi jsou označovány jako “vhodné ke stanovení částečné identifikace”,
  - daktyloskopické stopy vykazující méně než 7 charakteristických znaků jsou považovány za neupotřebitelné stopy a nejsou vhodné k provedení kriminalistické daktyloskopické expertizy.⁵¹

Při srovnávání dvou otisků prstů je nutno zachovat určitý postup. Je to hlavně z toho důvodu, aby nemohla být žádná skutečnost přehlédnuta, ale také proto, aby pokud je z povrchního pozorování zřejmé, že se jedná o dva různé otisky, nebylo prováděno zbytečné podrobné zkoumání.

Daktyloskop po provedení komparace otisků prstů, kde jeden pochází z místa trestného činu a druhý je otiskem osoby podezřelé, nebo kde jeden je otiskem mrtvoly a druhý pochází z daktyloskopické karty, poskytuje odpověď na otázku, zda tyto dva otisky jsou shodné.

2.1.7 Daktyloskopické sbírky

Manuální porovnávání obrazců papilárních linií je mimořádně namáhavé. Čím větší je pak daktyloskopická sbírka, tím se stává toto porovnávání méně možné. Obrazce papilárních linií však často mají podobné rysy, které tento proces urychlují. V průběhu vývoje daktyloskopie se vypracovalo hodně systémů ke zpracování daktyloskopických sbírek. „Zavedení počítačů se odrazilo i v práci s daktyloskopickými sbírkami. Jednou z prvních aplikací výpočetní techniky v kriminalistické expertíze nepochybně byly databázové systémy na rychlé hledání souboru daktyloskopických karet s daktyloskopickými motivy určitého druhu.“⁵²

⁵¹ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 176.

⁵² ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 83.

„Pro potřeby expertizní praxe se v kriminalistických laboratořích Policie ČR vedou daktyloskopické sbírky obsahující:

- sbírku otisků prstů a dlaní osob daktyloskopovaných v rámci trestního řízení a pátrání,
- sbírku daktyloskopických stop z doposud neobjasněných případů,
- sbírku daktyloskopických stop objasněných případů.“⁵³

Kromě těchto sbírek existuje i sbírka daktyloskopických otisků cizinců, kteří jsou daktyloskopováni podle cizineckého nebo azylového zákona. Tato sbírka je vedena v Kriminalistickém ústavu Praha.

Daktyloskopické sbírky mohou být monodaktyloskopické nebo dekadaktyloskopické. Jejich třídící systémy jsou odlišné. „Monodaktyloskopické sbírky slouží především pro identifikaci pachatelů trestných činů podle stop zanechaných na místech činu (umožňují identifikaci pachatele podle jediného otisku posledního článku prstu ruky), dekadaktyloskopické sbírky slouží pro identifikaci neznámých osob a neznámých mrtvol (pro identifikační účely je třeba zajistit otisky obrazců papilárních linií ze všech posledních článků prstů na obou rukách). V současných stávajících daktyloskopických systémech jsou evidovány pouze otisky posledních článků prstů obou rukou a otisky dlaní. Otisky chodidel a prstů na nohou se běžně nezískávají, pro tyto účely není k dispozici ani předtiskovaná daktyloskopická karta a v případě mimořádné potřeby se otisky provádějí na arch čistého papíru.“⁵⁴

„Nová generace daktyloskopického systému (tzv. Automated Fingerprint Identification System - AFIS) přinesla do celého procesu úplně novou kvalitu - počítačový systém transformuje obrazce papilárních linií do elektronické podoby (digitalizuje je a ukládá do paměti), a to jak z daktyloskopických karet, tak i z daktyloskopických stop, z otisků na daktyloskopických kartách automaticky vyhledává tzv. markanty a porovnává je s markanty daktyloskopické stopy prostřednictvím složitého matematického algoritmu založeného na práci s vektorovými maticemi.“⁵⁵ Tento systém pak vybere celý seznam osob, jejichž otisky prstů se nejvíce shodují. V této fázi nastupuje expert – daktyloskop,

---

⁵³ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 176-177.

⁵⁴ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 27.

⁵⁵ ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 83.

který vyhodnotí všechny markanty na daktyloskopických stopách a potvrdí či vyloučí systémem nalezené kandidáty.

„Vstupem do Evropské Unie dnem 1. května 2004 se Česká republika oficiálně připojila k systému Eurodac. Tento systém vznikl pro účinné použití Dublinské úmluvy z 15. června 1990. Úmluva sjednotila postup členských zemí Evropské Unie při posuzování žádostí o azyl a definovala základní termíny azylové politiky. Nové členské státy po vstupu do Unie měly povinnost napojit se na evropskou síť TESTA, která propojuje všechna evropská pracoviště Eurodacu. Tento systém zjišťuje prostřednictvím porovnání otisků prstů totožnost osob výhradně pro účely aplikace Úmluvy o určení státu odpovědného za přezkoumání žádosti o azyl podané v některém ze členských států. Je tedy postaven na podobném principu jako systém AFIS s rozdílem datových toků.“⁵⁶

2.1.8 Judikatura

Zmínila bych zde náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 783/02 sb. Zde soud ustanovil, že není zapotřebí v každém případě zajistit a zaprotokolovat do protokolu o ohledání místa činu každou nalezenou daktyloskopickou stopu. Pokud technik na místě činu zjistí, že daktyloskopická stopa je neupotřebitelná, je možné dle ústavního soudu takovou okolnost zhojit výsledkem svědka-technika, který poté může ve výpovědi potvrdit, že stopy nebyly k identifikaci vhodné.

2.2 Portrétní identifikace

2.2.1 Pojem portrétní identifikace

Pod pojmem „portrétní identifikace osob“ rozumíme zjišťování totožnosti osoby podle jejich vnějších znaků. Tyto znaky jsou relativně stálé.

Podobně jako daktyloskopie, která vychází z poznatku, že není možné, aby na světě existovali dva lidé se stejnými daktyloskopickými otisky, i portrétní identifikace vychází z poznání, že není možné, aby na světě existovali dva lidé, kteří by měli naprosto stejné morfologické a metrické znaky. Tyto znaky se souhrnně nazývají tělesné znaky, a právě

---

⁵⁶ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. Kriminologická daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 248.

ty pak člověka individualizují, protože je odlišují od ostatních lidí menšími či většími rozdíly. Vnější znaky pak lze rozdělit do dvou skupin:

- a) Statické znaky – jsou dány stavbou obličeje a těla a mohou být hodnoceny:
  1. Kvalitativně – morfologické znaky. Zde hodnocení probíhá v podobě slovního popisu a jde o kategoriální dělení. Např. nos může být konvexní, rovný, konkávní apod.
  2. Kvantitativně – metrické znaky. Jde o znaky popisující proporční vztahy objektu. Tedy různé vzdálenosti, úhly ploch apod.
  3. Morfometrické – znak kvalitativní je vyjádřen kvantitativně.
- b) Dynamické znaky – také jsou známi jako znaky funkční a odrážejí dynamický stereotyp osoby, tedy to jak osoba mluví, gestikuluje, chodí apod.

Z hlediska výpovědní hodnoty lze rozdělit vnější znaky na:

- a) Znaky obecné – nebo také znaky skupinové či typové jsou v populaci běžné. Frekvence jejich výskytu je známá z odborné literatury.
- b) Znaky specifické – lze je nazývat také individuální nebo zvláštní. Jde o znaky, které nejsou často v populaci vidět. Jsou tedy unikátní a pravděpodobnost, že by je měly dvě nebo více osob je zanedbatelná. Můžeme sem zahrnout vrozené (př. rozštěp patra) či získané znaky (př. tetování).

Vnější znaky jsou relativně proměnné, což znamená, že některé znaky se s věkem mění a jiné jen velmi málo. Proto je dělíme do dvou skupin:

- a) Znaky s věkem zanedbatelně proměnlivé – v této kategorii hovoříme o takových znacích, u kterých s věkem nedochází k významným změnám hodnocených oblastí.
- b) Znaky s věkem proměnlivé – tyto znaky se naopak s věkem mění natolik, že jejich hodnocení nepřináší žádný výrazný posun.

Vnější znaky osob podléhají změnám následkem věku, úrazů apod. V dnešní době se do popředí dostává plastická chirurgie. Proto lze konstatovat, že v praxi se nemůžeme vždy spolehnout na starší fotografii či letité svědectví.

Portrétní identifikaci můžeme v kriminalistické praxi využít především při pátrání po osobách nebo při identifikaci osob, ať už živých či mrtvých, kdy může jít o zjišťování

totožnosti zadržené osoby či neznámé mrtvoly. „Při identifikaci osob se v praxi jedná o tyto kriminalistické úkony:

- a) identifikace osoby (pachatele) jinou laickou osobou (svědkem, poškozeným),
- b) identifikace mrtvoly neznámé totožnosti laickou osobou (příbuzným, známým),
- c) identifikace mrtvoly neznámé totožnosti znalcem,
- d) identifikace osoby znalcem podle fotografií.⁵⁷

Za zakladatele kriminalistického popisu osob je pokládán Louis Alphonse Bertillon⁵⁸. Do té doby nebyla věnována zvláštní pozornost popisování osob. Velký problém znamenal subjektivní vliv popisující osoby, jemuž se Alphonse Bertillon snažil vyhnout nebo alespoň ho omezit. Proto vytvořil antropometrickou metodu, která byla založena na přesném měření jednotlivých partií těla. Tímto měřením přešel od subjektivního pohledu popisující osoby k objektivnímu měření. Tato metoda zvaná také bertillonáž byla převzata téměř všemi bezpečnostními ústředními. Převládala zde však prvek statický, ale při pátrání i identifikaci se spíše uplatňuje prvek dynamický. Proto je zapotřebí popis osoby chápat, doplňovat a používat.⁵⁹

„V našich zemích se daktyloskopie rozvíjela na přelomu století. Zásluhy na vybudování systému identifikace osob podle otisků prstů měl policejní komisař František Protiwenský. On a ještě dva civilní strážníci, Juliam Leváček a Antonín Friedrich, byli pozváni v roce 1899 na policejní ředitelství do Vídně, aby se zúčastnili antropometrického a daktyloskopického kurzu. Po jejich návratu měli zavést pro potřeby pražské policie Bertillonovu antropometrii a hlavně všem třem úředníkům bližší daktyloskopii. Hlavně zásluhou Františka Protiwenského bylo roku 1908 uskutečněno poslední samostatné antropometrické měření a daktyloskopie byla uznána za jedinou identifikační metodu.“⁶⁰ Dále na toto navazovali další, jako např. František Holešovský či Petr Chyba, kteří svými publikacemi přispěli k rozvoji daktyloskopie na našem území.

2.2.2 Popis osoby

Je důležité rozlišovat pojmy „popisování“ a „popis osoby“. Popis osoby je jakýsi obraz, vytvořený slovy a může sloužit jako prostředek pátrání po hledané osobě nebo při

---

⁵⁷ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 29.

⁵⁸ Jeho metoda byla zavedena v roce 1879 a znamenala velký převrat. Postupně se začala rozšiřovat.

⁵⁹ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 153.

⁶⁰ STRAUS, J. - VAVERA, F. Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika. Brno: Tribun EU, 2008, s. 46.

individuální identifikaci, zato popisování je prostředek, jakým lze dosáhnout tohoto popisu.

Podle způsobu vzniku popisu osoby rozlišujeme:

- a) popis úřední – jak již z názvu vyplývá, vyhotovuje jej sama úřední osoba. Zpravidla jde o kriminalistického technika, který je k tomu vyškolen. Proto je při tomto popisu předpoklad znalosti terminologie tak, aby bylo možné vystihnout jednotlivé charakteristické znaky osoby. Všechny znaky, které je zapotřebí do tohoto popisu zahrnout jsou předtištěny na rubové straně dekadaktyloskopické karty. Velkou výhodou je v tomto případě to, že technik popisuje osobu, která je v jeho přítomnosti. Z toho vyplývá, že má čas a vhodné prostředí k přesnému popisu. Má možnost s osobou i hovořit, nechat ji chodit atd. Takže tento popis lze považovat za přesný a vyčerpávající.
- b) popis laický – tento popis podává osoba, laik, která většinou byla v postavení svědka či poškozeného. Popis podává prostřednictvím výslechu, který vede vyškolený policista. Podmínky, za kterých si vyslychaná osoba prohlédla popisovanou osobu, jsou naprosto odlišné v případě úředního popisu. Tato osoba mohla vidět popisovanou osobu jen krátkou chvíli, z velké vzdálenosti, za špatné viditelnosti apod. takže její popis není tak přesný jako popis osoby úřední.

2.2.3 Popisování osob

K popisování osob dochází při výslechu. Stejně jako u každého jiného výslechu i při získávání popisu osob se musí vyslychající řídit stejnými zásadami. Základním pravidlem při takovém výslechu je, že vyslychající nikdy nesmí položit otázku: „Jak pachatel či osoba vypadala?“ Na tuto otázku totiž vyslychaná osoba odpoví tak, jak sama uzná za vhodné, často na důležité znaky zapomene či neúmyslně je přehlédne. Proto musí vyslychající přesně formulovat otázky. Zejména pak na zvláštní znamení se musí přesně svědka zeptat, popřípadě ho na ně upozornit.

Jako první je však důležité zjistit, jak daleko byl svědek vzdálen od pachatele, zda byli oba, jen jeden z nich v pohybu či oba stáli na místě, zda bylo světlo či tma atd. Až poté přechází vyslychající k popisu osoby. „Je nutné se zeptat svědka na to, jak je sám starý a teprve potom položit otázku, zda jím viděná osoba byla starší či mladší a pak se tázat na přibližný rok fyzického stáří. Tímto postupem je svědek-poškozený donucen přemýšlet a srovnávat.“⁶¹ Pokud by pak chyběly nějaké známky, i když je zřejmé, že je svědek

---

⁶¹ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 96.

nemohl přehlédnout, pak se většinou příkládá chyba špatnému kladení otázek vyslychajícím.

2.2.4 Fotografie, fotografování

Nejdříve byl prostředkem portrétní identifikace popis osoby, ale později k němu přistupuje fotografie, která jej převýšila a stala se hlavním prostředkem této identifikace. Ke kriminalistickým účelům se užívá tzv. kriminalistická fotografie, která slouží především taktické identifikaci či jako pomůcka při pátrání po osobách. Fotografovány jsou pak všechny osoby, které podle předpisů podléhají daktyloskopování.

Mezi kriminalistické fotografie řadíme třídílnou kriminalistickou fotografii⁶², fotografii celé postavy a fotografii zvláštních znamení a tetování.

„Pro fotografování zvláštních znamení a tetování neplatí žádná speciální pravidla. Používají se při tom běžné zásady kriminalistické fotografie. Tj. kolmost osy objektivu na fotografovaném objektu, vhodné nasvícení měkkým světlem, zásadně se fotografuje s měřítkem. Zvláštní znamení, tetování a peercing se obvykle fotografují na viditelných částech těla, poznamenává se jejich lokace a zvláštnosti.“⁶³

Každá fotografie (třídílná i celé postavy) je na zadní straně opatřena razítkem, kam se vyplní jméno a datum narození, fotografie osoby, její stručný popis, datum a místo vyhotovení fotografie a druh trestné činnosti.

2.2.4.1 Třídílná kriminalistická fotografie

Tento druh kriminalistické fotografie se musí pořídít u všech osob, o kterých tak stanoví zvláštní předpis. V první řadě jde samozřejmě o obviněného, podezřelého, obžalovaného a odsouzeného, a dále také u osob neznámé totožnosti. Je pořizována kriminalistickým technikem, který k tomu je vyškolen.

Fotografovaná osoba musí být při fotografování upravena a oblečena, zpravidla tak, jak se objevuje na veřejnosti. Aby byla osoba upravena, musí jí být poskytnuta možnost, aby se umyla, je-li v obličeji ušpiněná, učesala, případně nalíčila. Fotografuje se vsedě k tomu speciálně vyvinutou technikou umístěnou na stativu. Výsledná třídílná kriminalistická

---

⁶² Základ kriminalistické třídílné fotografie položil již zmíněný Louis Alphonse Bertillon.

⁶³ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 20067, s. 159.

fotografie má rozměr 6x13 cm. Jsou na ní umístěny tři stejně velké portréty, na kterých musí být obličej vysoký minimálně 3 cm. Musí být zarovnané do jedné linie, vycentrované, ostré a osoba nesmí mít zavřené oči. V levé fotografii je pravý profil obličej a důležité je, aby byl vidět ušní boltec. Na této fotografii je ve spodní části umístěn štítek s identifikačními údaji. Prostřední fotografie představuje pohled zepředu, neboli en face, a na pravé fotografii je tříčtvrteční profil levé tváře, tedy pohled na levou tvář při nastavení okolo 135° oproti ose objektivu. Na této fotografii si osoba nasadí brýle nebo pokrývku hlavy pokud je obvykle nosí.⁶⁴

2.2.4.2 Fotografování mrtvoly

„V případě identifikace mrtvoly neznámé totožnosti se nejprve mrtvola na místě nálezu fotograficky dokumentuje společně s okolím a následně topograficky dokumentuje podle zásad kriminalistické dokumentace. Jestliže to nevyžaduje nutná potřeba, nemá se mrtvola na místě nálezu svlékat. Svléká se a zouvá až při pitvě. Při popisu vnějších znaků mrtvoly se dodržují všechny zásady obvyklé při popisování osob. Po pečlivém ohledání a popisování mrtvoly a po její fotografické dokumentaci se mrtvola dopraví z místa nálezu na pitevnu, kde je nutné provést další identifikační úkony.“⁶⁵

Dále se zajistí všechny další stopy a opatří se popis vnějších znaků mrtvoly. Až poté může dojít k úpravě mrtvoly tak, aby bylo možné jej vyfotit a dále identifikovat. Úpravou se rozumí omytí, učešání, sešití případných ran a přiměřené nalíčení. K identifikačním účelům se fotografuje mrtvola vsedě. Další úpravy je pak možné učinit retuší na negativu.

2.2.5 Sestavení portrétu

Metoda skládaného portrétu je důležitá a hodně zjednodušuje práci při výslechu svědka, který popisuje určitou osobu. Tato metoda dovoluje sestavit podobu osoby, aniž by musel svědek slovně popisovat jednotlivé znaky. Proto je také hojně užívána. Podstatou je, že jsou samostatně nakresleny jednotlivé znaky obličej, včetně pokrývky hlavy. Svědek si poté vybere příslušné partie hlavy a provede sestavení portrétu. Po sestavení svědkem se překreslí ty části, které v portrétu neodpovídají.

Této metody je hojně užíváno i v zahraničí, ale s jinými technickými prostředky, jde o systémy MIMIC, IRK I, IRK II, PIK. Rozdíly v těchto systémech můžeme najít v užití

⁶⁴ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 159.

⁶⁵ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 33.

diapozitivů nebo filmového pásu místo průhledných fólií. Také se liší zásobníky jednotlivých morfologických znaků obličeje, jelikož jsou přizpůsobeny populaci daného státu. V dnešní době se již hojně užívá výpočetní technika.⁶⁶

Existují různé způsoby sestavování portréту osoby:

- a) grafika – kreslený portrét hledané osoby
- b) plastická metoda – prostorové modelování
- c) pomocí pomůcek a přístrojů – jako příklad můžeme uvést – FOTOROBOT, kdy jde o sestavování portréту pomocí souboru fotografií, IDENTIKIT, zde je skládání prvků obličeje na průhledných fóliích, MIMIC, kde jsou obličejové prvky v grafické podobě zachyceny na šesti kinofilmech, ty se pohybují ve dvou rovinách a překrývají se na stínítku, kde vzniká výsledný obraz
- d) pomocí výpočetní techniky – systém PORIDOS, který byl navržen Kriminalistickým ústavem Praha a vyvinut Technickou správou FMV. Do praxe byl zaveden na přelomu 80. a 90. let min. st. Využívá reálné obličeje, obsahuje i menší soubory žen a cizinců.⁶⁷

Sestavování portréту musí proběhnout v co nejkratší době po události a svědkovi nesmí být předem předloženy ke znovupoznání žádné fotografie. Pokud portrét sestavují děti, vyžaduje se přítomnost doprovodné osoby, tj. jeden z rodičů, pedagog, sociální pracovníce. Také se může stát, že portrét sestavuje více svědků. Není přípustné, aby portrét sestavovali dohromady. V tomto případě se musí rozdělit a každý sestavit portrét zvlášť, po sestavení jednotlivých portrétu se přistoupí ke konfrontaci se svědky. Výstupný portrét je jen jeden nebo se můžou použít všechny samostatně vytvořené portréty.

„V současnosti je nejvíce využíván systém PORIDOS. V tomto systému se portréty sestavují z jednotlivých obličejových partií a doplňků uložených v albech vzorů. Tyto komponenty se můžou libovolně měnit či kombinovat. Systém PORIDOS lze využít i v případech, kdy je zapotřebí pozměnit obličej osob na předložené fotografii z důvodů

---

⁶⁶ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 32.

⁶⁷ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s.190.

kriminalistickotaktických. Jde například o aplikaci maskování, věkových změn, použití oděvních doplňků.⁶⁸

2.2.6 Identifikace osob podle fotografií

V identifikaci je často důležité zjistit, zda dvě nebo více fotografií zobrazují tutéž osobu. Takto lze identifikovat neznámé mrtvolky nebo osoby, které vystupují pod nepravými doklady.

Vzájemné srovnávání fotografií je velmi obtížné, a to především proto, že lidský obličej není souměrný. To se projeví, zejména pokud má kriminalista dvě fotografie, na kterých je vyfocena hlava v jiné poloze. Také se opět dostáváme k toku času, kdy velmi záleží na tom, kdy byla daná fotografie vyfocena. Čím delší je pak doba mezi vznikem fotografie, tím obtížnější je její srovnávání. Jedině stavba vnějšího ucha se tvarem, velikostí ani v detailech nemění, protože je složeno z chrupavčitých částí, které nepodléhají žádným změnám. Proto se identifikace ještě více zkomplikuje, není-li na fotografii ucho dobře vyznačeno ve všech detailech.

Při identifikaci osob podle fotografií lze použít kriminalistické třídné fotografie z registrace pachatelů. Pro srovnání je pak nejvíce důležitá fotografie en face, zepředu.

V praxi se souběžně používají dva způsoby identifikace osob podle fotografií.

- a) metoda popisu – tato metoda vychází ze zásad popisování osob, kdy se vypracuje popis charakteristických znaků, vyhledaných na obou zkoumaných fotografiích. Větší pozornost je věnována takovým morfologickým znakům, které se časem ani prostředím nemění. U ostatních se tyto případné změny musí brát v úvahu.
- b) metoda somatometrická – tato metoda je použitelná jen tehdy, je-li na obou fotografiích obličej situován stejně. „V kriminalistické identifikaci se při této metodě poměřují a srovnávají jednotlivé partie obličeje, přičemž je užíváno antropometrických bodů. Velice důležitá je zde znalost anatomie, protože antropometrické body mají své pevné místo na lebce a je třeba je promítnout na povrch měkkých částí obličeje. Také při tomto způsobu identifikace je významným znakem ucho, které relativně nemění svůj tvar ani charakteristické

---

⁶⁸ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 172.

znaky v průběhu života člověka. Rovněž na ušním boltci mají antropometrické body své místo a přesnou polohu.⁶⁹

„Srovnávání fotografií a určování shodnosti pomocí milimetrové sítě nebo úhlu a vertikálních a horizontálních přímk nepřináší v praxi mnoho kladných výsledků, protože jen zřídka jsou k vyhodnocení dodány fotografie, které oběma metodám vyhovují. Většina fotografií bývá zakloněna nebo předkloněna, což nijak nepřispívá ke kladnému výsledku srovnání. Paušálně však obě metody nelze zahrnout, protože mnohdy je zapotřebí provést srovnání všemi metodami, které jsou známé a jejichž principy lze v daném případě uplatnit.“⁷⁰

V dnešní době vzniká ještě jedna velká překážka. Tou je rozvoj digitálních fotografií, přičemž se nabízí možnost úpravy fotografických snímků. S tím musí kriminalisté v každém případě počítat ve chvíli, kdy mají podle fotografie získané od příbuzných, známých apod. pátrat po hledané osobě či identifikovat mrtvolu. Může se totiž jednat o fotomontáž či padělek, což není vždy jednoduché rozeznat.

Podle fotografie může probíhat i rekognice podle § 104b TrŘ. O rekognici blíže pojednávám v kapitole 2.8.

2.3 Identifikace osob podle ručního písma

„Zkoumání ručního písma se zabývá rukopisy jazykových projevů, které vznikly v současné době nebo v nedaleké minulosti za účelem identifikace pisatele, tj. osoby, která rukopis vytvořila.“⁷¹ Mezi základní pojmy vyskytující se při zkoumání ručního písma jsou: písmo, psaní a rukopis. Jejich definice ale nejsou jednotné a každý autor podává svoji definici značně odlišně. Nejčastěji je však definováno:

1. **Písmo** jako jedna z běžných potřeb člověka, skrze kterou vyjadřuje své myšlenky. Používá přitom grafické znaky, které odpovídají hláskové soustavě daného jazyka, který užívá. Písmo může být psané, kreslené, tištěné či ražené.
2. **Psaní** je dovednost správně a účelně využívat písmo.
3. **Rukopis** je dovednost psaného projevu, který v sobě odráží psychologické vlastnosti pisatele. Jde o individuální dovednost, což znamená, že rukopisy

⁶⁹ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 33.

⁷⁰ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 266.

⁷¹ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 213.

jednotlivých pisatelů se od sebe navzájem vždy liší, ať už méně či více. Je naprosto nemožné, aby na světě existovaly dvě osoby, které by měly naprosto stejný rukopis.

Na samotný proces psaní mají vliv dva faktory, jimiž jsou psychická a fyzická stránka člověka. Vlivem působení těchto faktorů se písemný projev dělí na dvě části, které jsou odlišné obsahem i formou. První z nich je písemné vyjádření, kde pisatel ukazuje svou jazykovou stránku projevu a druhou je rukopis, který představuje pouze grafickou stránku písemného projevu.

Obor zabývající se zkoumáním ručního písma se nazývá písmostnalectví a jeho účelem je zjistit totožnost pisatele. Od písmostnalectví je nutné odlišit grafologii, která se sice také zabývá zkoumáním ručního písma, ale za účelem zjištění osobnostních rysů pisatele.

2.3.1 Grafická stránka písemného projevu – rukopis

Stejně jako jiné metody kriminalistické identifikace vychází z poznatku, že ruční písmo každé osoby je individuální. Obsahuje znaky, které si člověk osvojí až po dokončení procesu osvojování písma. Tyto znaky se dají vyhodnotit ve sporném i srovnávacím materiálu. Na tomto základě pak lze určit shodu dvou nebo více rukopisů a důsledkem toho také totožnost pisatele.

Dovednost používat písmo se získává učením, při kterém na osobu pisatele působí vnější podmínky, ale také jeho psychická stránka. „Individualizace ručního písma lidského jedince je složitý a dlouhodobý proces, který začíná již při prvních pokusech o napsání jednotlivých písmen a končí zhruba po dvacátém roku věku člověka. V dalším období asi do 60. roku věku člověka je rukopis relativně neměnný, později dochází vlivem stárnutí ke změnám. Relativní neměnnost ručního písma v období zhruba od 20. do 60. roku věku dovoluje zpracovávat sporné a srovnávací materiály, které vznikly ve větším časovém odstupu.“⁷² Přesto však musí být dodržována zásada časové blízkosti vzniku sporných a srovnávacích materiálů. Je totiž možné, že v tomto období potká osobu skutečnost, která její rukopis ovlivní. Jde především o různá onemocnění, poranění apod.

---

⁷² PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 214.

Z toho vyplývá, že charakteristické rysy pro rukopis jsou jeho stereotypnost (stálost pohybů) a zachovatelnost (to znamená, že osoba je schopna stále opakovat stejné pohyby a to v různých podmínkách).

Výše se zmiňuji o tom, že na obvyklé pohyby psaní mají velký vliv okolnosti, které na člověka během procesu učení působí. Tyto obvyklé pohyby pak automaticky opakuje. Ale jako každá činnost, i psaní může být ovlivňováno vůlí člověka. To znamená, že pokud bude osoba chtít, může změnit vzhled svého písma, stejně jako samotný sloh. I přes to, pokud má znalec dostatek srovnávacího materiálu, bývá poznána změna způsobu psaní.

Při kriminalistickém zkoumání dokumentů se musí brát v úvahu i myšlenky pisatele. Znalec se musí seznámit s obsahem dokumentu a tím zjistit i motivy, které autor při psaní měl. V obsahu se často vysvětluje situace, za které autor daný dokument psal a vysvětluje často i charakteristické rysy jeho formy.

„Metoda grafognostického zkoumání rukopisů všeho druhu spočívá v přesném a vyčerpávajícím rozboru rukopisu, a to jak písma inkriminovaného, tak i rukopisu pořízeného od podezřelých osob a případně i pachatelů. Vyšetřujícímu orgánu musí být známy základní podmínky, za nichž je možné provést zkoumání a také musí opatřit potřebný materiál. To činí podle základních zásad.

1. Identifikaci písma lze provést u každého normálně psaného písma.
2. Identifikaci písma naopak nelze nebo jen s neurčitým výsledkem provést u písma:
  - a. Psaného lehce, měkkou grafitovou tužkou; nebo křídou na hrubém papíře.
  - b. Neoriginálního, tedy například průpisů, průklepů či jiných kopií přes indigo, karbon apod.
  - c. Fotografované až v kopii nebo zvětšení, písma školáckého a primitivního, hůlkového a kresleného, stenografovaného, rozmazaného či rozpitého.
3. Zajištění písemností určených ke zkoumání, jakož i ostatního pomocného materiálu a odeslání ke zkoumání musí být učiněno neprodleně.
4. K zajištěným závadným písemnostem nutno zaopatřit dostatečný srovnávací materiál, aby identifikace mohla být provedena, tj. rukopis osob podezřelých.“⁷³

---

⁷³ NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 111 - 112.

Nejčastěji je tato metoda využívána ke zjištění identifikace pisatele anonymních nebo pseudonymních materiálů. Ne vždy se podaří autorovu identitu odhalit a to ne jen kvůli samotnému psanému písmu, ale jde také o srovnávací materiál, který často úplně chybí. Závěry znalců tedy mohou být buď jednoznačné, kdy jeho identitu jednoznačně prokážou nebo vyloučí, nebo výsledky vedou pouze k zesílení či zeslabení podezření.

2.3.1.1 Vlivy působící na pisatele

Již výše jsem se o vlivech působících na pisatele okrajově zmínila. Tyto vlivy či podmínky mohou být buď vnější, nebo vnitřní. Některé z nich pisatele tak moc neovlivňují a i přes ně se stereotyp písma prosadí, ale některé mohou působit na pisatele tolik, že se projeví grafickými změnami v písmu.

Vnitřní podmínky mohou ovlivňovat grafickou nebo jazykovou stránku a dělíme je na:

- a) Fyziologické – ty reprezentují především momentální stav pisatele, zejména jeho kůry mozkové, vegetativních orgánů, nervové soustavy, kostrosvalového aparátu či psychických procesů. Na tyto vlivy reaguje např. silně prochladlý a vyčerpaný pisatel.
- b) Psychické – jejich dominující součástí je motivace psaní. To ovlivňuje vlastní výsledek a krátkodobé depresivní stavy. Zde musíme rozlišovat, zda jde o osobní poznámky, kdy pisatel píše své pocity pouze pro sebe a je zde zaměřen především na obsah, a sdělení jiné osobě, kde kromě obsahu si dává pisatel pozor i na grafiku uspořádaného textu.⁷⁴

Vnější podmínky, na rozdíl od vnitřních, ovlivňují pouze grafickou stránku projevu a jsou to:

- Prostředí – běžně je člověk zvykl psát za klidných podmínek, tedy za denního světla, v klidné místnosti u stolu. Pokud se toto prostředí změní, pak se tyto nepříznivé podmínky odrážejí i v písmu, kde se tyto negativní faktory projeví.
- Písařská poloha – za standardní polohu můžeme považovat polohu vsedě s pevnou podložkou. Ostatní můžeme zařadit mezi nestandardní polohy.
- Charakter a stav psacích prostředků a materiálů. Může jít o neořezané tužky, mastný povrch psacího materiálu, ostrá pera atd. V podstatě každý psací prostředek určitým způsobem ovlivňuje pisatele.

---

⁷⁴ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 78.

2.3.1.2 Dělení

1. Dle motivace pisatele, která ovlivňuje všechny stránky ručního písma, rozdělujeme zkoumané materiály:
  - a. Spontánní rukopisy jazykových projevů
  - b. Nespontánní rukopisy jazykových projevů – ty se dále dělí:
    - i. Úmyslně měněné, směřující k zakrytí pisatele
    - ii. Bezděčně měněné, způsobené změnou vnějších a vnitřních faktorů působících na pisatele.⁷⁵
2. Dle druhu písma dělíme rukopisy:
  - a. Přirozené písmo – výlučně jde o běžný rukopis, popřípadě podpisy.
  - b. Nepřirozené písmo – písmo perličkové a hůlkové. Takové písmo u nás běžně nikdo neužívá. Jde o to, že nevyhovuje písarské praxi, jelikož při jeho psaní musí pisatel myslet nejen na obsah, ale i na to jak píše.⁷⁶
3. Dle kvality materiálu obsahujícího ruční písmo:
  - a. Souvislé jazykové projevy, jako jsou referáty, přední dopisy, životopisy apod.
  - b. Izolované jazykové projevy, například podpisy, číslice, zkratky apod.
4. Dle stupně zpracovatelnosti:
  - a. Zpracovatelné - psané pisatelem s již vyvinutým a ustáleným stereotypem, a to písmem běžně psaným, souvislý text anebo podpisy,
  - b. Obtížně zpracovatelné - krátký ručně psaný text hůlkovým nebo perličkovým písmem, parafy nebo číslice,
  - c. Nezpracovatelné - písmo kreslené, psané podle šablony či písmo odrážející počátky psaní dítěte.
5. Dle identifikačního hlediska:
  - a. Sporné - psané projevy různého druhu a rozsahu, které jsou úplně např. u dopisu text i obálka a původní (originální) písemnosti, jejichž zkoumáním má být ujištěna totožnost pisatele,
  - b. Srovnávací, což jsou písemnosti prokazatelně známého pisatele, nazývané objekty známého původu, na které jsou kladeny specifické kvalitativní i kvalitativní požadavky. Čím kratší je totiž sporný materiál, tím delší z kvantitativního hlediska musí být materiál srovnávací.⁷⁷

⁷⁵ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 34.

⁷⁶ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 416.

⁷⁷ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 80.

2.3.1.3 Sporný a srovnávací materiál ručně psaného textu

Musí být zajištěn veškerý sporný materiál v původním stavu bez jakýchkoliv zásahů. Text pak musí být původní. To znamená, že nelze ke zkoumání zaslat kopii, fotografii či přepsaný text apod. Při zasílání sporného materiálu ke zkoumání je zapotřebí dbát na to, aby se tento materiál neporušil, neztratil apod. Proto se materiál vkládá do ochranných obalů. Je zapotřebí si uvědomit, že tento sporný materiál je unikátní a nenahraditelný.

Ne každý sporný materiál lze však zajistit in natura. Jde většinou o nápisy na zdech, vozovkách apod. Zde se nabízí pouze jediný způsob zajištění, kterým je fotografie. Tím se porušuje zásada původnosti, proto musí být fotografie co nejkvalitnější a nejméně o rozměrech 6x6 cm. Při fotografování musí být přiloženo měřítko, které nesmí do nápisu zasahovat. Rovina nápisu je rovnoběžná s rovinou filmu ve fotoaparátu, aby se zabránilo zkreslení nápisu. Pokud je nápis velký pořizuje se několik snímků, které se vzájemně překrývají. Ke zkoumání se pak zasílá fotografie i negativní materiál.⁷⁸

Srovnávací materiál musí odpovídat spornému materiálu minimálně v těchto aspektech:

- a) druhem písma - srovnávací i sporný materiál musí být psány stejným druhem písma. Tedy například pokud máme sporný materiál napsaný kurzivním písmem, pak i sporný by měl být psán kurzivním písmem.
- b) směrem odchylky od písma optima – srovnává se spontánní jev se spontánním, bezděčně měněným s bezděčně měněným a úmyslně měněným s úmyslně měněným, bezděčně měněným a spontánním.
- c) časovou vazbou – časový úsek mezi vznikem sporného a srovnávacího materiálu by neměl být příliš velký. Optimálně se pořizuje srovnávací materiál, který vznikl před sporným materiálem, i srovnávací materiál, který vznikl až po vzniku sporného materiálu.
- d) rozsahem – zde se uplatňuje zásada, že čím méně sporného materiálu, tím více se musí poříditi srovnávacího materiálu.
- e) psacími prostředky a psací polohou – srovnávací materiál je psán skupinově shodným psacím prostředkem na skupinově shodné podložce a ve stejné psací poloze. Kromě toho se zkoumá srovnávací materiál, který vznikl na optimální podložce, optimálními psacími prostředky v normální psací poloze.⁷⁹

⁷⁸ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 216.

⁷⁹ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 36.

Srovnávací materiál můžeme rozlišovat podle motivace jeho vzniku:

- 1) ukázky písemného projevu – jde o písemnosti, které napsal, v době před nebo i po vzniku srovnávacího materiálu, jednoznačně známý pachatel, aniž by věděl, že tento materiál bude použit ke zkoumání. Většinou jde o dopisy, životopisy, dotazníky, poznámky v kalendářích, deníky apod.
- 2) zkoušky písemného projevu – pisatel píše za přítomnosti svědka, za účelem znaleckého zkoumání tohoto textu. Pisatel tedy ví, že tento materiál bude podroben zkoumání, a proto je zkouška písemného projevu často kritizována, jelikož zde chybí složka spontánnosti. Pisatel se může snažit změnit svůj písemný projev. Na druhou stranu je zde stoprocentní jistota, že daný text psala opravdu tato osoba.

Zkoušku písma lze provádět třemi způsoby, které se v praxi často kombinují:

- a) „Diktát – Jedná se o převedení mluveného slova do psaného projevu podezřelé osoby. Při diktátu se doporučuje diktovat nemonotónním hlasem bez zbytečného zvýrazňování některých částí. Do úvodu diktátu se doporučuje zařadit neutrální text, neboť je psychologicky zjištěno, že pozornost pisatele se po úvodních pasážích snižuje. Teprve pak je vhodné zařadit projev, jenž bude obsahovat většinu slov ze sporného textu. Metoda získávání srovnávacího textu formou diktátu se používá nejčastěji.
- b) Opis - Výhodou této metody je navození optimální rychlosti psaní, možnost zvolení vlastního osobního tempa. Je potřeba dodržet důležitou zásadu, že opisující osobě se nesmí předložit k posuzování text sporného materiálu.
- c) Obrázková metoda - Podstata této metody spočívá v tom, že osobě se postupně předkládají obrázky (kresby, fotografie) obdobného obsahu, jako je text sporné písemnosti, ale i obrázky s neutrálním obsahem. Obrázky jsou předkládány v předem stanoveném pořadí. Zkoušený pak vytváří sám věty, které píše, a které by měly vyjadřovat souvislý text podle předložených obrázků. Předpokladem úspěšnosti této metody je srozumitelnost obrázků, jejich dostatečné množství a zajímavý obsah.“⁸⁰

---

⁸⁰ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 37 - 38.

2.3.1.4 Kriminologické zkoumání ručního písma

Dříve než se přikročí k samotnému zkoumání textu, je zapotřebí nejdříve zjistit, zda je sporný materiál zpracovatelný a zda je srovnávací materiál dostačující jeho množstvím a kvalitě. Poté se teprve přechází k analýze a syntéze všech materiálů, které má znalec k dispozici. Jde o vyhledávání význačných markantů a jejich následné hodnocení a srovnávání. To pak vede k výsledku, který může potvrzovat či vylučovat totožnost pachatele.

V písmoznalectví se můžeme setkat s několika druhy závěrů. Od nerozhodného, kdy není možné rozhodnout vůbec, po závěr kategorický, kdy lze pisatele jednoznačně prokázat či vyloučit. Pokud není možné konstatovat jednoznačný závěr, lze přistoupit k pravděpodobnostnímu závěru. O této problematice pojednávají JUDr. Straka, Mgr. Zimmer a Doc. JUDr. Chmelík, Ph.D.⁸¹ Autoři poukazují na to, že praxe používání těchto pravděpodobnostních závěrů není ustálená a dochází k jejich mylným interpretacím. Na pravděpodobnost můžeme nahlížet z kvalitativního a kvantitativního hlediska. U kvalitativního se setkáváme s přesnými daty, získávanými měřením, vážením nebo jinými metodami. Kvalitativní, která je typická pro znaleckou činnost, je značně ovlivněna kvalitou sporného a srovnávacího materiálu, proto ji nelze získat matematickými postupy. Při tom nelze procentuálně pravděpodobnost vyjádřit, pravděpodobnost je pak vyjadřována ve třech stupních a to jako pravděpodobnost vysoká, střední a nízká. S tím mnoho znalců však nesouhlasí a spíše zastávají názor, že by měl existovat jen jeden stupeň, a to pravděpodobný závěr, tudíž nelze rozhodnout.

„Kriminologicko-technické zkoumání ručního písma se neobejde bez použití technických prostředků. Ty se podle účelu, kterému slouží, dělí na prostředky určené ke zkoumání procesu psaní a na prostředky určené ke zkoumání produktu procesu psaní, tedy ručního písma. Mezi nejběžnější používané technické prostředky patří: nerůznější měřítka a měrky, lupy, stereomikrostopy, episkopy nejčastěji s pomocnými rastry, přístroje na měření psací síly na hrotu psacího prostředku, přístroje na měření rychlosti, psaní, doby psaní, prověřování koordinace psacích pohybů apod.“⁸²

⁸¹ STRAKA, J., ZIMMER, J., CHMELÍK, J. Interpretace pravděpodobnostních závěrů písmoznaleckého zkoumání. In Státní zastupitelství, 2010, č. 3.

⁸² PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminologika I. Praha: Ústav kriminologiky, 1984, s. 221.

2.3.1.5 Judikatura

Často se soudy setkávají s touto problematikou. V řadě případů se jedná o civilní soudy, které řeší např. podpisy na směnkách. Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1294/2010, v tomto případě dal soud zapravdu dovolatelce, která tvrdila, že podpis na směnce její není. Dovolatelka poukázala na závěr znaleckého posudku, podle kterého nelze určit, zda podpis žalované na směnce je pravý, či byl napodoben jiným pisatelem. V tomto případě však důkazní břemeno nese žalobce a proto byla věc vrácena odvolacímu soudu.

Také bych zde ráda zmínila usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1138/2011. Jedná se o zajímavý případ, kdy obviněný podal proti rozsudku Okresního soudu v Plzni odvolání, které vzal následně zpět. Nakonec podal dovolání, ve kterém uváděl, že zpětvzetí odvolání nepsal on a žádal o obnovení procesu. V tomto případě nebyl použit znalecký posudek, jak obviněný žádal, ale stačila pouhá úvaha soudu. Soud v tomto případě nezjistil žádné odlišnosti nejen v písmu, ale ani v kulturnosti písemného projevu obviněného. Dále porovnával podpis, který byl v tomto případě uskutečněn pouze „parafou“, která však byla použita i na protokolech z přípravného řízení.

2.3.2 Jazyková stránka písemného projevu

Jazyková stránka písemného projevu nám představuje autora, tedy osobu, která daný projev stylizovala, aniž by ho musela psát, proto není důležité, zda je text psán ručně či strojopisem. Tato metoda byla do kriminalistiky převzata z historických věd, kde se často zjišťuje autor anonymního díla. Většinou je autorem sám pisatel, ale nemusí to být vždy pravdou. Jazyková expertiza se významně uplatňuje i v kriminalistické audioexpertize.

„Jazykové vyjadřování znamená užívání jazykových prostředků v jejich ustálené podobě v rámci národního jazyka. Člověk užívá jazykových prostředků ke komunikaci, a to osobitým a svérázným způsobem, s individuálními zvláštnostmi v jejich užití, tj. v mezích normy či v dílčích odchylkách od normy spisovného jazyka. Individuální zvláštnosti se v jazykových projevech nebudou projevovat jen jako jednotlivosti, ale v celém komplexu, jako součást jazykových a stylových jevů, jimiž jsou sdělovány a vyjadřovány určité obsahy.“⁸³

---

⁸³ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 82.

Expertizní obor, který jazykové vyjadřování zkoumá, se nazývá logosynkritická analýza. V první etapě se pouze vyhodnocují texty s cílem určit skupinovou příslušnost, tedy věk, vyjadřovací úroveň, povolání, zájmy apod. Také je možné dojít k závěru, že text stylizovalo více osob. Existuje-li podezření na konkrétní osobu, je možné provést i individuální identifikaci autora. To je však velice obtížné a často výsledek závisí na existenci sporných a srovnávacích materiálů. Zde jsou požadavky, týkající se kvality i kvantity, vyšší než u zkoumání ručního písma. V praxi jsou nejčastěji k dispozici velmi krátké sporné materiály, ze kterých tedy není možné získat všechny znaky, se kterými by se pracovalo. To je jeden z hlavních důvodů, proč nelze vždy určit identitu autora, ale jen ho zařadit do určité skupiny osob. Sporný a srovnávací materiál musí vzniknout v témže období, z hlediska motivace se vyžaduje spontánní materiál.⁸⁴

„Základem pro zkoumání jazykových projevů je všestranný jazykový a stylistický rozbor. To znamená, že podklad pro vytvoření souhrnu vhodných metod tvoří metody běžně užívané v jazykovědě. Cílem zkoumání jazykových projevů v kriminalistice není komplexní rozbor všech jazykových vlastností, ale pouze poznání takových vlastností, které jsou typické pro jazykové chování určitých skupin lidí nebo jednoho autora.

Zkoumání textů metodou komplexního jazykového rozboru se uskutečňuje v několika rovinách:

- a) lexikální stavba - příslušnost slov a slovní spojení do skupin podle stylu, oboru, oblasti, doby užívání apod. (archaizmy, profesionalizmy, žargonizmy apod.);
- b) gramatická stavba - morfologické a syntaktické zvláštnosti jazykového projevu, tj. tvary slov, jejich spojování do vět a větších celků;
- c) modální stavba - vyjádření způsobovosti. Charakterizuje vztah ke skutečnosti, o níž vypovídá;
- d) funkční perspektivy výpovědi - uspořádání jazykového projevu jako celku i v jeho jednotlivých částech a jednotkách;
- e) pravopis - posuzuje se samostatně i v příslušných souvislostech. Zvláštní význam však nemá, neboť jej lze velmi snadno úmyslně měnit.”⁸⁵

---

⁸⁴ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 39.

⁸⁵ tamtéž, s. 40.

2.4 Kriminalistická biologie

Tato identifikační metoda řeší celou řadu otázek spojených s vyhledáváním, zajišťováním, zasiláním a zkoumáním nejrůznějších druhů biologických stop a srovnávacích materiálů těchto stop. Je velká pravděpodobnost nálezu biologických stop na místě kriminalisticky relevantní události. Především se zkoumá, zda se v daném případě jedná o biologický materiál, a v kladném případě jaký je jeho druh. Tedy, zda se jedná o biologický materiál lidského, zvířecího či rostlinného původu.

Nejvýznamnější kriminalistické stopy jsou nejčastěji lidského původu, tedy pochází z lidského organismu a jejich zkoumání vede k určení pouze skupinové identifikace. Takové stopy mohou vznikat několika způsoby:

- a) Spontánním oddělením – může jít buď o produkt látkové výměny, o produkt odumírání jednotlivých povrchových částí lidského organismu, nebo o produkt, který je nezbytnou součástí životních projevů živého lidského organismu. Do této skupiny patří především moč, lejno, pot, sliny, slzy, ejakulát, odloupané, odumřelé částičky pokožky, samovolně vypadané vlasy a chlupy atd.
- b) Materiál, který lze získat mechanickým, fyzikálním či chemickým působením – do této skupiny patří především krev, části tkání, kosti, násilně oddělené vlasy a chlupy atd.
- c) Materiál, zachovaný po smrti osoby – do této skupiny patří především celé mrtvoly a jejich části, jednotlivé kosti a jejich části atd.

K individuální identifikaci člověka může vést zkoumání kostí a kosterních nálezů. Jako jediné jsou považovány za nejstabilnější objekty této metody a jsou vyhodnotitelné řadu let po smrti jedince.

Biologické stopy jsou materiály, které podléhají rychlé zkáze. Proto je důležité je co nejdříve vyhledat a zajistit. Jejich vyhledávání je náročná práce, vyžadující odborné znalosti. Některé biologické stopy, jako krev, lejno či kost, jsou pro svůj typický vzhled či zápach ihned zjištělné. Jiné lze nalézt až po pečlivém ohledání místa, např. moč, pot, ejakulát. Ochrana těchto stop se provádí jejich přikrytím. K tomu je zapotřebí užít jen čisté předměty. Pokud je zapotřebí stopu ochránit před působením slunce či větru, mohou se použít větve stromů či keřů, které se zapíchnou v řadě proti směru působení. Ve všech případech kdy je to technicky možné, zajišťujeme celé předměty, které jsou nositeli těchto stop. V ostatních případech snímáme stopy z podkladového materiálu pomocí

čistých nástrojů a zajišťujeme je do čistých obalů. Nelze zjistit, zda všechny nalezené biologické stopy pocházejí od stejné osoby, a proto je zapotřebí všechny je řádně zajistit a zaslat znalci ke zkoumání. Pokud jde o velmi závažné případy, je možné vyžádat si prostorovou dokumentaci pomocí zařízení Spheron v Kriminálně-ústavu Praha. Jedná se o sférickou kameru Spheron a program R2S (Return to Scene), s jehož pomocí lze vytvořit kompletní digitální kriminalistickou dokumentaci místa činu.⁸⁶

Dokumentace biologických stop se provádí běžnými kriminalisticko-technickými prostředky. Nejdůležitějšími jsou pak fotografická dokumentace a vyznačení v protokolu o ohledání místa činu. V tomto protokolu musí být jednotlivé stopy přesně popsány, stejně jako místo jejich nálezu a odběru, způsob odběru, zajištění a označení.

Co se týče srovnávacího materiálu, tak se nejčastěji odebírá krev, vlasy a chlupy, sliny a poševní výtěr. Krev odebírá zásadně lékař, a to jen v případech, které neodporují ustanovení § 114 TrŘ. Poševní výtěr je záležitostí odborných lékařských pracovišť. Vlasy, chlupy a sliny pak může odebrat i kriminalistický technik.

Krev, sliny, pot, ejakulát, vlasy a chlupy jsou nejčastěji nalézané biologické stopy na místě činu, a také patří mezi nejdůležitější stopy tohoto druhu.

2.4.1 Krev

„Nejčastěji využívaná biologická stopa, která se skládá z části tekuté, tj. krevní plazmy, jejíž úpravou se získá krevní sérum, obsahující vždy druhové bílkoviny (lidské, drůbeží, hovězí apod.), a z části obsahující pevné buněčné elementy bílé krvinky (leukocyty) a zejména pro kriminalistická biologická zkoumání významnější červené krvinky (erytrocyty).“⁸⁷ Tyto stopy jsou významné zejména pro identifikaci osob pomocí analýzy DNA.

Zda jde o lidskou krev lze zjistit především pomocí zjištění krevních skupinových vlastností. Z krve lze dále zjistit pohlaví osob, zda jde o krev menstruační či těhotenskou.

Při zjišťování, zda určitá skvrna, která je podobná krvi opravdu krví je, se postupuje obligatorně tak, že nejdříve se provede biochemický důkaz krve, kterým se tedy potvrdí

---

⁸⁶ www.policie.cz/kriminalisticky-ustav-praha.aspx

⁸⁷ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 70.

či vyvrátí, zda jde o krev. Pokud ano, přejde se k imunochemickému důkazu původu krve, který určí, zda jde o krev lidskou či zvířecí. Pokud jde o krev lidskou, provede se důkaz krevní skupiny v systému AB0.

Nejen dle samotného složení krve lze získat informace. Také samotné krevní skvrny svým umístěním a tvarem poskytují další informace taktického charakteru. Krevní stříkance svědčí o tom, že krev vystříkovala, kapala, z jaké výšky atd.⁸⁸

2.4.2 Sliny, pot a ejakulát

Sliny slouží díky obsahu trávicích enzymů k rozmělnění a trávení potravy, a také zlehčují polykání. Pouhým pozorováním pod mikroskopem však nelze prokázat jeho existenci. Je zapotřebí je vyhledat a zajistit, především proto, že jsou nositeli DNA a tudíž z nich provést tuto analýzu. Nejčastěji je můžeme nalézt na okraji sklenic, cigaret, zubním kartáčku či žvýkačce, a na ostatních předmětech, které se vkládají do úst, jako např. na dopisních obálcích, které je zapotřebí před zalepením naslinit.

Pot se vyskytuje na celém povrchu lidského těla a jeho množství závisí na fyzické či psychické námaze, okolní teplotě, zdravotním stavu atd. Množství potu je také rozdílné podle toho, na jaké části těla se tvoří, např. v podpaží či v tříslech se tvoří nejvíce. Jeho funkcí je udržování optimální tělesné teploty, zabraňuje přesychání pokožky a odstraňuje z těla odpadní látky. Stejně jako sliny je i pot nositelem DNA, a proto je nutné i tyto stopy vyhledávat a zajišťovat. Nejčastěji takové stopy nalezneme v otiscích prstů, v obuvi, v kukle, na oděvu, ručníku, na škrtdlech apod. Do těchto stop se řadí i vlasové lupy, otisky ucha na bytových dveřích, stěry z volantů a řadící páky vozidla apod.⁸⁹

Ejakulát je výměšek pohlavních žláz samce, který se skládá ze spermií a semenné plazmy. Tyto stopy mají vysokou důkazní hodnotu pro identifikaci pachatele analýzou DNA. Jeví se jako mapovitá šedobělavá až žluto-béžová znečištění na oděvu či jiných předmětech. Často je jen těžko viditelná, či zcela latentní. K jejich zviditelnění se proto užívá UV záření, při kterém sperma svítí bíle.

---

⁸⁸ PJEŠČAK, J. Kriminalistika. 1. Vydání. Praha: Naše vojsko, 1966, str. 106.

⁸⁹ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 84.

2.4.3 Vlasy a chlupy

Studiem lidských vlasů a chlupů a zvířecími chlupy se zabývá obor trichologie. Lidský materiál je v některých případech vhodný k analýze DNA. Vlasy a chlupy se mohou uvolnit samovolně nebo se mechanicky oddělit vytržením či odstřížením. „Podrobují se mikroskopické analýze k poznání strukturního vnitřního uspořádání, případného nánosu nečistot či dočasné úpravy zejména vlasů. Destruktivními metodami je potom připraven vzorek vlasu nebo chlupu ke zkoumání, kde lze analýzou vnitřní struktury těchto biologických materiálů určit krevní skupinové vlastnosti. Vyšetřením ulpělé buňky lidské tkáně u kořene silově odděleného vlasu nebo chlupu zjistíme pohlaví osoby.“⁹⁰

2.4.4 Genetická expertiza

Jedná se o kriminalistickou analýzu DNA, která je v současné době nejvíce vyžadovanou expertizou ze všech odvětví na Kriminalistickém ústavu Praha. Oddělení genetických expertiz provádí standardní analýzu jaderné DNA, která vede k individuální identifikaci osoby. Porovnáním srovnávacích vzorků se stopami lze jednoznačně určit osobu, jejíž biologický materiál byl zajištěn na místě trestného činu nebo lze identifikovat neznámou mrtvolu.⁹¹

„Genetickou analýzu lze provádět i v téměř nepostřehnutelných stopách DNA, vyskytujících se v souvislosti s přítomností lidí a jejich aktivitami v nejrůznějších prostředích, na věcech i osobách. Tedy všude, kde se podaří najít lidské buňky, obsahující jádro. Z hlediska dokazování je důležité, že bez ohledu na to, z jaké části těla osoby analyzovaný DNA materiál pochází, je genetický profil molekul DNA v každé buňce identický.

Využití genetického profilu stopy při dokazování ale vyžaduje porovnání s genetickým profilem relevantní osoby (oběť, podezřelý apod.). Jinými slovy identifikace stopy se musí opírat o bezpečně zjištěnou identitu referenčního vzorku. Vzhledem ke své důležitosti má proto odběr referenčních vzorků DNA povahu procesního úkonu. U živých osob je v současné době upřednostňován odběr epitelárních buněk z povrchu ústní dutiny stěrem na sterilní tampón (tzv. bukální stěr). Ve srovnání s tradičními typy odběru referenčních vzorků (krev, vytržené vlasy) je bukální stěr technicky nenáročný,

---

⁹⁰ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 73.

⁹¹ www.policie.cz/kriminalisticky-ustav-praha.aspx

a především neinvazivní způsob odběru, který neohrožuje zdraví ani důstojnost osoby a nevyžaduje, aby jej prováděl lékař nebo odborný pracovník.⁹²

Předmětem kriminalistické genetické expertizy je individuální jedinečnost deoxyribonukleové kyseliny v biologickém materiálu lidského, zvířecího či rostlinného původu.⁹³

2.5 Kriminalistická audioexpertiza

„Skutečnost, že podle hlasu lze identifikovat osobu, je známa řadu staletí. Již ve středověku existovali u některých armád tzv. „hlasoví přátelé“, což byly osoby, které byly svým hlasem známy zejména strážím chránícím vojenské objekty. Tito „hlasoví přátelé“ se při vstupu do objektu prokazovali pouze svým hlasem. Z každodenní činnosti je každému dostatečně známo, že bez problémů lze podle hlasu identifikovat známou osobu, aniž bychom ji přímo viděli nebo aniž by se představila. Např. z dětí, hrajících si na hřišti reaguje na volání matky pouze vlastní dítě, v telefonním přístroji poznáme hlas známé osoby apod. Identifikace osob podle hlasu těmito způsoby má však výrazně subjektivní charakter. Ve svých důsledcích nemůže být použita jako důkaz.“⁹⁴

Základním zákonem kriminalistické audioexpertizy, nazývané také fonoskopie či rinoskopie, je, ostatně jako u ostatních metod, že na světě nenalezneme dvě osoby, jejichž hlas by byl naprosto stejný. Tato jedinečnost je dána komplexem orgánů a částí lidského organismu, podílejících se na vzniku hlasu. Lidský hlas se ale v průběhu života člověka mění. Rychle se mění v dětství, dospívání a stáří, naopak relativně neměnný je v období mezi dospíváním a stářím, tedy zhruba věk mezi 20 – 60 lety. V tomto období je pak možné tuto osobu identifikovat podle hlasu, jelikož jeho změny jsou tak malé, až lze říci, že zanedbatelné. Nutno ale podotknout, že v tomto období může dojít k zásadním skutečnostem, které mohou zapříčinit změnu hlasu, jako jsou různé choroby, úrazy, protetické zásahy na zubech atd.

---

⁹² LAUPY, M. Forenzní genetická analýza DNA a její význam při dokazování. In Bulletin advokacie, 2002, č. 4.

⁹³ O genetické expertize se můžeme podrobněji dočíst ve článku Pplk. RNDr. Petra Makovce, CSc. a npor. Ing. Romana Hradila, PhD., Molekulárně genetická expertizní vyšetření v laboratořích Policie České republiky, In Kriminalistika, 2002, č. 2.

⁹⁴ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 189.

„Kriminalistická fonoskopie je metoda kriminalistického objasňování, zabývající se identifikací osob nebo typováním osob na základě analýzy řeči a identifikací nebo typováním technických zařízení a ostatních prvků, které vystupují v procesu záznamu zvuku.“⁹⁵ Její význam spočívá v jejím objasňování těch trestných činů, při kterých byl použit zvukový záznam. Předmětem rinoskopické expertizy mohou být jakékoliv zvukové nahrávky. Může se dospět až k individuální identifikaci osoby, musí být ale k dispozici porovnávací materiál. Jinak lze dospět jen ke skupinové identifikaci.

Možnosti kriminalistické audioexpertizy jsou rozsáhlé, ale bohužel nejsou běžně známé. Je možné zkoumat samotný zvukový záznam, ze kterého lze typovat věk osoby, její vzdělání, povolání, bydlení, ale také jeho pravost, možnosti jeho úprav, či technické zařízení, které se na jeho vytvoření podíleli. Podle toho lze rinoskopické zkoumání rozdělit do tří oblastí:

1. Zkoumání hlasových projevů osoby
2. Zkoumání záznamových prostředků
3. Zkoumání dalších stop, jež jsou v souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí.

„Podstatou kriminalistických rinoskopických zkoumání lidského hlasu je skutečnost, že je možné pomocí specifických metod kriminalisticky vyhledat na zvukovém záznamu zvláštní znaky, graficky je zobrazit, měřicí technikou přesně změřit a určit tak ty znaky, které jsou charakteristické jen pro jedinou osobu.“⁹⁶

2.5.1 Zajišťování stop a rinoskopické zkoumání

Audioexpertiza, se provádí z originálního záznamového média. Nelze-li pak zajistit originální médium, zajišťuje se kopie, ale je důležité, aby byla co nejkvalitnější. V řadě případů se proto zajišťuje celé záznamové zařízení, aby bylo možné zkoumat originální médium ze zařízení, na které bylo nahrané.

Sporné nahrávky jsou jedinečné komplexní zvukové záznamy, které nelze žádným způsobem nahradit. Jde tedy o takové záznamy, ze kterých má být identifikován mluvčí nebo má být zjištěn jejich původ. Aby bylo možné sporný materiál úspěšně zpracovat, je zapotřebí dodržet podmínku jeho úplnosti a původnosti. Pokud není úplný, a je

---

⁹⁵ ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 99.

⁹⁶ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 82.

k dispozici například jen část sporného materiálu, zmenšuje se tím pravděpodobnost úspěšného zpracování. Původnost, nebo také originálnost sporného materiálu se vyžaduje především proto, aby při přehrávání zvukového záznamu nedošlo k jeho poškození. Sporný materiál se nejčastěji zajišťuje v souvislosti s ohledáním místa činu a domovní či osobní prohlídkou.

„Ve sporných materiálech jsou velmi často zachyceny různé zvuky, které nesouvisí přímo s mluvou osoby. Jedná se jednak o zvuky charakterizující informační cestu, kterou byl sporný materiál získán (telefonní přenosové cesty, bezdrátový přenos), jednak zvuky charakterizující prostředí, případně prováděnou činnost v době vzniku sporného materiálu a jednak zvuky charakterizující nahrávací zařízení. Úplné vyhodnocení těchto zkoumání konkrétní události je možné až po jejich odstranění.

Po elektronické úpravě sporného materiálu (odstranění rušivých kmitočtů) lze v současnosti v řadě případů vyhodnotit různé zvuky. Tak je možné zjistit, zda bylo telefonní spojení uskutečněno z bytové stanice nebo mincového automatu, o jaký typ telefonní budky (kovová, dřevěná) se jednalo, zda u ní byly otevřeny dveře apod. V literatuře se uvádí, že je možné zjistit přítomnost druhé osoby během telefonického hovoru podle zachyceného dechu (dechové frekvence).“⁹⁷ Velkou překážkou této identifikace je úmyslná změna hlasu mluvčího. Často se stává, že mluvčí mění výšku hlasu, mluví do přes látkou zakrytého mikrofону, nebo si schválně vkládá do úst cizí předmět, aby změnil svou artikulaci.

Srovnávací nahrávky jsou pak zvukové záznamy, při jejichž vzniku byly dodrženy podmínky potřebné kvality a jsou zhotoveny přímo pro kriminalistické fonoskopické zkoumání. V praxi se užívá několik druhů srovnávacích materiálů:

- a) Ukázka řeči – zaznamenaná se přirozený rozhovor mluvčího, aniž by ten o tom věděl. Může jít o přímý nebo telefonický rozhovor.
- b) Zkouška řeči – řízený hovor s mluvčím. Zde tedy mluvčí ví, že se tento hovor zaznamenává. Většinou jde o vyprávění životopisu, přičemž vyslychající toto vyprávění vede stejnou formou, jakou byl mluven sporný materiál. Může jít tedy o monolog, dialog, předčítání apod.

---

⁹⁷ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 84.

- c) Zkouška hlasu – zaznamenaná přednes části obsahu ze sporné nahrávky. Vybranou větu opakuje mluvčí několikrát za sebou bez zásahu znalce, a poté je opět několikrát opakována podle instrukcí znalce.⁹⁸

„Získávání srovnávacích materiálů lidského hlasu, zejména zkoušek řeči a zkoušek hlasu vyžaduje aktivní spolupráci osoby, jejíž hlas je předmětem zájmu. To může způsobovat řadu problémů, které lze překonat jen vynalézavou a promyšlenou prací kriminalisticko-bezpečnostních orgánů podílejících se na získávání srovnávacích materiálů.“⁹⁹

Sporné a srovnávací materiály se mohou porovnávat a zkoumat subjektivní či objektivní metodou:

1. Subjektivní metoda – sluchová analýza, která nemá důkazní hodnotu. Využívá se v první fázi zkoumání, kdy se na jejím základě vylučují výrazně odlišné vzorky.
2. Objektivní metoda – přichází na řadu po metodě subjektivní. Jde o analýzu pomocí přístrojů a výpočetní techniky. Detailně se zde vyhodnocují všechny vzorky a získává se z nich maximální množství informací. Po skončení je možné typovat nebo identifikovat osoby.

„Na základě komplexního hodnocení zvukových záznamů a přístupu ke zkoumanému materiálu se postupně dospělo ke třem skupinám metod, kterými je možné zkoumat navzájem odlišné vlastnosti hovořeného projevu. Jejich využitím je možné se dopracovat k určitým stupňům identifikace. Jsou to:

1. Lingvistické vlastnosti - expertiza se zaměřuje na obsah, druh a určení projevu, stylistické vlastnosti, hláskosloví, tvarosloví, slovní zásoba, stavba věty, jazykové chyby a vliv cizích jazyků,
2. Fonetické schopnosti - výslovnost hlásek a hláskových skupin, slovní a větný akcent, intonace projevových úseků, tempo, rytmus a pauzy v projevu,
3. Elektroakustické vlastnosti - většinou jsou měřitelným vyjádřením fonetických vlastností, jako je dynamika řeči, výška a barva hlasu, délka trvání hlásek a pauz, apod.“¹⁰⁰

⁹⁸ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 190.

⁹⁹ tamtéž, s. 191.

¹⁰⁰ ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 102-103.

V kriminalistickém fonoskopickém zkoumání se užívá sonogram. Jde o grafický záznam lidského hlasu, kde se porovnává obsah, způsob a další hodnoty mluveného projevu analyzováním zvukové nahrávky na sporném a srovnávacím materiálu.¹⁰¹

Důležitou úlohou rinoskopie je také zjišťování obsahu nahrávek. Často se jedná o nekvalitní nahrávky, ve kterých můžeme nalézt různé druhy rušení. Kromě toho, že rušení můžeme dělit na úmyslné a neúmyslné, je možné ho rozdělit i druhým způsobem:

- a) Impulsové – např. praskot, cvakání apod., tyto rušivé impulsy se pak mohou vymazat.
- b) Stálé – např. šum, hluk apod. Toto se dá zmírnit využitím frekvenční korekce.
- c) Flukтуаční – jde o stejné rušení jako stálé, ale mění se jeho intenzita.¹⁰²

Opět se zde však začíná objevovat překážka v podobě nepravosti různých nahrávek. To je zapříčiněno především tím, že se zlepšuje technika, která umožňuje s tímto pracovat v nepředstavitelných variacích. Často je tedy zapotřebí nejdříve zkoumat, zda je nahrávka pravá a teprve poté se odebrat k jejímu podrobnému zkoumání.

2.5.2 Polygraf

Polygraf je více znám jako detektor lži. Tento taktický prostředek je často využíván a to již více než 30 let.¹⁰³ „Polygraf využívá podvědomých reakcí těla na stresové podněty, kterými jsou otázky směřující k vyšetřované události, o kterých osoba něco ví, ale odmítá na ně odpovědět pravdivě. Přirozené projevy stresu nelze vůlí ovlivnit.

Zařízení není schopné stanovit, zda vyšetřovaná osoba lže, ukáže však slabá místa, kdy odpovídá neupřímně nebo něco tají. Svoje využití má tak polygraf jako taktický prostředek, neboť dovoluje nalézt tato slabá místa a podle nich určit, kam směřovat další otázky a pozornost při objasňování trestné činnosti.“¹⁰⁴

„Na podněty přicházející z vnějšího prostředí reaguje lidský organismus specifickými reakcemi, které se projevují fyziologickými změnami. V běžné praxi se používá snímání

¹⁰¹ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 86.

¹⁰² ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001, s. 105.

¹⁰³ Jediným pracovištěm policie v České republice, disponujícím polygrafem je Kriminalistický ústav Praha.

¹⁰⁴ ŠUJAN, T. Fyzika v kriminalistice. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Fakulta pedagogická, s. 54

a registrování základních fyziologických reakcí, na kterých se shodli prakticky všichni výrobci těchto přístrojů, a to:

- Dechová frekvence
- Psychogalvanický reflex – spočívá v tom, že při emočním napětí dochází ke změnám v elektrické vodivosti lidské kůže, tedy ke změnám jejího elektrického odporu
- Změny krevního tlaku a tepové frekvence,
- Stres v hlase vyšetřované osoby.

Tento úkon, kdy je vedle sledování a zaznamenávání fyziologických hodnot a jejich změn na periférii organismu současně snímán také hlas a svalové chvění v něm, se souhrnně nazývá fyziodetekční vyšetření.¹⁰⁵

2.6 Odorologie

Odorologie je vědecký obor, který zkoumá vznik, vlastnosti a složení pachu. Kriminalistická odorologie pak tyto pachy zkoumá za účelem zjištění skupinové příslušnosti nebo individuální identifikace osob. Vychází se při tom z poznatku, že všechny látky mají za určitých podmínek schopnost uvolňovat molekuly či atomy, které jejich složení charakterizují.

Pach – „podíl odpařených nebo sublimovaných molekul nebo atomů, které se vyskytují ve vzduchu a které svým chemickým složením dostatečně charakterizují objekt, ze kterého pocházejí.“¹⁰⁶

V kriminalistice patří mezi nejdůležitější pachy lidského těla, drog, výbušnin atd. K identifikaci osob slouží samozřejmě pach lidského těla, přičemž nejvýznamnější jsou pot a dech osoby, protože obsahují velké množství chemických sloučenin, které jsou vhodné ke kvantifikaci a následné identifikaci. Složení lidského pachu je individuální, i když je velmi problematické říci, které složky pachu jsou skutečně charakteristické, které jsou typické pro člověka, a které se mění v závislosti na konkrétních podmínkách. Pot i dech jsou látky relativně neměnné. Pachová stopa člověka se skládá z několika složek:

---

¹⁰⁵ KOHOUT, J. Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti. In *Kriminalistika*, 2008, č. 3.

¹⁰⁶ SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994, s. 87.

- Osobní tělní pach – jeho nositeli jsou nepatrné kožní šupinky, které se soustavně z povrchu těla odlupují. Při pohybu člověka se za ním tak vytváří pachový koridor.
- Pach obydlí
- Pach zaměstnání – do této skupiny můžeme zařadit i místa, kde se člověk zdržuje.
- Pach předmětů, které má člověk při sobě.¹⁰⁷

Pachové stopy jsou neviditelné, jen občas jsou zjistitelné lidským čichem a nelze je žádným způsobem zviditelnit. Proto je velmi obtížné je vyhledat. Vyhledávají se především podle taktických hledisek, tedy příchodové a odchodové cesty, místa, kde je jisté, že se na nich osoba zdržovala, předměty, jichž se dotýkala apod. Při tom je velmi důležité dbát na to, aby se pachová stopa nezničila, jelikož je velmi náchylná vůči různým vlivům. Doba její existence není příliš dlouhá.

Pachová stopa se objevuje zpravidla společně s jinou kriminalisticko-technickou stopou. V takových případech je zapotřebí nejdříve zajistit stopu pachovou, a dbát při tom na to, aby se jiná kriminalistická stopa nezničila.

Zajišťování odorologických stop se provádí pomocí pachových konzerv. V současné době je výhradně užívána jen tato metoda. Pachová stopa je snímána ke konzervaci pouze přímým kontaktem textilního absorbentu s předpokládaným místem výskytu pachové stopy. K tomu je zapotřebí užívat zásadně sterilní pomůcky, jako jsou latexové rukavice, peán či pinzeta, textilní snímač obchodní značky aratex, aluminiová fólie (alobal), skleněná lahev předepsaného standardního tvaru se vzduchotěsným uzávěrem a bezpečnostní sáček.¹⁰⁸ Textilie je přiložena na předpokládané místo výskytu pachové stopy a překryta tenkou aluminiovou fólií po dobu několika minut, a poté neprodyšně uzavřena do skleněné lahve. Takovou lahev je nutné ihned po uzavření označit nezaměnitelným způsobem. „Vzniklé a zajištěné pachové stopy jsou v současné době podrobovány především subjektivnímu zkoumání, které provádí speciálně cvičený pes, přičemž i když má dosažený výsledek pouze podpůrný důkazní význam, lze mnohdy

¹⁰⁷ Základy kriminalistiky, Prozatímní učební text pro praporčické školy, díl I. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1989, str. 55.

¹⁰⁸ SRAUS, J. – KLOUBEK, M. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 69, 115 - 116.

docílit individuálního ztotožnění člověka.“¹⁰⁹ Takto zajištěné stopy se stávají relativně stálými. Pachové konzervy jsou takto použitelné minimálně po dobu jednoho roku.

Zkoumání pachových stop lze provést dvěma způsoby. První, starší a stále nepřekonaný způsob je užití cvičeného služebního psa. Druhým způsobem je využití laboratorní přístrojové techniky.

Široce se tedy užívá speciálně cvičených psů, kteří jsou schopni rozpoznat konkrétní pachovou stopu a dojít tak až k individuální identifikaci osoby. Tato metoda je označována jako kriminalistická olfaktorika, „která je doposud jediným oborem kriminalistické odorologie, který disponuje metodou umožňující její využití jako důkazního prostředku v trestním řízení. Je tomu tak proto, že touto metodou lze individuálně identifikovat osobu, která byla přítomna na místě spáchání trestního činu nebo byla v kontaktu s doličným předmětem.“¹¹⁰ Pes se využívá ke sledování „horké“ stopy pachatele, kdy přímo pachatele sleduje pomocí čichu. Především se ale využívá ke srovnávání pachových stop. Tato subjektivní metoda probíhá tak, že „po nasátí srovnávacího pachu služební pes přičichává k jednotlivým srovnávaným pachovým konzervám postaveným v řadě sedmi stanovišť a provádí rozlišení pachů, přičemž pachovou konzervu se shodným pachem označí nacvičeným způsobem, zpravidla zalehnutím.“¹¹¹ Psovod se po tuto dobu, kdy probíhá olfaktorická komparace, zdržuje mimo zorné pole psa a nesmí vydávat žádné zvuky. Tento postup se opakuje dvakrát, a pokaždé se porovnávána pachová stopa přemístí na jiné stanoviště. Nakonec se pachová stopa vyndá ze vzorků úplně a provede se kontrolní výkon. Při tomto výkonu nesmí pes označit žádnou pachovou konzervu. Nakonec se pachová konzerva vrátí na jedno ze stanovišť a provede se poslední výkon. Pokud je i po třetí označena porovnávána pachová konzerva, je možné srovnávání pachů považovat za průkazné.

V současné době se užívají technická zařízení, která dovedou zjistit některé látky podle jejich pachu. Tato metoda je označována jako kriminalistická olfaktorika, využívající princip fyzikálně-chemické analýzy pachu. Nejčastěji se s takovým přístrojem setkáme při řídicí kontrole, kdy dopravní policista zkoumá přítomnost etylalkoholu v dechu osob. Tato zkoumání doposud vedou pouze k určení skupinové příslušnosti.

---

¹⁰⁹ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 88 - 89.

¹¹⁰ STRAUS, J. – KLOUBEM, M. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 28.

¹¹¹ tamtéž, s. 121.

Kriminalistická olfaktorika bývá zmiňována jen velmi stručně. „Tato metoda je založena na rozboru volných pachových molekul s použitím laboratorní techniky. Samostatně je analyzována porovnávaná pachová stopa a samostatně porovnávací pachový vzorek. Jedná se o objektivní metodu zkoumání založenou na exaktních poznatcích přírodních věd. Poté jsou výsledky porovnávány. Z hlediska trestního práva procesního a kriminalistiky jde sice o metodu objektivní, avšak stále není možno ji použít jako důkazní prostředek k individuální identifikaci osob. Problém je především v tom, že lidský pach má metamorfózní charakter. Pach člověka se v době od zajištění pachové stopy do odběru jeho pachového vzorku jako komplex téměř vždy změní. Neobsahuje totiž pouze neměnnou genetickou substanci, ale podle aktuální životní situace obsahuje také proměnné součásti. Proto se stále řeší problém, jak přístrojovou technikou separovat z pachu genetickou substanci, na základě které by bylo možno komparativně provést individuální identifikaci osoby.“¹¹²

Stále ještě ale nebyla vynalezena taková technika, která by podle pachu dokázala určit individuální identifikaci osoby.

2.6.1 Judikatura

„Přístup soudů k problematice použití pachových stop k dokazování v trestním řízení se za posledních přibližně patnáct let poměrně výrazně změnil. Do devadesátých let minulého století převažoval v soudní praxi spíše kritický přístup považující pachovou stopu jen za operativně pátrací pomůcku a nikoli za důkaz podle trestního řádu. I v současné době bývá někdy obhajobou uplatňována námitka, že důkaz pachovou zkouškou je prováděn v rozporu s trestním řádem, neboť takový důkazní prostředek není zákonem předpokládán. Také nauka někdy upozorňuje na to, že je sporné, zda výsledky pachového porovnání psem jsou přípustné jako důkaz. V praxi však již o procesní použitelnosti a obecné věrohodnosti výsledku pachové zkoušky jako důkazu zpravidla nevznikají závažnější pochybnosti. Přispěla k tomu zejména judikatura Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR, v níž bylo opakovaně konstatováno, že jde o důkaz v trestním řízení použitelný (§ 89 odst. 2 TrŘ), byť pouze nepřímý.“¹¹³

---

¹¹² STRAUS, J., KLOUBEK, M. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, str. 41 - 42.

¹¹³ MAZÁK, J. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. In Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70.

Tak je tomu v nálezu Ústavního soudu, kdy „Ústavní soud nezpochybňuje obecnou věrohodnost důkazu pachovou zkouškou, přestože tento důkaz v teorii i v praxi trestního řízení nebývá přijímán jednoznačně a bezvýhradně. Na základě tohoto nepřímého a pouze podpůrného důkazu je však možno pouze dospět k závěru, že určitá osoba se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na určitém místě nacházela, nelze z něj však jednoznačně a bez pochybností dovodit, že právě ona se dopustila trestného činu.“¹¹⁴

V tomto nálezu se pokusil Ústavní soud sjednotit posouzení důkazu, kterým je pachová stopa. Jak sám uvedl, jedná se pouze o podpůrný důkaz, tedy nelze se opírat pouze o tento jediný důkaz, ale je nutné ho opřít o důkazy další. Jak uvedl již Obvodní soud pro Prahu 6 ve svém rozsudku sp. zn. 2T 132/95, „pouze na základě sejmutého otisku pachové stopy, navíc ještě pouze z podlahy bytu poškozeného, neskýtá bezpečnou záruku v tom směru, aby mohlo dojít k rozhodnutí o vině a odsouzení obžalovaného.“

Samozřejmě se soudy řídí zásadou volného hodnocení důkazů, která vylučuje, aby byla stanovena důkazní síla jednotlivých důkazů. Nejdůležitější u hodnocení jednotlivých důkazů, tedy i u pachové stopy, je aby soud hodnotil tento důkaz v souladu s místem nálezu, ale i k ostatním okolnostem konkrétního případu.

2.7 Trasologie

Trasologie je obor kriminalistické techniky zabývající se vznikem, vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop nohou, obuvi, rtů, zubů a dalších částí lidského těla, dále také dopravních prostředků, oděvu, různých předmětů, zvířat, atd. Jde o takové stopy, které nelze zkoumat pomocí mechanoskopie či daktyloskopie. Trasologické stopy lze rozdělit do čtyř skupin:

1. stopy bosých a obutých nohou,
2. stopy lidské lokomoce,
3. stopy dopravních prostředků,
4. jiné stopy podobného druhu.¹¹⁵

Vnější stavba každého objektu, která trasologickou stopu vytvořila je individuální. Stopa se vytváří tak, že část tohoto objektu přichází do styku s jiným vhodným objektem, kde se

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/97.

¹¹⁵ STRAUS, J. - PORADA, V. a kol. Kriminalistická trasologie. 1. Vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2004, s. 5.

za určitých podmínek odráží. Takto vytvořená stopa je nositelem znaku struktury povrchu působícího objektu. Hovoříme zde o stopách plošných i plastických.

Vyhledávání trasologických stop vyžaduje pečlivou prohlídku míst, na kterých by se dala přítomnost takových stop očekávat. Vyhledávání musí být vždy systematické, aby se žádná stopa nepřehlédla, jelikož se může jednat o stopy viditelné, ale také latentní, které lze vyhledávat obdobně jako latentní daktyloskopické stopy. Trasologické stopy se často objevují v exteriéru, proto je zapotřebí je zajistit v co nejkratší době, aby se předešlo jejich zničení povětrnostními podmínkami. Lze je zajišťovat in natura, fotograficky, jejich odlitím či otiskem stopy na daktyloskopickou fólii.

2.7.1 Stopy obuvi

V trasologii je za obuv považováno vše, co ochraňuje nohu při chůzi. Stopy obuvi jsou pak vytvořené její spodní částí kontaktem s podložkou. Taková stopa nám udává informace o rozměru a tvaru boty. Je možné provést individuální identifikaci. Obuv se totiž vyrábí v tisícerých vzorech, a každý tento vzor dále v mnoha velikostech. Podrážka každé boty se opotřebovává a tím na sebe přenáší jednotlivé markanty. Nabírá na sebe totiž jednotlivé řezy, škrábance, vrypy apod. V zásadě lze tyto identifikační prvky rozdělit do tří skupin:

1. Charakteristický tvar spodu obuvi, který je dán výrobou
2. Změna na spodu obuvi, která vznikla během používání
3. Změna na spodu obuvi, která vznikla opravou

Pomůckou pro kriminalistické trasologické zkoumání stop obuvi bývaly specializované katalogy, kde bylo možné zjistit informace o jednotlivých druzích obuvi. Dnes se toto stává problémem, jelikož podešve se většinou vyrábějí v samostatných firmách, a proto je možné v dnešní době nalézt např. sandál a vysokou botu, přičemž obě mají stejnou podešev. Není tedy možné s jistotou stanovit přesný typ obuvi, ale konstatuje se pouze pravděpodobnost. Přesný druh obuvi ale není tolik důležitý pro identifikaci osoby, jelikož je důležité především zkoumat samotnou podešev, nikoliv svršek boty.

Stopy obuvi lze rozdělit podle toho, jak se projevují v materiálním prostředí:

- a) Stopy plošné - otisky vzniklé navrstvením, např. prachu, bláta, barvy, tuku, krve,
- otisky vzniklé odvrstvením těchto hmot,
- b) Stopy objemové – vtisky do nosiče stopy, např. do půdy.

V případě plošných stop lze hovořit o viditelných i latentních stopách.¹¹⁶

Díky stopám obuvi je možné provést rekonstrukci průběhu události, pátrat po pachateli, podle jeho obuvi či jen dokázat přítomnost určité osoby na určitém místě. Vyhodnocování takových stop se provádí v takové posloupnosti, jak se jeví při zajišťování na místě činu. Nejdříve se zjišťuje, o jakou trasologickou stopu se jedná, tedy zda jde o stopu vytvořenou obuví, zda jde o obuv pánskou, dámskou či dětskou, popřípadě o jaký druh obuvi se jedná a zda lze z této stopy vyčíst nějaké zvláštní znaky potřebné k individuální identifikaci. V tomto případě není rozhodující, jakým způsobem je stopa zajištěna.

Nejdříve je však zapotřebí trasologickou stopu vyhledat. To se děje pomocí myšlenkové rekonstrukce události. Je samozřejmé, že pachatel musel nějakým způsobem vstoupit do objektu, tudíž se tyto stopy budou vyskytovat v místě vstupu, a naopak také v místě odchodu a ostatních oblastech exteriéru. Dále se, v závislosti na povaze činu, určuje cesta, kudy pachatel procházel místem činu. Otisky obuvi by se měly hledat všude tam, kde je průchod zřejmý.

Trasologické stopy se vyhledávají nejprve vizuálním ohledáním pomocí normálních světelných podmínek. Až poté se přistupuje k vyhledávání otisků, které nejsou snadno viditelné a k jejich zajišťování, k čemuž se užívají umělé zdroje šikmého osvětlení nebo daktyloskopické prášky. Barva daktyloskopického prášku se pak vybírá podle barvy samotné stopy obuvi. Pokud jde o povrchy, kde nelze šikmé osvětlení či daktyloskopické prášky použít, jako je tomu např. na dřevě, koberci či jiných hrubých površích, zde se užívají elektrostatické snímací metody. V tomto případě se rozvine na plochu podlahy, kde se předpokládá výskyt stop, fólie a po sejmutí se zašle ke zkoumání do kriminalistické laboratoře.

K zajištění stop v exteriéru by mělo dojít co nejdříve, protože jsou vystaveny povětrnostním podmínkám. Hrozí tedy jejich brzké zničení. Daná trasologická stopa se nejdříve fotografuje. Nejdříve se pořizuje přehledná fotografie stop obuvi a poté se fotografují jednotlivé stopy kolmo s přiložením měřítka. Toto měřítka musí být položeno

---

¹¹⁶ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 98.

vedle stopy, tak aby nebyla zakrývána. Otisk je možno zvýraznit pomocí barevných filtrů. Často se užívá černobílá fotografie, na které se docílí kontrastu jednotlivých znaků stopy. Problém s jejím použitím však představuje finanční nákladnost pořízení fotografického materiálu. V souvislosti s fotografováním stop se pořizuje náčrtek pěšinky chůze, do kterého se zapisuje především délka a šířka stop, délka pravého i levého kroku, dvojkroku, natočení chodidel a šířka chůze. Pokud se jedná o plastickou stopu, musí se fotografovat osvětlená šikmo dopadajícím světlem, aby byla její plasticita zvýrazněna a na snímku toto bylo lépe vidět.¹¹⁷

Trasologickou stopu lze zajistit také in natura, pokud je na nosiči jako např. oděv, sklo, podložka na psacím stole apod. Plastické stopy můžeme zajistit i jejich odlitím, k čemuž se používá především sádra, DENTALSTONE a LUKOPREN.

Srovnávací materiál musí být také zajištěn co nejdříve. Je totiž zapotřebí zabránit vzniku nových markantů a zničení již existujících. Srovnávací otisky se zajišťují fotograficky, pořizují se otisky podešve s nánosem černé daktyloskopické barvy na papír nebo na černou želatinovou fólii.

2.7.2 Stopy bosé nohy

Stopy bosé nohy se trasologicky zkoumají jen v případě, že se nezajišťují jako stopy daktyloskopické. Tedy pokud na nich nejsou zřejmé papilární linie. Stopy bosých nohou můžeme nalézt především v samotné obuvi, kde jsou nošením vytvořené „otlaky“. „S požadavky na zkoumání otisků nohou v obuvi se lze setkat v případech, kdy pachatel popírá vlastnictví obuvi, jejíž otisk byl nalezen na místě činu.“¹¹⁸

Stopy chodidel bosých nohou mohou být stejně jako stopy obuvi plošné či plastické. Zde jde ale „v podstatě o porovnání tvaru a velikosti chodidla i seskupení prstů (mohou být paličkovité, zakřivené, roztažené nebo přes sebe položené, chybějící nebo přespočetné apod.), což samo o sobě může ve výjimečných případech vést k přesné identifikaci jejich původce. Stopy bosé nohy, zajištěné na místě trestního činu nebo vyšetřované události, nejsou jednoznačné a pro určitého jedince specifické, protože chodidlo je pružné a přizpůsobuje se tvaru podložky, po níž noha kráčí, potřebě chůze a váze těla. Specifické

---

¹¹⁷ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 98.

¹¹⁸ NOVÁKOVÁ, D. Možnost identifikace osoby podle otisků nohou v obuvi. In Kriminalistický sborník, 2005, č. 5.

stopy může zanechat pouze chodidlo deformované vlivem úrazu nebo vrozené vady. K identifikačním účelům se lépe hodí plastická stopa, ve které se otiskne větší plocha chodidla s přesně vymodelovanými tvary, jež na plošné stopě zpravidla vůbec chybějí.¹¹⁹

V případě plošné nohy lze rozpoznat, zda má daná osoba zdravou nebo částečně či úplně plochou nohou. Tato vada vzniká v raném věku člověka, a pokud se neodstraní do 14 let, zpravidla ji pak již nelze napravit. Tuto skutečnost lze zjistit jen z plošné stopy. Ta nám představuje chodidlo v podobě dvou celků, paty a špičky s prsty, které jsou propojeny pruhem, jehož šířka odpovídá tvaru a výšce klenku. Čím širší je pak tento pruh, tím více zborcenou klenbu, tedy plochou nohu, daná osoba má. Zborcená klenba pak způsobuje, že po došlapu se chodidlo rozšíří a prodlouží. Stopy bosých nohou jsou velice proměnlivé, a proto je lze většinou použít jen pro vylučovací metodu a nikoliv pro individuální identifikaci.

2.7.3 Stopy lidské lokomoce¹²⁰

Jde o pohybový projev odrážející se v materiálním prostředí v podobě pěšinky chůze. Ve většině případů můžeme tento jev použít k vylučovací metodě. Každý člověk má svoji charakteristickou chůzi, která se projevuje délkou kroku a kladením chodidel. Stopy lidské lokomoce se v praxi nalézají většinou v terénu. Vznik a průběh lokomoce představuje složitý pohybový akt. V jeho průběhu plní dolní končetiny opěrnou funkci, která se uplatňuje buď plně, nebo částečně. Pokud se přemístí noha v prostoru z jedné opěrné polohy do druhé, hovoříme o kroku.

„Při vyhodnocování pěšinky lokomoce se znalec zaměřuje na zjištění:

- Délky stopy – jedná se o každou samostatnou stopu obuvi či chodidla
- Délky kroku – podélná vzdálenost pat pravé a levé nohy ve směru chůze
- Sledu – podélná vzdálenost pat téže nohy za sebou ve směru chůze
- Šíři chůze – příčná vzdálenost pravé a levé paty
- Úhlu mezi osami chodidel a podílným směrem chůze

Z těchto hodnot lze mnohdy zjistit významné informace taktického výzkumu o vrozených, získaných vadách nohou nebo jistých návycích chůze člověka, i o možném

---

¹¹⁹ NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 501.

¹²⁰ Bipedální lokomoce člověka – jakékoliv přemístování člověka v prostoru pomocí dolních končetin.

způsobu jeho přemísťování, např. rovnoběžně orientované stopy, větší šíře a krátký sled charakterizují chůzi člověka nesoucího těžké břemeno. V současné době zkoumání biomechanického obsahu stop chůze, běhu či skoku člověka (stopy lidské bipedální lokomoce) rozšiřuje zdroj informací, které vycházejí ze závislosti pohybového projevu člověka a chování podložky jako výsledku závislosti velikosti chodidla na tělesné výšce a odpovídající interakce podložky (změny jejího chování) při tvorbě stop chůze.¹²¹

Při vzniku stopy v plynulé chůzi lze pozorovat, že noha dopadá nejdříve na patu směrem dolů a pak dopředu, až se podložky dotýká celé chodidlo. Poté se noha odráží přední částí a dále se přechází do dalšího kroku. Proto není těžké poznat, zda osoba šla pozpátku. V takovém případě bývají kroky kratší a stopy roztřesené a nejisté, a především je zde vidět silný otisk špiček.

Pokud by pachatel na své nohy obul cizí boty větší velikosti, jen těžko by se tato okolnost rozlišila. Pokud by si ale nazul botu menší, než je jeho velikost, lze to zjistit především podle toho, že délka kroků není úměrná velikosti obuvi. Pokud by se totiž někdo s malou botou pokoušel dělat velké kroky, budou stopy nejasné, rozmazané a neobratné.

Chůze je takto tvořena dvěma fázemi. Dynamickou a statickou, přičemž pokud je pravá noha ve fázi dynamické, levá se nachází ve fázi statické a naopak, toto lze nazvat cyklus chůze.

Při vyhledávání takových stop se nemůžeme omezit pouze na místo činu, ale musíme je hledat i v blízkém a širším okolí. Každou nalezenou stopu musíme popsat a zaměřit. Zejména do protokolu musíme zanášet co nejpřesnější míry. Toho docílíme tak, že pravítkem pohybujeme nad stopou, abychom změřili vzdálenost mezi nejkrajnějším bodem špičky a paty stopy, určující délku stopy. Tím nám vznikne osa stopy, ze které pak lze vycházet i při měření šířky stopy.

„Někdy lze na místě činu dobře rozeznat stopy vzniklé chůzí, během nebo skokem. Rozlišit chůzi a běh není tak snadné a spolehlivé, a je k tomu zapotřebí většího množství dobře znatelných stop. Rozhoduje především délka kroku, který se při běhu mění ve

---

¹²¹ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 90.

skoky, poměr délky kroku k velikosti stop a jejich tvar, který je v běhu neúplný a rozmazaný.,¹²²

2.7.4 Stopy zubů

Se stopami celého chrupu nebo jednotlivých zubů se setkáváme nejčastěji při vyšetřování majetkových trestných činů a trestných činů proti životu a zdraví člověka. Příkladem majetkových trestných činů nám může posloužit příklad, kdy se pachatel dopustí vloupání do obchodu s potravinami, kde nakousne např. jablko. Pokud pak hovoříme o násilných trestných činech, jde především o rvačky či sexuální delikty. Z toho hlediska, jakým mechanismem byla stopa vytvořena lze rozdělit druhy stop na stopy nakousnutí, ukousnutí a zhmožděné.

Podle chrupu lze velmi často dosáhnout individuální identifikace osoby. Hovoříme o znacích, které mohou být dědičné, může jít o změny v důsledku určitých profesionálních návyků nebo znaky vzniklé zásahem stomatologických zákroků. Všechny tyto znaky ve svém souhrnu vytvářejí jedinečný komplex, podle kterého lze tedy dosáhnout individuální identifikace.

Pro dosažení individuální identifikace se zjišťuje:

- a) velikost a tvar zubního oblouku,
- b) velikost a postavení jednotlivých zubů,
- c) velikost, tvar a opotřebení kousacích ploch,
- d) specifická nerovnost povrchu zubní skloviny.

„Při identifikaci je nutno vycházet z celého komplexu stomatologických znaků jako jsou: anatomické detaily, anomálie, změny způsobené stárnutím, zubní kaz a způsob jeho ošetření (plomby, inlaye), způsob ošetření následků zubního kazu, můstky, korunky, protézy, stomatologické zákroky a jejich následky (extrakce a jiné).“¹²³

Identifikační znaky chrupu se rozlišují podle jejich stálosti. První skupinu tvoří hlavní identifikační znaky, které jsou relativně stálé, mezi ně můžeme zařadit např. zubní kaz, mrtvý zub, anomální počet zubů atd. Druhou skupinou jsou pak znaky podpůrné, které

¹²² NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959, s. 515.

¹²³ PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984, s. 309.

jsou proměnlivé. Podpurné znaky mohou časem vymizet, jedná se např. o rozsah a lokaci zubního kazu, pištěl, obtížné prořezávání zubů atd.

Srovnávací materiály pro identifikaci osob podle stavu chrupu se používají:

- a) popis chrupu – samostatný prostředek k identifikaci zejména při rekognici a při pátrání po hledané osobě, ale také při zjišťování totožnosti neznámé mrtvoly.
- b) stomatologické dokumentační záznamy – také zvané jako stomatologické štítky, jsou využívány při identifikaci totožnosti neznámé mrtvoly nebo zadržené osoby, nejsou-li k dispozici jiné identifikační prostředky.
- c) fotografie obličeje osoby – samozřejmě se jedná o takové fotografie, na kterých je viditelný stav frontálních zubů. Užívá se zejména při identifikaci neznámých mrtvol.

Tento typ trasologických stop se zajišťuje, pokud je to možné, in natura nebo pořízením odlitku, za použití LUKOPRÉNU nebo sádry. Většinou nelze stopy zubů in natura zajistit, protože bývají tvořeny ve hmotách, které rychle vysychají, a tak se tyto stopy deformují. Proto je nutné je co nejdříve zajistit fotografií či odlitím.

2.7.5 Stopy ostatních částí lidského těla

Trasologické stopy, které jsou vytvořeny částmi lidského těla, na kterých nenalezneme papilární linie, jsou poměrně časté. Nejčastěji jsou to stopy kolen, loktů, úst, uší apod., které mohou být pokryty oděvními součástkami. Mají tak velký kriminalisticko-technický a kriminalisticko-taktický význam, jelikož napomáhají identifikovat člověka, ale také dovolují určit skupinovou příslušnost oděvních součástek odražených ve stopách.

Stopy rtů mohou být latentní či viditelné a nejčastěji se vyskytují na okraji sklenice, hrnků či kelímků. Je proto snadné zajistit je in natura či je díky daktyloskopickým práškům zajistit fotograficky či na fólii. Jako srovnávací materiál v tomto případě slouží kontrolní otisky. Při pořizování takových otisků je nutné nejdříve rty lehce namastit, pak se otisk provede na sklo či papír. Otisk se zapráší daktyloskopickým práškem a zvýrazněná stopa se sejme na želatinovou fólii. V každém případě se musí provést nejméně tři kontrolní otisky.

Stopy uší můžeme nejčastěji nalézt na vnější straně dveří, někdy i na vnitřní straně v případě, že pachatel poslouchá před opuštěním bytu, ve výšce 150-180 cm, a také na

telefonním sluchátku. Proto zde hovoříme o latentních stopách, které se opět vyhledávají poprašováním předpokládaných míst daktyloskopickými prášky. Takto vyvolaná stopa se fotografuje s měřítkem a zajišťuje se na černou daktyloskopickou fólii či transparentní adhezivní pásku.

Vždy je zapotřebí přesně do protokolu zapsat místo nálezu takovéto stopy, tedy kde přesně se, např. na dveřích, nachází. Kontrolní otisky uší se vyhotovují metodou snímání na sklo, dveře, zrcadlo apod., dále se zviditelňuje daktyloskopickým práškem a snímá se fólií, nebo přímo na černou daktyloskopickou fólii. Vždy musí být vyhotoveno alespoň 5 kontrolních otisků každého ucha.¹²⁴

2.7.6 Forezní biomechanika

S trasologií úzce souvisí forezní biomechanika. Jedná se o velmi mladý obor, ale i přes to jsou v procesu vyšetřování stále častěji vyžadovány znalecké posudky v daleko větší míře.

„Forezní biomechanika je vědní obor, který aplikuje biomechaniku a biomechanické metody na zkoumání kriminalistických stop s biomechanickým obsahem a dekodování informace ze stop kriminalisticky relevantní události, která vznikla v důsledku pohybové činnosti člověka a která souvisí s vyšetřovanou událostí. Zkoumá a objasňuje ten okruh kriminalistických stop, které mají v sobě obsaženy biomechanický obsah, tedy uvedené aplikace podávají informaci o svalově-kosterním aparátu pachatele nebo jeho pohybovém chování.

Pozoruhodné je, že se dosud v praxi nerozšířilo zkoumání biomechanického obsahu trasologických stop chůze. Vědecký výzkum je v tomto směru velmi dobře rozpracován, je k dispozici velké množství matematických závislostí pro predikci tělesné výšky ze stop v různém disperzním prostředí, ale v praxi se kupodivu nerealizují. Je to zřejmě tím, že se téměř nezajišťují stopy lokomoce, nicméně výzkum biomechanického obsahu trasologických stop lokomoce inicioval identifikaci osob podle dynamického stereotypu chůze“¹²⁵

---

¹²⁴ HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 77.

¹²⁵ STRAUS, J. Zkušenosti ze znalecké praxe ve forezní biomechanice [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>

I tento vědní obor se však ještě nedávno potýkal u soudu s překážkami. V nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06 „stěžovatel polemizuje se znaleckým posudkem z oboru kriminalistiky, specializace forenzní biomechanika, který podle stěžovatele v řízení před obecnými soudy figuroval jako hlavní a v podstatě jediný usvědčující důkaz ve vztahu ke spáchání trestného činu vraždy.“ V této době byl v České republice jediný znalec v tomto oboru a tím byl prof. Straus. V tom nalézám největší problém tohoto nálezu, protože nemohl být vyžádán potvrzující znalecký posudek jiného znalce v tomto oboru a ústavní soud dal za pravdu stěžovateli.

2.8 Rekognice

Rekognice je forma kriminalistické identifikace. Tuto metodu nalezneme jak v kriminalistické praktické činnosti, tak i v trestním řízení, jako trestněprocesní úkon. Při této metodě osoba znovu poznává konkrétní objekt na základě vnějších znaků, funkčních a dynamických vlastností a vlastností daných vnitřní strukturou. Jde tedy o paměťové stopy osoby, kdy osoba bezprostředně svými smysly znovu poznává důkazně relevantní důvody a ztotožňuje je pomocí jejich obecných a specifických vlastností.

Rekognici lze rozlišovat na jednotlivé druhy, podle různých hledisek:

1. Podle druhu objektu:
  - a. Rekognice osoby – živé či mrtvé,
  - b. Rekognice věci – výhradně se jedná o věci movité, pocházející z trestní činnosti,
  - c. Rekognice zvířete – živé či mrtvé.
2. Podle původnosti objektu
  - a. Rekognice objektu in natura,
  - b. Rekognice objektu podle fotografie, resp. jiného zobrazení.

Je důležité upozornit na to, že se jedná o neopakovatelný úkon. „Důvodem je skutečnost, že při provádění rekognice se v paměti svědka vytvářejí nové paměťové stopy – obrazy předváděných objektů. Paměťová stopa svědka týkající se vzhledu pachatele tak může být ovlivněna, tj. doplněna, částečně překryta, smíšena či zcela nahrazena paměťovou stopou vzhledu osoby, která byla rekognována. Proto podle § 104b odst. 2 věta druhá TrŘ nesmí být poznávaná osoba nebo věc před rekognicí ukázána tomu, kdo ji znovupoznává.“¹²⁶

---

¹²⁶ SEIFEROVÁ, P. Některé aspekty rekognice. In Trestní právo, 2009, č. 11.

2.8.1 Pravidla přípravy rekognice

Výsledek rekognice je, podle vědeckých poznatků kriminalistiky, psychologie a rovněž i podle praktických zkušeností, závislý na přípravě, průběhu a dodržení tří základních pravidel:

1. Popsání objektu, který má být ztotožňován – osoba popisuje specifické znaky hledaného objektu. Vždy je zapotřebí zjistit, za jakých okolností a podmínek osoba daný objekt vnímala. Pokud má posloužit výsledek rekognici jako důkaz, pak musí být proveden v souladu s § 104b odst. 2 TrŘ¹²⁷.
2. Včasnost přípravy rekognice – toto souvisí především s psychickým procesem zapomínání. Čím později je rekognice provedená, tím menší je pravděpodobnost, že osoba daný objekt pozná. V době před provedením rekognice se také zvyšuje riziko, že by osoba mohla být ovlivněna, ať už samotným pachatelem trestného činu, či třetími osobami. „Nevěrohodnost výsledku či dokonce ohrožení úspěšné rekognice může způsobit rovněž skutečnost, že nebylo zabráněno subjektu rekognice znovu spatřit objekt znovupoznáváný v době, která předcházela okamžiku jejího zahájení“.¹²⁸
3. Výběr příbraných objektů – zkoumaný objekt má být podle §104b odst. 3 TrŘ, ukázána mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Hranice počtu není nikde stanovena, ale počet objektů by neměl být vyšší než takový, který ještě umožňuje jednohnikové pozorování celé skupiny objektů. Také záleží na výpovědi, kterou daná osoba podala. Pokud podmínky, za kterých daný objekt vnímala, byly kvalitní a popis osoby byl podrobný, lze přibrat 2 až 3 osoby. Pokud však podmínky pozorování byly tak špatné, že i výsledný popis hledané osoby byl neúplný či nepřesný, je doporučeno zvýšit počet příbraných osob na 6 až 7. Příbrané objekty mají být stejného druhu. Co se týče osob, měli by si být v obecných vlastnostech podobné.

2.8.2 Pravidla vykonávání rekognice

V této fázi se opět setkáváme se třemi pravidly:

---

¹²⁷ Podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštностech, podle nich by bylo možno osobu nebo věc poznat.

¹²⁸ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 150.

1. Předvádění zkoumaného objektu ve skupině přibraných objektů – objekty se neukazují postupně, ale všechny současně. Tím je umožněno osobě, aby všechny objekty vnímala a při tom došla k uskutečnění znovupoznání.
2. Předvádění různých objektů v různých skupinách přibraných objektů – toto pravidlo je uplatňováno v případě, kdy má osoba ztotožnit několik objektů, např. více spoluobviněných. Ke každému takovému objektu je zapotřebí vybrat vhodné objekty a s každou skupinou provádět rekognici zvlášť.
3. Dodržování logického sledu rekognice – každý objekt v dané skupině rekognice se opatří štítkem s číslicí. Zkoumající osoba se musí poučit o jejích právech a povinnostech. Tato osoba je pak vyzvána aby se postavila před skupinu objektů a řádně si je prohlédla a v případě, že některý z nich pozná, aby ho označila ukázáním a oznámením jeho pořadového čísla. Pokud tak učiní, musí poté říci, podle jakých znaků ho poznala.

2.8.3 Zvláštnosti projevující se při provádění rekognice

Rekognice živých osob in natura:

- Je zapotřebí zajistit, aby osoba až do začátku rekognice byla oddělena od zkoumané osoby. Toto pravidlo však lze za jistých podmínek porušit. Jedná se o okamžik, kdy se odůvodněně pochybuje o věrohodnosti pozitivního výsledku rekognice. V takovém případě lze znovupoznání opakovat s jistými organizačními změnami, jako je jiné místo ztotožňované osoby a jiné označení ve skupině.
- Ze stejného důvodu, tedy že jsou pochybnosti o věrohodnosti výsledku rekognice, lze nejen opakovat rekognici s organizačními změnami, ale je možné vykonat tzv. rekognici prázdnou. To znamená, že mezi objekty, které jsou samozřejmě nově vybrané, se neumístí ztotožňovaná osoba. A až po této prázdné rekognici se vykoná rekognice, ve které již ztotožňovaný objekt přítomen je. Zde jsou pak možné dva závěry:
  1. Negativní výsledek, tedy ztotožňovaná osoba nebyla označena, znamená, že osoba není schopná hledanou osobu poznat.
  2. Pozitivní výsledek, kdy dojde k označení osoby. V tomto případě se však vyžaduje detailní objasnění a popis všech znaků, které umožnily hledanou osobu poznat.
- Rekognice může být provedena „podle funkčních a pohybových znaků, které vychází z poznatku druhu a počtu identifikačních polí, týkajících se popisu

hledané osoby, a jež bude pro dané znovupoznání využito. Oddělené (samostatné) provedení dvou znovupoznávacích aktů, to znamená rekognici osoby podle hlasu a řeči, pokud ztotožňující osoba původně vnímala hlas a řeč hledané osoby včetně schopnosti rozeznat a popsat jejich zvláštnosti (znovupoznáváním hlasu skryté hledané osoby), poté druhou rekognici podle funkčních a pohybových znaků i podle oblečení.“¹²⁹ Takový druh rekognice se často doporučuje, jelikož při ní lze získat dva na sobě nezávislé důkazy.

- Rekognice může být neskrytá či skrytá. Neskrytá rekognice se uskutečňuje „tváří v tvář“ ztotožňované osoby s osobou ztotožňující. Jde o úkon v trestním řízení. Skrytá rekognice se provádí pouze v odůvodněných případech, zpravidla v rámci operativně pátrací činnosti. Důvodem pro skrytou rekognici může být svědek, který má nárok na ochranu, obviněný či podezřelý, který se odmítá rekognici podrobit a je možné že by zmařila její průběh, svědek se bojí střetnout se s pachatelem a označit ho. V tomto případě „je jednostranně informována ztotožňovaná osoba o důvodech a průběhu uskutečnění znovupoznávacího aktu, zatímco ztotožňující osoba o době a průběhu rekognice neví. Organizované spontánní znovupoznání je umožněno vytvořením situace zdánlivě náhodného setkání ztotožňované a ztotožňující osoby. Jde o případ, kdy z důvodů očekávaného nevěrohodného výsledku normální rekognice těmto osobám zamlčí pravý důvod setkání.“¹³⁰
- „Podle §104b odst. 4 TrŘ je možné provést rekognici osoby in natura po provedení rekognice podle fotografie, která však nesmí rekognici živé osoby bezprostředně předcházet. Rekognice podle fotografie má vůči rekognici in natura subsidiární charakter a lze ji provést, pouze není-li možno ukázat osobu in natura.“¹³¹

Rekognice mrtvých osob in natura:

- V tomto případě probíhá rekognice bez přivzatých objektů, protože se předpokládá, že ztotožňující osobou je rodinný příslušník, tudíž zná anatomické znaky mrtvého.

Rekognice objektů dle obrazových a jiných záznamů:

---

¹²⁹ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 153.

¹³⁰ tamtéž, s. 153.

¹³¹ SEIFEROVÁ, P. Některé aspekty rekognice. In Trestní právo, 2009, č. 11.

- Jde o znovupoznání živé osoby podle fotografie, videozáznamu či filmové ukázky a podle hlasu.
- Při znovupoznání mrtvolý se tak děje podle dokumentační fotografie.

2.8.4 Dokumentování a hodnocení rekognice

Požadavky kladené na dokumentování a hodnocení jsou stanoveny § 55 TrŘ, který se týká protokolární dokumentace. Tento protokol pak zahrnuje popis přípravy a průběhu rekognice - kdo, kdy a kde provedl rekognici, a také poučení dané účastníkům, dle jejich postavení. § 55 odst. 3 věty druhé TrŘ pak přesně stanoví, že musí být v protokolu uvedeny okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna, zejména pak pořadí, ve kterém byly osoby či věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření. O rekognici prováděné v přípravném řízení, zpravidla se provádí též obrazové záznamy.

„Hodnocení výsledků rekognice se odvíjí zejména od způsobu formování výpovědi ztotožňující osoby vlivem paměťové stopy, to znamená od podmínek vnímání, doby uplynulé do okamžiku konání rekognice, což obecně vedle jejích smyslových a rozumových vlastností ovlivní kvalitu popisu ztotožňovaného objektu, kterou podává.“

132

Podle Miroslava Protivínského¹³³ se při hodnocení vychází především:

1. Z obsahu výpovědi poznávající osoby při předběžném výslechu – věrohodnost 1. zprávy. Zejména je třeba zhodnotit objektivní a subjektivní faktory vnímání a časového odstupu, jež mohly pozitivně či negativně ovlivnit samotný vjem a jeho znovupoznání.
2. Z výpovědi poznávající osoby, které doprovází či uzavírá její psychický proces znovupoznávání při rekognici – věrohodnost 2. zprávy. Je třeba zhodnotit podle jakých znaků a zvláštností i s jakou jistotou a přesvědčivostí osoba identifikovaný objekt znovu poznala.
3. Z porovnání popisu znaků a zvláštností identifikovaného objektu v předběžném výslechu se znaky a zvláštnostmi, o nichž poznávající osoba při rekognici prohlásila, že podle nich objekt znovu poznává.

¹³² RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 155.

¹³³ PROTIVINSKÝ, M. Rekognice v přípravném řízení. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 1971, s. 162 - 163.

4. Z poznávající osoby samotné, jejího procesního postavení, z její věrohodnosti.
5. Srovnáním důkazu získaného rekognicí s jinými důkazy ve věci. Tedy nestačí hodnotit jen izolovaně samotný důkaz získaný rekognicí, nýbrž ve vzájemné souvislosti s ostatními důkazy ve věci ¹³⁴.

2.8.5 Judikatura

Je velice důležité dodržovat zákonný postup rekognice, tak jak to stanoví zákon. Je celá řada judikátů, kdy obvinění podávají odvolání či dovolání a namítají špatný průběh rekognice. Tak je tomu například v dovolání k Nejvyššímu soudu sp. zn. 8 Tdo 727/2008. V tomto případě obviněný poukazuje na rekognici, která byla nejdříve provedena podle fotografií, přičemž namítá, že rekognici osoby podle fotografií lze použít jen v případě, není-li rekognice „in natura“ možná. Dále také zmínil, že tato rekognice podle fotografií předcházela 5 dní před rekognicí „in natura“, což podle jeho názoru bylo návodné. Nejvyšší soud mu dal v první polovině za pravdu, tedy, že rekognice dle fotografií se provede, jen pokud není možné uskutečnit rekognici „in natura“. Při tom ale zmínil, že rekognice podle fotografií se konala až poté, co se obviněný několikrát na předvolání k provedení rekognice „in natura“ nedostavil. V druhé polovině svého výroku soud řekl, že žádné zásady provádění rekognice nebyly porušeny. Vždy se jednalo o postupy dle § 104b TrŘ. V tomto případě bylo dovolání odmítnuto, jelikož dovolání bylo podáno z jiného důvodu, než který připouští zákon.

2.9 Výslech a konfrontace

Ačkoliv nejde přímo o kriminalistickou identifikaci osob, ale o kriminalistickou praktickou metodu, je mnohdy zapotřebí výslech a konfrontaci provést, aby bylo identifikace dosaženo.

2.9.1 Výslech

Setkáváme se s ním v každé metodě kriminalistické identifikace. Výslech je současně i vyšetřovacím úkonem v trestním právu procesním, pokud je použit orgány činnými v trestním řízení. Jeho základní zásady průběhu a formy dokumentace jsou upraveny v TrŘ. Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi či vysvětlení o stavu dané věci tak, jak byla vnímána osobou.

Jde o nejčastější zdroj informací o vyšetřovaném skutku. Tyto informace jsou obsaženy v paměťových stopách vyslýchaných osob. Výslech se dělí na tři druhy:

---

¹³⁴ Tuto zásadu ostatně stanovuje i § 2 odst. 6 TrŘ.

1. Podle procesního postavení vyslychaných osob:
  - a. Výslech podezřelého
  - b. Výslech obviněného - § 91 a násl. TrŘ
  - c. Výslech obžalovaného
  - d. Výslech svědka - § 101 a násl. TrŘ
  - e. Výslech znalce
2. Podle osobnostních zvláštností vyslychaných osob:
  - a. Výslech dětí a mladistvých
  - b. Výslech osob mentálně postižených
  - c. Výslech nemocných, zraněných, umírajících
  - d. Výslech starých
3. Podle formy nebo taktiky vedení výslechu:
  - a. Forma vysvětlení
  - b. Forma konfrontace
  - c. Výslech, který je součástí jiného vyšetřovacího úkonu, jako např. rekognice, rekonstrukce apod.

Kvalita přípravy výslechu se odráží následně v kvalitě dosažených výsledků. Přípravu můžeme rozdělit na dvě fáze:

1. Analytická fáze přípravy výslechu – obsahuje analýzu vědomostí, schopností a psychického stavu vyslychajícího, analýzu doposud shromážděných materiálů, stejně jako analýzu osobnosti vyslychaného.
2. Syntetická fáze přípravy výslechu – je vrcholem celé přípravy na výslech. Vyslychající zde na základě poznatků získaných v analytické fázi přípravy vytváří podmínky na provedení výslechu a modeluje pravděpodobný průběh výslechu.

Příprava výslechu končí vypracováním přípravy výslechu. „Forma plánu výslechu není podstatná a není přesně určená. Proto je možné, aby plán výslechu neměl ucelenou písemnou formu, ale aby představoval např. kusé poznámky o nejdůležitějších místech výslechu, či nejdůležitějších otázkách, které je nutné výslechem řešit.“¹³⁵

Vlastní provedení výslechu je rozčleněno do tří stádií, které jsou odvozené z TrŘ v § 91 - 92 a § 101 - 102. Jak lze z těchto ustanovení TrŘ zjistit, jedná se o úvodní stádium, monolog a dialog:

---

¹³⁵ KRAJNÍK, V. a kol. Kriminalistika. 1. Vydání. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002, s. 317.

1. Úvodní stádium – v tomto stádiu se zjišťuje totožnost vyslychaného. Zjišťují se jeho rodinné, majetkové a výtěžkové poměry a předchozí tresty. Také je nutno vyslychaného v tomto stádiu řádně poučit.
2. Monolog – vyslychanému musí být dána možnost se podrobně vyjádřit ke všem skutečnostem. Jedná se tedy o nepřerušované souvislé vyličení všech okolností v dané věci. Tato fáze je velice důležitá a to nejen z hlediska toho, že vyslychaný řekne vše, co uzná za vhodné, ale také z toho důvodu, že lze často zjistit, zda daná osoba lže či mluví pravdu. Vyslychaný totiž může upozornit na okolnosti, které nebyly předmětem zájmu vyslychajícího.
3. Dialog – vyslychanému mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Takové otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností.¹³⁶

Kriminalistickou praxi značně ovlivnila zejména psychologie, která napomohla k vytvoření taktických postupů vedení výslechu. Základní taktické postupy rozlišujeme na:

- a) Navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychaným – vyslychající má vystupovat klidně
- b) Analýza výpovědi v průběhu výslechu
- c) Pomoc vyslychanému odstranit chyby a nedostatky ve výpovědi

Taktika vedení výslechu se klasifikuje i z několika jiných hledisek. Jeden z nejdůležitějších je klasifikace podle toho, jaký je vztah vyslychané osoby k vlastní výpovědi.

1. Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, pravdu vypovídají a jejich výpověď je relativně úplná.
2. Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, ale jejich výpověď není přesná, neúplná a v některých částech je v rozporu s objektivně zjištěnými fakty.
3. Výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdivě.

Na základě poznatků psychologie je prokázáno, že každá nepravdivá výpověď je zapříčiněna jistou motivací. Při tom lze vyslychanému poskytnout odbornou pomoc k tomu, aby byly tyto chyby ve výpovědi odstraněny. To se děje působením na vyslychaného, aby vypovídal pravdivě. Jedná se o přesvědčování o neúčelnosti a

---

¹³⁶ § 92 odst. 3 TrŘ. Stejně znění nalezneme i v § 101 odst. 3 TrŘ.

škodlivosti lži. Tomu se však dá předejít důkladnou přípravou a správně vedenou taktikou výslechu. Lživé výpovědi jsou nejčastěji u svědka a poškozeného vyvolány strachem, zatímco u obviněného jsou vyvolány snahou o to, aby následky vyšetřovaného trestného činu byly co nejmenší.

- Stimulování kladných vlastností vyslýchaného – vyvolání a využití morálního hodnocení nesprávného konání, to znamená, že vyslychající se snaží přesvědčit svědky a nezkušené pachatele, aby vypovídali pravdu s odkazem na jejich dobrou morálku.
- Využití stavu emočního napětí – vyvolání psychického zatížení. U některých lidí již skutečnost, že musí vypovídat, vyvolá emocionální napětí. Toto napětí se ještě více zvyšuje, rozhodla-li se osoba, že bude lhát. Pak nastává vnitřní rozpor mezi vědomím, že se dopustil protiprávního jednání a myšlenkou, zda by se tohoto napětí nezbavil, pokud by řekl pravdu.
- Využití rozporu uvnitř výpovědi a rozporů mezi výpovědí vyslýchaného a ostatními důkazy – působení na vyslýchaného tak, že se záměrně upozorní na jeho rozpory ve výpovědích nebo na rozpory mezi výpovědí a důkazy. Vhodným dotazem nebo jen požádáním o opětovné vysvětlení události je možné přesvědčit vyslýchaného o neudržetelnosti jeho postoje předmětu výslechu.

Chyby ve výpovědi mohly vzniknout z několika důvodů. Prvním z nich je již průběh samotného vnímání, kdy na osobu působí řada subjektivních faktorů, vnějších i vnitřních podmínek. „Vedle možnosti vybavení a reprodukce zapamatovaného jevu, závislého na konkrétní osobnosti, jsou procesy uchování vnímaného jevu, jeho vybavení a reprodukce dále poplatné schopnosti člověka ukládat si do paměti nikoliv jednotlivosti, nýbrž souvislosti po sobě následně jdoucí a vzájemně spolu související. Pokud tomu tak není, nevědomky doplňuje mezery v paměti svými zkušenostmi a prožitky z jiné doby anebo transformuje zážitky od osob jiných.“¹³⁷ Další chybou může být špatné pochopení výpovědi vyslychajícím, nebo jen špatné dokumentování obsahu výslechu.

Dokumentace výslechu spočívá v jejím protokolování. Doplnkově k protokolu je možné vytvořit zvukový záznam a videozáznam. Písemný protokol může být sepsán:

- až po skončení výslechu – vhodné pro krátké výslechy,

---

¹³⁷ RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, s. 144.

- slovo od slova – vhodné u odborně náročného výslechu,
- po částech – sepisování ucelených částí výpovědi.

Každý takový protokol musí být sepsán přesně dle toho, co vyslýchaný řekl, včetně identických znaků a vlastních projevů vyslýchaného. Mělo by se tedy jednat o věrnou výpověď vyslýchaného.

2.9.2 Konfrontace

Jedná se o zvláštní formu výslechu, která je užívána ve zvláštních případech o kterých tak stanoví § 104a TrŘ. Jde tedy o ty případy, kdy výpověď obviněného v závažných skutečnostech nesouhlasí s výpovědí svědka a naopak, nebo výpověď jednoho svědka nesouhlasí s výpovědí jiného svědka či výpověď obviněného se neshoduje s výpovědí jiného obviněného. Z toho vyplývá, že každá osoba musí být nejdříve samostatně vyslechnuta a teprve pak mohou být osoby konfrontovány. Samotná konfrontace pak spočívá v postavení tváří v tvář těchto osob, přičemž tyto osoby odpovídají na otázky vyslychajícího nebo si se souhlasem vyslychajícího kladou otázky navzájem. Konfrontace využívá bezprostředního psychologického působení a konfliktní situace při jejím provádění, což přispívá k vyjasnění existujících rozporů mezi výpověďmi dvou osob. Na konfrontaci se užijí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích.

Podle §104a odst. 7 TrŘ se konfrontace „zásadně provádí jen v řízení před soudem. Před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazně přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.“

V tomto případě bych zmínila i zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně § 57 odst. 2, který stanoví, že mladistvého lze konfrontovat jen ve výjimečných případech před soudem pro mládež. Nepřípustnost konfrontace „je zdůvodňován zvýšenou sugestibilitou mladistvého a jeho ovlivnitelností spolu konfrontovaným dospělým. Často si však praxe vyžaduje konfrontovat mladistvé mezi sebou, při společně spáchané trestné činnosti. Tváří v tvář je třeba postavit osoby stejně nezvyrálé, především v případech kdy „hází“ vinu jeden na druhého.“¹³⁸ Tuto výjimku však v zákoně nenalezneme, proto přichází v tomto článku JUDr. Šubrt s návrhem de

¹³⁸ ŠUBRT, M. Několik poznámek k některým hmotně a procesně právním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže. In Trestní právo, 2008, č. 2.

lege ferenda, kdy se toto ustanovení § 57 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže neužije na konfrontaci mezi dvěma mladistvými a mladistvým a osobou mladší 15 let.

3 Využití kriminalistických metod identifikace osob v trestním řízení

Užívání kriminalistické identifikace osob v praxi s sebou nese těžkosti. Často jsou kriminalisté nejistí, zda mohou potřebný úkon provést. Policisté ve svém výkonu musí především rozlišovat mezi identifikačními úkony preventivními, tedy případ, kdy odvracejí nebezpečí, a identifikačními úkony trestněprocesními, tyto úkony mají represivní charakter. Největší rozdíl použití těchto úkonů je v tom, jaký předpis za dané situace použít. V prvním případě by policista musel nahlédnout do policejního zákona¹³⁹ a v druhém pak do trestního řádu.

Nedotčeny zůstávají identifikační úkony ke zjištění identity osoby, tj. neutajované zjišťování dat prostředky poznávací služby.¹⁴⁰ Při těchto úkonech se policisté dopouští zásahu do ústavou zaručených práv osob na sebeurčení, a v případě omezení svobody pohybu osoby bez jejího souhlasu se dotýkají práv osob na svobodu. Miroslav Protivínský ve svém článku zdůrazňuje, že:

1. Identifikační úkony k trestnímu stíhání jsou zásadně justiční správní akty,
2. Identifikační úkony k odvrácení nebezpečí jsou zpravidla správní akty,
3. Identifikační úkony ke stíhání přestupku jsou správními akty úřadů.¹⁴¹

3.1 Některé zvláštní způsoby dokazování

O některých zvláštních způsobech dokazování pojednává trestní řád v hlavě páté, oddílu třetím. Jedná se o:

- § 104a – konfrontace
- §104b – rekognice
- §104c – vyšetřovací pokus
- §104d – rekonstrukce
- §104e – prověrka na místě

Tyto poměrně často využívané postupy nebyly dříve v trestním řádu dostatečně upraveny. V zájmu právní jistoty bylo proto nutné je do trestního řádu zařadit. To se stalo novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2002.

---

¹³⁹ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR, v platném znění. Dále o tomto zákonu budu hovořit v textu jako o Zákonu o policii

¹⁴⁰ PROTIVÍNSKÝ, M. Identifikační úkony. In Kriminalistický sborník, 2007, č. 4.

¹⁴¹ Tamtéž

„Podle těchto ustanovení se postupuje v kterémkoli stadiu trestního řízení, pokud v něm přichází v úvahu dokazování některým z těchto zvláštních způsobů, byť zákon obsahuje určité omezující podmínky.“¹⁴² Z kriminalistického hlediska se pak bude postupovat v případě přípravy, organizačního zabezpečení, taktikou provedení těchto důkazů.

3.2 Zásada nemo tenetur se ipsum accusare¹⁴³

Trestní řád pověřuje policii k opatřením, i proti vůli obviněného, pokud je to zapotřebí k trestnímu řízení, a je-li to nutné k dosažení cíle, tedy k získání potřebných důkazů. Tyto důkazy pak nemusí sloužit jen k usvědčení pachatele, ale samozřejmě i k jeho vyvinění, tak jak to ukládá § 2 odst. 5 věta 3. TrŘ.

Přípustná jsou však jen nutná, přiměřená a neutajovaná či neskrytá identifikační opatření. Jedná se o opatření jako je fotografování, daktyloskopování, měření, záznam hlasu, filmový záznam, zkouška rukopisu či rekognici aj. Zákon však uvádí pouze demonstrativní výčet takovýchto opatření.

Naopak však nalezneme omezení v zásahu vůči tělu osoby, výjimkou je snad jen odebrání vzorku vlasů a vousů, zde narážíme na princip „nemo tenetur se ipsum accusare“. Tento princip vychází z Listiny základních práv a svobod čl. 37 odst. 1 a přiznává právo každé osobě neobvinít sama sebe. To znamená, že např. může odepřít výpověď, pokud by tím způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Tento princip byl nejpřesněji definován na XV. Mezinárodního kongresu trestního práva: „Nikdo není povinen přispět aktivním způsobem, přímo či nepřímo, k vlastnímu odsouzení.“¹⁴⁴ V rámci této zásady můžeme rozlišovat dva okruhy trestněprocesních úkonů. První okruh vychází z aktivního jednání obviněného, k nimž nesmí být pachatel nucen, druhý zahrnuje takové úkony, jichž se obviněný účastní pouze pasivně a může k nim být pod hrozbou sankce přinucován. Ústavní soud ve svém nálezu¹⁴⁵ však poukázal na to, že tato zásada není bezbřehá. Je zapotřebí vycházet z principu proporcionality mezi jednotlivými hodnotami a právy chráněnými ústavním pořádkem.

---

¹⁴² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 6. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 908.

¹⁴³ Nikdo není povinen obviňovat sám sebe

¹⁴⁴ Revue international de droit pénal. No. 1-2/1995, s. 37.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 528/06

Příkladem může být rekognice, kdy jde o úkon, při němž je obviněný nucen pasivně strpět poznávací proceduru. Pouhé strpění rekognici nelze označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování. Poznávaná osoba je povinna strpět provedení rekognice a může být přípustnými prostředky donucována k účasti na rekognici. Naproti tomu v případě, kdy policejní orgán vyzve obviněného v rámci rekognice k hlasovému projevu, vyzývá ho k aktivní účasti, tudíž ho nejdříve musí poučit o právu odmítnout uvedená slova opakovat. Policejní orgán sice může obviněného vyzvat, aby jakýmkoliv způsobem aktivně jednal, ale musí ho nejdříve řádně poučit. Pokud by tak neučinil, jednalo by se o neúčinný důkaz.¹⁴⁶ V tomto nálezu však můžeme vidět problematiku této zásady při rekognici, jelikož každý ze soudů, stejně jako ministr spravedlnosti se vyjádřili k věci protichůdnými právními názory.

„Postupy příslušných orgánů při opatřování takovýchto důkazů musí dodržovat rámeček stanovený právními předpisy a musí respektovat obecné principy, na nichž je založena činnost státních orgánů, zejména v maximální možné míře šetřit ústavně zaručená práva a svobody dotčených osob.“¹⁴⁷ O zásadě *nemo tenetur* nalezneme celou řadu judikatury, a to ohledně pachových stop, odebrání vzorku vlasů, bukalního stěru atd. Z toho je možné vyvodit, že tato zásada není přesně stanovena zákonem a policejní orgány i sami soudci mají často problém se shodnout na stejném právním názoru, proto se otázka týkající se této zásady často dostává až k Ústavnímu soudu. Ale ani tady se judikatura mnohdy neshoduje. Můžeme porovnat ústavní nálezy III. ÚS 655/06, který pojednává o otázce podrobení se bukalního stěru a vzorku vlasů, kdy byla obviněnému uložena pořádková pouta za to, že tuto poskytnout odmítl. V tomto ústavním nálezu se Ústavní soud opírá o nálezy sp. zn. I. ÚS 671/05, tedy že obviněný nemůže být prostřednictvím pořádkové pokuty nucen, aby opatřil, resp. svou součinností umožnil opatření důkazu, který by mohl být použit proti němu, tím by byl totiž nucen k jednání, které je již nutno považovat za sebeobviňování. Jak je vidět v tomto nálezu Ústavního soudu se tento prostředek donucení odmítá. Kdežto nálezy Ústavního soudu Pl. ÚS st. 30/10 přímo stanoví, že na úkony dle §114 TŘ spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorku vlasů a bukalního stěru, jejichž cílem je získání objektivně existujících důkazů pro forenzní vyšetření, a které nevyžadují aktivní jednání obviněného či podezřelého, ale toliko strpění jejich provedení, nelze pohlížet jako na úkony, jimiž by byl obviněný či podezřelý donucován k ústavně nepřípustnému sebeobviňování. K zajištění součinnosti obviněného

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 528/06

¹⁴⁷ Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2369/08

či podezřelého při opatrování těchto důkazů je tudíž možno užít zákonných donucovacích prostředků.

Otázkou je, zda tímto není narušena právní jistota. Jelikož, pokud by toto přímo vyplývalo ze zákona a ne z dikce Ústavního soudu, byla by pro účastníky trestního řízení stejně jako pro orgány činné v trestním řízení stanovena mez, za kterou nelze zajít a naopak jistota, že v případě uskutečnění takovýchto důkazů bude možno na nich stavět a vycházet z nich. Změna názoru Ústavního soudu také může být ovlivněna tím, že metody kriminalistické identifikace jdou každým dnem kupředu a stále se zdokonalují. Proto je důležité v trestním řízení takové důkazy opatrovat a tím se vyhnout jistým pochybnostem při souzení obviněného. Mgr. Zbyněk Bouda ve svém článku přináší úvahu ohledně toho, „jak velkou ústavněprávní ochranu této zásadě poskytovat. Je totiž třeba zvažovat i zájem společnosti na sňožování míry kriminality, jenž by při nepřiměřeně excesivním výkladu mohla být jen složitě potírána.“¹⁴⁸ S tímto názorem se ztotožňuji, protože je očividné, že kdyby tato zásada byla bezbřehá a obviněný by se o ni mohl kdykoliv opřít, nebylo by dost dobře možné využít jakékoliv úkony a tím by nebylo možné prokázat jeho vinu.

3.3 § 114 TrŘ

Toto ustanovení přímo souvisí s problémem užívání zásady nemo tenetur. Toto ustanovení určuje podmínky prohlídky těla a jiných podobných úkonů a taktéž opravňuje orgány činné v trestním řízení za jistých okolností překonat odpor osoby, u které má být taková prohlídka učiněna.

§ 114 odst. 1 TrŘ „prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu.“ „Prohlídka těla je zvláštním případem ohledání. Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, tedy obviněný, podezřelý i svědek, který má právo odepřít výpověď. Povinnost podrobit se prohlídce těla lze vynutit pořádkovou pokutou podle § 66 TrŘ, a to jen jednou, nikoli opakovaně, protože jde o uplatnění jedné a téže povinnosti.“¹⁴⁹ Samotná pořádková pokuta nepřináší v praxi požadovaný efekt, především proto, že většinou se toto týká nezaměstnaných či bezdomovců, vůči kterým je tato pokuta nevymahatelná. Ale také proto, že je pro pachatele příznivější nechat si udělit pořádkovou pokutu, než poskytnout součinnost

¹⁴⁸ BOUDA, Z. Komplexní pohled na zásadu nemo tenetur. In Trestní právo, 2011, č. 2.

¹⁴⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, s. 660-661.

s tím, že by mu hrozila vyšší sankce, pokud by se tímto usvědčil. Platná právní úprava v § 114 odst. 4 TrŘ stanovuje, že po předchozím souhlasu státního zástupce může policejní orgán odpor překonat. Přímé fyzické donucení pachatele musí být vždy přeměřené, což znamená, že nesmí dojít k zásahu do osobní integrity, tedy nelze takto překonat odpor např. při odběru krve. To vyplývá ze zákona o policii, který stanoví, že policista musí dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob a dbát, aby osobám touto činností nevznikla bezdůvodná újma, a aby případný zásah nepřesáhl míru nezbytnou k dosažení účelu. Prohlídku těla by měl vykonávat lékař, ale pokud není k dispozici, pak ji může vykonat zdravotnický pracovník či příslušník policie, ale musí být splněna podmínka stejného pohlaví.

§ 114 odst. 2 TrŘ nám stanovuje, že odběr krve lze provést jen v případě, že není spojen s nebezpečím pro zdraví osoby. To je zapotřebí vyřešit jako předběžnou otázku ve smyslu § 9 odst. 1 TrŘ na podkladě odborného vyjádření lékaře provádějícího úkon, popř. na základě posudku znalce.

§ 114 odst. 3: Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění. Tímto se rozumí daktyloskopování, fotografování či pořizování jiných obrazových záznamů, měření těla a zjišťování zvláštních tělesných znamení. „Za zjišťování totožnosti se považuje přitom každé objasňování směřující k identifikaci osob, které se zdržovaly na místě činu, tedy i určování, komu patří otisky prstů na tomto místě nalezené. Povinnost strpět úkony potřebné pro takové zjištění se proto může týkat i osob, jejichž totožnost je již známa.“¹⁵⁰

§ 114 odst. 4, který byl do zákona inkorporován novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 321/2006 Sb., umožňuje orgánům činným v trestním řízení, nejde-li o odběr krve nebo jiný zásah do tělesné integrity, překonat odpor podezřelého nebo obviněného po předchozí marné výzvě vůči úkonu podle odstavců 1-3. Tento odstavec byl do znění zákona včleněn především pro rozvoj genetické expertizy, která se stala nenahraditelným nástrojem pro objasňování trestné činnosti. Také je možné tímto donutit osobu i k jiným metodám kriminalistického identifikačního zkoumání jiným způsobem než jen pořádkovou pokutou. O tom se zmiňuji již výše.

---

¹⁵⁰ NOVOTNÝ, F. – RŮŽIČKA, M. a kol. Trestní kodexy (komentář). 2. Doplněné vydání. Praha: Eurounion, s.r.o. 2002, s. 807.

Z odstavce 5 § 114 TrŘ vyplývá, že je potřeba nejdříve osobu řádně poučit, než se přejde k jednání podle předchozích ustanovení. Zde je stanoveno, že pokud osoba nevyhoví výzvě, může mu být uložena již zmíněná pořádková pokuta dle § 66 TrŘ. Podezřelý a obviněný se pak také poučují na možnost postupu podle odst. 4.

3.4 Přímé a nepřímé důkazy

Dokazování je procesní činnost vykonávaná orgány činnými v trestním řízení¹⁵¹. Trestní řád o dokazování hovoří v hlavě páté, přičemž zde není dokazování upraveno vyčerpávajícím způsobem, protože se s ním můžeme setkat i v jiných částech trestního řádu. Provádění důkazů způsobem stanoveným v hlavě páté trestního řádu se uplatňuje ve všech stádiích trestního řízení a při všech úkonech orgánů činných v trestním řízení. Dokazování umožňuje zjistit skutkový základ pro rozhodování a pro další postup tak, aby byl splněn účel trestního řízení.

Důkazy se mohou dělit na různé kategorie, jako např. na usvědčující a ospravedlňující, původní a odvozené či přímé a nepřímé důkazy.

Rozdělení důkazů na přímé a nepřímé je důležité pro soudní rozhodnutí. Často se objevuje myšlenka, že nepřímý důkaz je méně platný, ba dokonce méně důležitý než důkaz přímý. Tato myšlenka je však mylná. Přímým důkazem se sice dokazuje přímo vina či nevina obviněného, ale bez nepřímých důkazů by často nedošlo k vyřešení trestného činu. Nepřímý důkaz je také nazýván indicií, tedy sám nestačí na usvědčení pachatele. Dokazuje však určitou skutečnost, která s objasňovanou skutečností souvisí a ve spojení s jinými nepřímými důkazy může tvořit ucelený komplex. Jednotlivé nepřímé důkazy pak na sebe navazují a vedou tak k nepochybnému závěru o dokazované události. Nepřímé důkazy také mohou sloužit k doplnění důkazů hlavních, kdy se jimi vyplňují mezery, které zůstaly po provedení přímých důkazů.

Prameny důkazů a z nich pocházející důkazní prostředky jsou v TrŘ obsaženy především v § 89 až § 118. Není to však taxativní výčet, což dokazuje především § 89 odst. 2 TrŘ, který stanoví, že důkazem může být vše, co může přispět k objasnění věci.

---

¹⁵¹ Orgány činné v trestním řízení jsou v tomto případě: policejní orgán, státní zástupce i soud (soudce, senát, samosoudce)

„Taková důkazní situace, kdy existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy.“¹⁵²

3.5 Zákon o policii¹⁵³

Velmi důležitým ustanovením, které je blízké trestnímu řádu, zákona o policii je §63, prokázání totožnosti. Toto ustanovení pojednává o oprávnění policisty zjišťovat základní osobní údaje fyzických osob. Tyto údaje pak mohou zjišťovat z dokladů totožnosti, které jsou veřejnou listinou¹⁵⁴. Dále mohou totožnost zjišťovat i z dokladů, které veřejnou listinou nejsou či prohlášením třetí osoby, záleží to ale na závažnosti případu. Policista může osobu vyzvat k prokázání své totožnosti pouze v zákonem stanovených případech. V takové situaci je policista oprávněn, ale i povinen provést úkony směřující ke zjištění totožnosti. Pokud byla osoba policistou vyzvána k prokázání své totožnosti, je povinna toto učinit. Může dojít ale k situaci, že na základě sdělených údajů se nepodaří zjistit totožnost osoby. V tom případě se použijí prostředky, které jsou demonstrativně¹⁵⁵ uvedeny v zákoně. Zde se začíná prolínat zákon o policii a trestní řád. Dotyčná osoba je totiž povinna provádění příslušných služebních úkonů strpět, a v opačném případě je policista oprávněn její odpor překonat. Zde můžeme postřehnout blízkost tohoto ustanovení s ustanovením §114 TrŘ.¹⁵⁶ „Totožnost se dle zákona pokládá za prokázanou, pokud je prokázáno minimálně jméno (popřípadě jména, je-li jich více), příjmení a datum narození. V případě potřeby lze za účelem prokázání totožnosti zjišťovat také adresu místa trvalého pobytu, adresu místa skutečného pobytu nebo adresu bydliště v zahraničí, rodné číslo a státní příslušnost. Míra spolehlivosti informací o identitě osoby, tedy především rozsah zjišťovaných osobních údajů a jejich charakter (např. jejich citlivost),

---

¹⁵² Nález ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06.

¹⁵³ Zákon č. 273/2008 Sb., ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky

¹⁵⁴ Jedná se o občanský průkaz, řidičský průkaz, vojenskou knížku, cestovní pas, doklad o studiu, doklad o povolení k trvalému pobytu apod.

¹⁵⁵ §63 odst. 4 zákona o Policii – snímání daktyloskopických otisků, zjišťování tělesných znaků, měření těla, pořizování obrazových, zvukových a jiných záznamů a odebíráním biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení.

¹⁵⁶ FILÁK, A. a kol. Zákon o Policii České republiky s komentářem. 1. Vydání. Praha: Policie History, 2009, s. 146-152.

keré se policista zjišťováním snaží dosáhnout, musí být přiměřená účelu zjišťování totožnosti.“¹⁵⁷

Ustanovení § 65 Zákona o policii ČR „dává policii možnost získat za zákonem stanovených podmínek osobní údaje umožňující i v budoucnu ztotožnit osobu podle získaných dat. Zákon tak umožňuje u osob, u kterých je podle kriminologických výzkumů typově zvýšená pravděpodobnost recidivy, provést identifikační úkon, které je umožní identifikovat v případě, že se v budoucnu dopustí trestného činu a zanechají po sobě stopy. Zákon uvádí taxativní výčet identifikačních úkonů, které může policie provést. Policie může sejmout daktyloskopické otisky (otisky prstů, dlaní), prohlížet tělo osoby ke zjištění individuujících tělesných znaků, provádět měření těla (antropometrická měření), pořizovat audiální, vizuální a další obdobné záznamy (např. rentgenový snímek) a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení (sliny, ale i vlasy apod.). Typicky se institut uplatní např. u trestných činů násilných, které často zanechávají větší množství stop. Oproti institutu prokazování totožnosti se v případě tohoto ustanovení vytváří předpoklad pro budoucí identifikaci. Tento institut je tak velmi účinnou prevencí recidivy a reviktimizace zejména v případě těch nejzávažnějších trestných činů, jako jsou trestné činy proti životu a zdraví.“¹⁵⁸

§ 68 zákona o policii upravuje otázku pátrání po osobách a věcech. V prvním odstavci je výslovně stanovena povinnost policie provádět pátrání po osobách a věcech s cílem zjistit, kde se to osoby nebo věci nacházejí, nebo identifikovat osoby, mrtvoly, části lidského těla anebo kosterního nálezu neznámé totožnosti.

---

¹⁵⁷ VANGELI, B. Zákon o policii České republiky. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 163.

¹⁵⁸ tamtéž, s. 171.

Závěr

Má práce na téma „Kriminalistické metody identifikačního zkoumání osob v kontextu trestního práva“ byla zaměřena na popsání jednotlivých metod kriminalistické identifikace osob a jejich využití v trestním právu. Snažila jsem se čtenáři ujasnit základní pojmy a objasnit tuto problematiku.

Prvním cílem diplomové práce bylo představit hlavní kriminalistické metody a systematicky je popsat. V jednotlivých kapitolách jsem se pokusila objasnit čtenáři základní pojmy, týkajících se jednotlivých metod. Jako druhý cíl jsem si stanovila poukázat na uplatnění kriminalistických metod v trestním právu. V souvislosti s tím jsem vybrala judikaturu související s jednotlivými metodami.

K mé práci jsem využila odborné literatury, judikaturu ústavního soudu, nejvyššího soudu a obecných soudů, odborné články a internetové stránky.

Kriminalistické metody jsou postaveny na základních principech, bez kterých by jednotlivé metody v praxi nemohly obstát. Jedná je princip individuálnosti objektů, který poukazuje na to, že na světě neexistují dva naprosto shodné objekty. Princip relativní stálosti objektů, přičemž čím stálější vlastnosti objektů jsou, tím snažší je jejich identifikace. Třetí zásadou je schopnost objektů projevovat své individuální vlastnosti navenek, která je důležitá protože pokud by objekty své vlastnosti nebyly schopné projevit navenek, nezanechávaly by stopy, které by pak bylo možné identifikovat.

Daktyloskopie je nauka o papilárních liniích, které můžeme nalézt na prstech rukou, nohou, na dlaních a ploskách chodidel. Tato nauka je jednou z nejstarších a nejvyužívanějších dodnes.

Portrétní identifikace se zabývá zjišťováním totožnosti osoby podle jejich vnějších znaků, které jsou relativně stálé. Jedná se zejména o popis osob, popisování osob, přičemž hlavním rozdílem mezi popisem a popisováním je, že popis osoby je jakýsi obraz, vytvořený slovy a může sloužit jako prostředek pátrání po hledané osobě nebo při individuální identifikaci. Popisování je prostředek, jakým lze tohoto popisu dosáhnout. Dále zde nalezneme fotografování, přičemž nejdůležitější fotografií pro kriminalistické techniky je třídičná kriminalistická fotografie. Portrétní identifikace se také zabývá

sestavením portrétů, které je možné uskutečnit různými způsoby – graficky, plastickou metodou a pomocí pomůcek a přístrojů.

V identifikaci osob podle ručního písma nalezneme tři základní pojmy – písmo, psaní a rukopis. Písmo je jedna z běžných potřeb člověka, skrze kterou vyjadřuje své myšlenky. Psaní je dovednost správně a účelně využít písmo a rukopis je dovednost psaného projevu, který v sobě odráží psychologické vlastnosti pisatele. Písemný projev má dvě stránky, grafickou a jazykovou. Grafická se zaměřuje na pisatele a jazyková na autora textu.

Kriminalistická biologie zkoumá kriminalistické stopy lidského původu, které mohou vznikat spontánním oddělením, mechanickým, fyzikálním či chemickým působením, a nebo se materiál může zachovat po smrti. Mezi nejčastěji nalézané biologické stopy patří krev, sliny, pot, ejakulát, vlasy a chlupy, přičemž z nich lze také zkoumat DNA osoby.

Kriminalistická audioexpertiza identifikuje osobu podle hlasu.

Odorologie je vědecký obor, který zkoumá vznik, vlastnosti a složení pachu. Složení lidského pachu je individuální, i když je velmi problematické říci, které složky pachu jsou skutečně charakteristické, které jsou typické pro člověka, a které se mění v závislosti na konkrétních podmínkách. Proto nelze v současné době využít technických prostředků k individuální identifikaci. K individuální identifikaci lze v této metodě dospět jen pomocí služebního psa.

Trasologie je obor zabývající se vznikem, vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop dopravních prostředků, oděvu, různých předmětů, zvířat atd. V mé práci jsem se ale zabývala stopami, které vytváří nohy, obuv, rty, zuby a další částí těla. Mimo to trasologie zkoumá i stopy lidské lokomoce.

Rekognice je forma kriminalistické identifikace, kterou nalezneme v kriminalistické praktické činnosti i v trestním řízení. Při této metodě osoba znovu poznává konkrétní objekt na základě vnějších znaků, funkčních a dynamických vlastností a vlastností daných vnitřní strukturou.

Výslech a konfrontace jsou kriminalisticko-praktické metody. Výslech je současně i vyšetřovacím úkonem v trestním právu procesním, pokud je použit orgány činnými v trestním řízení.

V poslední kapitole jsem krátce pojednala o § 104a - § 104e, abych sjednotila tuto úpravu.

Také jsem zde upozornila na zásadu nemo tenetur, která je zakotvena v ústavě, ale v této části jsem poukázala na její bezbřehost a nemožnost poskytovat ústavní ochranu v každé situaci.

Důležitým zakotvením této zásady a jednotlivých kapitol je především § 114 TrŘ. Toto ustanovení určuje podmínky prohlídky těla a jiných podobných úkonů a taktéž opravňuje orgány činné v trestním řízení za jistých okolností překonat odpor osoby, u které má být taková prohlídka učiněna.

Dále jsem krátce poukázala na dokazování a na rozdíl mezi přímým a nepřímým důkazem. Přímým důkazem se dokazuje přímo vina či nevina obviněného. Nepřímý důkaz je také nazýván indicií, tedy sám nestačí na usvědčení pachatele. Dokazuje však určitou skutečnost, která s objasňovanou skutečností souvisí a ve spojení s jinými nepřímými důkazy může tvořit ucelený komplex. Nepřímé důkazy také mohou sloužit k doplnění důkazů hlavních, kdy se jimi vyplňují mezery, které zůstaly po provedení přímých důkazů.

A nakonec jsem vyjmenovala nejdůležitější ustanovení Zákona o policii České republiky, které přímo souvisí s touto problematikou.

Na závěr mé diplomové práce mohu konstatovat, že podle mého názoru není dostatečně kriminalistika doceněna a ani není dostatečně zakotvena v trestním řádu. Je dán veliký prostor soudcům k jejímu dotvoření, což často narušuje právní jistotu. Jednotlivé metody jsou však z mého pohledu velmi přesvědčivé a některé by dokonce mohly posloužit jako přímý důkaz. Myslím si, že cíle mé práce tedy byly dosaženy. Čtenáři byly základní pojmy jednotlivých metod vysvětleny a byl jim ukázán způsob jejich použití v praxi.

Seznam použité literatury

1. odborné publikace

1. FILÁK, A. a kol. Zákon o Policii české republiky s komentářem. 1. Vydání. Praha: Policie History, 2009. 285 s. ISBN 978-80-86477-49-7.
2. HLAVÁČEK, J. – PROTIVINSKÝ, M. a kol. Praktická kriminalistika. 1. vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006. 240 s.
3. JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
4. KRAJNÍK, V. a kol. Kriminalistika. 1. Vydání. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002, 381 s. ISBN 80-8054-254-6.
5. MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1994. 269 s. ISBN 80-206-0423-5.
6. NĚMEC, B. a kol. Učebnice kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1959. 571 s.
7. NĚMEC, B. a kol. Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954. 335 s.
8. NĚMEC, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004. 328 s. ISBN 80-7317-036-1.
9. NOVOTNÝ, F. – RŮŽIČKA, M. a kol. Trestní kodexy. 2. Doplněné vydání. Praha: Eurounion, s.r.o. 2002, s. 1640. ISBN 80-7317-009-4.
10. PORADA, V. Teorie kriminalistických stop a identifikace. Praha: Academia, 1987. 328 s.
11. PJEŠČAK, J. Kriminalistika. 1. Vydání. Praha: Naše vojsko, 1966. 437 s.
12. PJEŠČAK, J. a kol. Doplněková skripta z kriminalistiky, Praha: Univerzita Karlova, 1984. 114 s.
13. PJEŠČAK, J. – SAMOJLOVIČ BĚLKIN, R. Kriminalistika I. Praha: Ústav kriminalistiky, 1984. 378 s.
14. PROTIVINSKÝ, M. Rekognice v přípravném řízení. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 1971. 183 s.
15. RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2001. 230 s. ISBN 80-86473-03-1.
16. STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 175 s. ISBN 80-86473-82-1.

17. STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6.
18. STRAUS, J. – KLOUBEK, M. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7.
19. STRAUS, J. – NĚMEC, M. a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.
20. STRAUS, J. - PORADA, V. a kol. Kriminalistická daktyloskopie. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 285 s. ISBN 80-7251-192-0.
21. STRAUS, J. - PORADA, V. a kol. Kriminalistická trasologie. 1. Vydání. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2004. 287 s. ISBN 80-7251-160-2.
22. STRAUS, J. - VAVERA, F. Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika. Brno: Tribun EU, 2008. 89 s. ISBN 978-80-7399-540-9.
23. STRAUS, J. – VAVERA, F. Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. Praha: Police History, 2005. 347 s. ISBN 80-86477-28-2.
24. SUCHÁNEK, J. – KONRÁD, Z. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky. 1. vydání, Praha: Trivis – exitus educio, spol. s r.o., 1994. 119 s.
25. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 6. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 908. ISBN 978-80-7400-043-0.
26. ŠIMOVČEK, I. a kol. Kriminalistika. 1. vydání. Bratislava: Iura edition, spol. s.r.o., 2001. 326 s. ISBN 80-89047-12-2.
27. VANGELI, B. Zákon o policii České republiky. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 458. ISBN 978-80-7400-142-0.
28. TESAŘ, J. Soudní lékařství pro právníky. Praha: Orbis, 1958. 561 s.
29. Základy kriminalistiky, Prozatímní učební text pro praporčické školy, díl I. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1989. 192 s.

2. Odborná periodika

1. BOUDA, Z. Komplexní pohled na zásadu nemo tenetur. In Trestní právo, 2011, č. 2.
2. KOHOUT, J. Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti. In Kriminalistika, 2008, č. 3.
3. LAUPY, M. Forezní genetická analýza DNA a její význam při dokazování. In Bulletin advokacie, 2002, č. 4.

4. MAKOVEC, P. – HRADIL, R. Molekulárně genetická expertizní vyšetření v laboratořích Policie České republiky, In *Kriminalistika*, 2002, č. 2.
5. MAZÁK, J. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. In *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 70.
6. NOVÁKOVÁ, D. Možnost identifikace osoby podle otisků nohou v obuvi. In *Kriminalistický sborník*, 2005, č. 5.
7. PROTIVÍNSKÝ, M. Identifikační úkony. In *Kriminalistický sborník*, 2007, č. 4.
8. *Revue international de droit pénal*. No. 1-2/1995, s. 37.
9. SEIFEROVÁ, P. Některé aspekty rekognice. In *Trestní právo*, 2009, č. 11.
10. STRAKA, J., ZIMMER, J., CHMELÍK, J. Interpretace pravděpodobnostních závěrů písmoznaleckého zkoumání. In *Státní zastupitelství*, 2010, č. 3.
11. STRAUS, J. Zkušenosti ze znalecké praxe ve forenzní biomechanice [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>
12. STRAUS, J. Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky. In *Kriminalistika*, 2008, č. 2.
13. ŠUBRT, M. Několik poznámek k některým hmotně a procesně právním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže. In *Trestní právo*, 2008, č. 2.
14. VAVERA, F. Dějiny forenzní psychologie v českých zemích. In *Policista*, 2005, č. 8.

3. právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění.

4. internetové zdroje

www.policie.cz/kriminalisticky-ustav-praha.aspx

5. judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS st. 30/10

Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2369/08

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 655/06

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 671/05

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/97

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1138/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1294/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 727/2008

6. Závěrečná práce

ŠUJAN, T. Fyzika v kriminalistice. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Fakulta pedagogická, s. 54.

Cizojazyčné resumé

The diploma thesis is focused on criminal investigation methods of identification investigation of persons and this topic gives into the context with criminal law. The work deals with the basic forensic methods, which explains the basic concepts.

These methods are based on fundamental principles, without which the individual methods could not stand in practice. These principles are discussed in the first part of thesis. This is the principle of the individuality of objects, which points out that there are no two exactly the same objects in the world. The principle of relative constancy of objects, while the more stable properties of objects are, the easier is their identification. The third principle is the ability of objects to show their individual properties on the outside, which is important, because if the objects have not been able to show their properties on the outside, it would not have left the tracks which would have not been able to identify afterwards.

In the second part, there are already listed the basic methods of identification investigation of persons. The work includes nine methods. For each method there are explained the basic terms, at selected ones the judicature is also included.

The last part of the thesis focuses on criminology and its relation to criminal law. In particular, it is discussed the certain specific types of evidence, the principle of nemo tenetur, Section 114 of Criminal Code, direct and circumstantial evidence and the Law on Police of the Czech Republic.